

ЗООНОЗЫН ӨВЧНИЙ ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ҮЗҮҮЛЭЛТ

№ 21

ЭРГЭН МЭДЭЭЛЭЛ

1

Ерөнхий
мэдээлэл

2

Зоонозын
өвчний мэдээлэл

3

Лабораторийн
тусламж
үйлчилгээ

4

Сургалт,
сурталчилгаа

Улаанбаатар хот
2026 он

ЕРӨНХИЙ РЕДАКТОР

Б.Амгаланбаяр, Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төвийн захирал,
Нийгмийн эрүүл мэндийн магистр

ХЯНАН ТОХИОЛДУУЛАСАН

Б.Лхагвасүрэн, Цахим хөгжлийн албаны дарга

ЭМХЭТГЭСЭН

Х.Бурмаа, ЦХА-ны Биостатистикч, Нийгмийн эрүүл мэндийн магистр

МЭДЭЭЛЛИЙГ БЭЛТГЭСЭН

1. Э.Пагмадулам: Хүний нөөцийн мэдээлэл
2. Х.Бурмаа: Зоонозын халдварын өвчлөлийн мэдээлэл, статистик боловсруулалт
Б.Чимэдциеэ Хачигт халдварын хүний өвчлөлийн мэдээлэл
3. У.Өнөрсайхан, Ч.Буянхишиг: Лабораторийн шинжилгээний тоон мэдээлэл
4. Г.Зулцэцэг, Д.Мөнх-Эрдэнэ: Ариутгал халдваргүйжүүлэлтийн үйл ажиллагаа
5. Ц.Хишигжаргал: Биоүйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаа
6. Н.Саруулчулуун: Зоонозын халдварын дархлаажуулалт
7. Ц.Отгонцэцэг: Холер өвчний хяналт шинжилгээний мэдээлэл
8. Д.Даваадорж: Тарваган тахал өвчний байгалийн голомтын мэдээлэл
9. Г.Ганбилэг: Боомын голомт, хяналтын шинжилгээ
10. Ж.Батцэцэг: Хачгаар дамжих халдварын байгалийн голомтын Мэдээлэл
11. С.Мөнгөнбагана: Шувууны томүүгийн мэдээлэл
12. Р.Роломжав: Сургалт, сурталчилгааны мэдээлэл
13. Ч.Бат-Ирээдүй: Шүүрхай удирдлагын нэгжийн тоон мэдээлэл
14. ,,,,: Төгсөлтийн дараах сургалтын мэдээлэл
15. Б.Болорчимэг: Шумуулаар дамжих халдвар
16. Х.Цэрэнсүрэн: Эрдэм шинжилгээ

Энэхүү эмхэтгэлийн талаар саналыг дараах хаягаар ирүүлнэ үү.

ЗООНОЗЫН ӨВЧИН СУДЛАЛЫН ҮНДЭСНИЙ ТӨВ

Утас +976 70282859, Цахим хаяг: nczd@nczd.gov.mn,

ӨМНӨХ ҮГ

Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төвийн мэргэжилтнүүд, Аймаг, Нийслэлийн Зоонозын өвчин судлалын төвүүдийн мэдээ, тайланд үндэслэн Зоонозын өвчний статистик эмхэтгэлийн 20 дахь удаагийн дугаарыг эмхэтгэн та бүхэнд хүргэж байна. Уур амьсгалын өөрчлөлт, дулаарал, даяаршил, аялал, жүүлчлалын эрчимтэй хөгжилтэй холбоотой дэлхий нийтэд шинэ болон сэргэн тархаж буй халдварын тархалт нэмэгдэж, хүний өвчлөлийн дэгдэлт гарах нь жилээс жилд нэмэгдэж байна. Хүн төрөлхтөний түүхэнд тулгарсан нийтийн эрүүл мэндийн томоохон сорилуудын нэг болсон коронавируст халдварын цар тахал намжаад удаагүй байгаа ч ирээдүйд зоонозын гаралтай шинэ өвчний дэгдэлтүүд дахин гарах магадлал өндөр хэвээр байна. Манай улсад сүүлийн жилүүдэд хумхаа өвчний өвчлөлийн тохиолдол зөөвөрлөгдөн ирж, нас баралт бүртгэгдэж байгаа нь үүний тод илрэл юм.

Дэлхий дээр хүнийг өвчлүүлдэг 1400 гаруй төрлийн халдварын 60 орчим хувь нь зоонозын гаралтай халдвар байдаг. Сүүлийн 30 жилийн хугацаанд гэхэд 30 гаруй зоонозын халдвар шинээр нэмж бүртгэгдээд байна. Нүүдлийн мал аж ахуй зонхилсон, байгаль, цаг уурын олон янз байдал өндөртэй манай орны хувьд зоонозын гаралтай халдварын эрсдэлээс хүн амын эрүүл мэндийг хамгаалах, ирээдүйд гарах хүн өвчлөл, дэгдэлтээс урьдчилан сэргийлэх, бэлэн байдлыг тогтмол хангахын тулд байгалийн голомтын болон хүний өвчлөлийн эрүүл мэндийн үзүүлэлтийг тогтмол хянаж байх нь чухал юм.

Монгол улсад 30 гаруй зоонозын халдварыг оношилж, бүртгэж байгаагаас 10 гаруй өвчин жил бүр тогтмол бүртгэгдэж байна. 2024 онд Улсын хэмжээнд зоонозын халдварын хүний өвчлөлийн сэжигтэй 978, амьтны 339 дуудлага бүртгэгдсэн байна. Хүний өвчлөлийн сэжигтэй тохиолдол өмнөх оны мөн үеэс 2.6% буурсан, сүүлийн 5 жилийн дунджаас 17.5 хувь тус өссөн үзүүлэлттэй байна. Нийт бүртгэгдсэн дуудлагын 13.8 хувь нь батлагдаж, 3 нас баралт бүртгэгдсэн. Хүний өвчлөлийн нийт батлагдсан тохиолдлын 80.7 хувь нь хачгаар дамжих халдвар, 4.4 хувийг хумхаа, 2.2 хувийг боом, 3.7 хувийг бэтэг, 8.8 хувийг бруцеллёз тус тус эзэлж байна.

Нийт батлагдсан хачгаар дамжих халдварт өвчний 85.3 хувийг хачигт риккетсиоз, 13.7 хувийг хачигт энцефалит, 0.9 хувийг хачигт боррелиоз тус тус эзэлж байна. Энэ удаагийн эмхэтгэл нь нийт 4 бүлэг 37 хүснэгт, 11 зураг, 43 графикаар илэрхийлэн зоонозын халдварт өвчний статистик мэдээллийг агуулсан. Тус эмхэтгэл нь зоонозын салбарын мэргэжилтэн, судлаач нарын эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажил, зоонозын халдварт өвчний үеийн хариу арга хэмжээг зохион байгуулахад нотолгоо, шинжлэх ухаанч дүгнэлт гаргахад үндсэн суурь мэдээлэл болгон ашиглагдах ач холбогдол бүхий мэдээлэл болж чадна гэж найдаж байна.

Энэхүү эмхэтгэлийг хамтран боловсруулсан Зоонозын өвчин судлалын нийт хамт олондоо талархал илэрхийлье.

ХҮСНЭГТИЙН ТАЙЛБАР

Хүснэгт 1. Монгол улсын хүн амын тоо сүүлийн 5 жилийн байдлаар	9
Хүснэгт 2. Монгол улсын малын тоо сүүлийн таван жилийн байдлаар	10
Хүснэгт 3. Хүний нөөцийн тоон үзүүлэлт аймгаар (2025)	13
Хүснэгт 4. Халдварт өвчний тохиолдол нас баралт, төрлөөр	17
Хүснэгт 5. Зоонозын халдварт өвчний хүний өвчлөлийн сэжигтэй тохиолдлын тоон үзүүлэлт	19
Хүснэгт 6. 2024 онд бүртгэгдсэн зоонозын өвчний төрлөөр, аймгаар	23
Хүснэгт 7. Зоонозын халдварт өвчин бүтгэгдсэн аймгаар (сүүлийн 10 жилээр).....	24
Хүснэгт 8. Зоонозын өвчлөл 10,000 хүн амд (Сүүлийн 5 жилээр)	26
Хүснэгт 9. Тарваган тахлын батлагдсан тохиолдол, нас баралт, нас баралтын хувь (1970-2025 он)	27
Хүснэгт 10. Тарваган тахал өвчний өвчлөл, нас баралтын түвшин /2024-2025/	28
Хүснэгт 11. Тарваган тахлын байгалийн голомтын хяналтын шинжилгээний сүүлийн таван	29
Хүснэгт 12. Боомын хүний өвчлөл, нас баралтын түвшин (2024-2025)	36
Хүснэгт 13. Боомын голомт, хяналтын шинжилгээний дүн Сүүлийн 6 жилээр	37
Хүснэгт 14. Боомын хяналт шинжилгээний дүн аймгаар.....	38
Хүснэгт 15. Боомын хяналт шинжилгээний гүйцэтгэл аймгаар.....	38
Хүснэгт 16. Хачгаар дамжих өвчний тандалт шинжилгээнд хамрагдсан байдал.....	39
Хүснэгт 17. Хачгаар дамжих халдварт өвчний сэжигтэй дуудлага (Сүүлийн 5 жил төрлөөр)	41
Хүснэгт 18. Хачигт энцефалит өвчний хүний өвчлөл, нас баралтын түвшин/2024-2025/	43
Хүснэгт 19. Хачигт риккетсиоз өвчний хүний өвчлөл, нас баралтын түвшин /2024-2025/	46
Хүснэгт 20. Хачигт боррелиоз өвчний хүний өвчлөл, нас баралтын түвшин /2024-2025/	47
Хүснэгт 21. Галзуу өвчний өвчлөл, нас баралт 10,000 хүн тутамд /2024-2025/	50
Хүснэгт 22. Хумхаа өвчний өвчлөл нас баралтын түвшин, 10,000 хүн тутамд /2024-2025/.....	52
Хүснэгт 23. Холер өвчний өвчлөл нас баралтын түвшин /2024-2025/	54
Хүснэгт 24. Холерын хяналтын шинжилгээний үзүүлэлт, 2024-2025	55
Хүснэгт 25. Холерийн хяналтын шинжилгээний харьцуулсан үзүүлэлт.....	56
Хүснэгт 26. Бэтгийн хүний өвчлөл, нас баралтын түвшин (2024-2025).....	57
Хүснэгт 27. COVID-19 халдварын өвчлөл, нас баралтын түвшин /2024-2025он/.....	58
Хүснэгт 28. Бруцеллёзийн хүний өвчлөл, нас баралтын түвшин /2024-2025/	59
Хүснэгт 29. Ямийн өвчлөл, нас баралтын түвшин (2024-2025он)	60
Хүснэгт 30. Шувууны томуугийн тандалт судалгааны дүн 2024-2025он	61
Хүснэгт 31. Шумуулын тандалт сүүлийн 5 жилээр	62

Хүснэгт 32. Зоонозын өвчний нэр төрөл сорьцын тоо (2024-2025он)	64
Хүснэгт 33. Лабораторийн шинжилгээ хийсэн арга /сүүлийн 4 жилээр/	65
Хүснэгт 34. Ариутгал халдваргүйтгэл, цэвэрлэгээ үйлчилгээний ажлын үзүүлэлт.....	67
Хүснэгт 35. Биоүйлдвэрлэлийн лабораторид үйлдвэрлэсэн биобэлдмэлийн тоон үзүүлэлт	68
Хүснэгт 36. 2025 онд БҮЛ-д үйлдвэрлэсэн үндсэн тэжээлт орчин, зарим төрлийн ялган оношлох тэжээлт орчин, будаг урвалж, бактериофаг, будагтай цаасны хэмжээ, харьцуулалт	70
Хүснэгт 37. Сургалт, сурталчилгааны үйл ажиллагаа 2025 он	78

ЗУРГИЙН ТАЙЛБАР

Зураг 1. Нийслэл, аймгийн Зоонозын өвчин судлалын төвүүд байгуулагдсан оноор	11
Зураг 2. Зоонозын салбарын хүний нөөц 2025 он.....	12
Зураг 3. Зоонозын халдварын сэжигтэй тохиолдлын дуудлага аймгаар	16
Зураг 4. Зоонозын халдварын сэжигтэй тохиолдлын дуудлага 2025он	22
Зураг 5. Тарваган тахлын аюулын зэрэглэл 2025 он	31
Зураг 6. Малын боом өвчний гаралт 2025 он	33
Зураг 7. Хачигт халдварын тандалт шинжилгээ хийсэн газар, цэгүүд 2025 он	40
Зураг 8. Хачигт энцефалитийн хүний өвчлөлийн тархалт 2025 он.....	41
Зураг 9. Хачигт риккетсиозын өвчлөл 2025 он.....	45
Зураг 10. Галзуу өвчний мал, амьтны өвчлөлийн тархалт 2025 он.....	48
Зураг 11. Шувууны томуугийн өвчлөл 2005-2025 он.....	61

ГРАФИКИЙН ТАЙЛБАР

График 1. Зоонозын өвчин судлах байгууллагын ажиллах хүч насны ангиллаар	14
График 2. Боловсролын болон мэргэжлийн зэрэг 2025 он	14
График 3. Эрдэм шинжилгээний ажлын тоон үзүүлэлт (сүүлийн 5 жилээр).....	15
График 4. Зоонозын салбарын хүний нөөцийн чадавхжуулсан байдал 2025 он	15
График 5. Халдварт өвчний нас баралт, төрлөөр 2025он	17
График 6. Зоонозын халдварын хүний өвчлөлийн сэжигтэй тохиолдол, 2025 он	18
График 7. Мэрэгчийн дуудлага, (Өмнөх он, сүүлийн 5 жилийн өсөлт бууралт)	20
График 8. Мэрэгчийн дуудлагад үйлчилсэн ЗӨСҮТ, ЗӨСТ 2025 он.	20
График 9. Мэрэгчийн дуудлага бүртгэгдсэн газрууд.....	21
График 10. Зоонозын өвчний сэжигтэй тохиолдол, өвчлөл, нас баралт (сүүлийн 10 жилээр)	25
График 11. Зоонозын өвчний сэжигтэй, батлагдсан, нас барсан тохиолдол аймгаар	25
График 12. Тарваган тахлын хүний өвчлөл (сүүлийн 10 жилийн байдлаар).....	27
График 13. Тарваган тахлын байгалийн голомтын шинжилсэн талбай /Га/	29
График 14. Мэрэгчийн нягтшил 1 га-д Сүүлийн 10 жилийн байдлаар	30
График 15. Олзворлосон амьтан, График 16. Шинжилсэн гадны шимэгч	30
График 17. Тарваган тахлын өсгөвөр илэрэлт (сүүлийн 10 жилээр)	31
График 18. Тарваган тахлын дархлаажуулалт 2015-2025 он	31
График 19. Хүний өвчлөлийн сэжилтэй тохиолдол, батлагдсан өвчлөл (5 жилээр)	33
График 20. Боомын хүний өвчлөлийн тохиолдол, нас баралт (Сүүлийн 20жил)	34
График 21. Боомын хүн, малын өвчлөлийн тохиолдол (Сүүлийн 10 жилээр)	34
График 22. Боомын хүний өвчлөл дархлаажуулалын мэдээлэл (Сүүлийн 10 жилээр).....	35
График 23. Шинжилгээнд дээжилтсэн сорьцын тоо аймгаар	37
График 24. Тандалт судалгаанд хамрагдсан газрууд 2025 он	40
График 25. Хачигт халдварын эпидемиологийн 7 хоног 2025 он	41
График 26. Хачигт энцефалитын дархлаажуулалт (Сүүлийн 10 жилээр).....	44
График 27. Галзуу өвчний гаралт малын төрлөөр (2025 оныЗӨСТ-ын мэдээгээр).....	48
График 28. Мал, амьтны өвчлөл аймгаар	49
График 29. Галзуугийн хүний өвчлөл эпидемиологийн долоо хоногоор	49
График 30. Хумхаагийн хүний өвчлөл (Сүүлийн 5 жилээр)	53
График 31. Холерын хяналтын шинжилгээнд цуглуулсан материал (төрлөөр)	55
График 32. Шумуулын тандалтанд дээжилсэн сорьцын тоо 2024-2025.....	62
График 33. Лабораторийн оношилгоо, шинжилгээний тоон үзүүлэл (Сүүлийн 10 жилээр)	63
График 34. Ариутгал халдваргүйтгэл, цэвэрлэгээ үйлчилгээний ажлын үзүүлэлт.....	68
График 35. Үндсэн болон ялган оношлох тэжээлт орчин, фаг үйлдвэрлэлийн үзүүлэлт	69

График 36. Эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнүүдийн сургалтад хамрагдсан байдал (2024-2025 он)	71
График 37. Эмч эмнэлгийн сургалт төрлөөр 2021-2025.....	71
График 38. Үндсэн мэргэшилээр суралцагчдын тоо ЗӨСТ-тэй аймгаар /2021-2025/	72
График 39. Үндсэн мэргэшлийн сургалтад хамрагдалт /2021-2025/	72
График 40. Тасралтгүй сургалт сүүлийн 2021-2025	73
График 41. Олон нийтэд чиглэсэн мэдээ, мэдээлэл (сүүлийн 5 жилээр)	74
График 42. Аймаг, нийслэлийн ЗӨСТ-ийн мэдээ нийтлүүлсэн байдал.....	75
График 43. Сургалт, сурталчилгааны ажлын зарим үзүүлэлт 2022,2023,2024,2025 он.....	76

БҮЛЭГ НЭГ. ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

1.1. МОНГОЛ УЛСЫН ХҮН АМ ЗҮЙН МЭДЭЭЛЭЛ; 2025

Монгол улсад 2024 оны байдлаар 3,544,835 хүн ам тоологдсон нь өмнөх оны үзүүлэлтээс 1.13 хувиар өссөн байна. Мөн нийт хүн амын 1,768,151 буюу 50.1 хувь нь Улаанбаатар хотод оршин сууж байна. Хүн амын тоог бүс нутгаар харьцуулж үзэхэд хангайн бүс хамгийн өндөр 16.9% 602,597 байгаа бол аймгуудаар харьцуулж үзэхэд Хөвсгөл аймаг 3.8% буюу 136,436 хамгийн өндөр хүн амтай байгаа бол Говьсүмбэр аймаг 0.5% буюу 18,159 хамгийн бага хүн амтай байна (Хүснэгт 1).

Хүснэгт 1. Монгол улсын хүн амын тоо сүүлийн 5 жилийн байдлаар

Аймаг	2021	2022	2023	2024	2025
Улсын дүн	3,409,939	3,457,548	3,504,741	3,544,835	
Баруун бүс	418,607	418,607	419,864	422,845	
Баян-Өлгий	112,836	114,776	116,615	118,845	
Говь-Алтай	57,818	57,098	56,752	56,523	
Завхан	72,731	71,798	71,126	70,719	
Увс	84,095	83,964	83,914	84,911	
Ховд	91,127	91,071	91,457	92,417	
Хангайн бүс	606,430	603,427	602,959	602,597	
Архангай	94,205	93,149	92,343	91,559	
Баянхонгор	89,043	88,397	88,166	88,029	
Булган	61,943	61,161	60,535	60,332	
Орхон	108,713	109,125	110,440	111,890	
Өвөрхангай	115,732	114,962	114,630	114,351	
Хөвсгөл	136,794	136,633	136,845	136,436	
Төвийн бүс	518,344	515,771	518,227	521,667	
Говьсүмбэр	18,150	18,007	18,042	18,159	
Дархан-Уул	107,751	107,932	109,236	110,544	
Дорноговь	71,720	71,129	71,517	72,097	
Дундговь	46,920	46,387	46,092	45,900	
Өмнөговь	71,720	72,937	75,198	77,370	
Сэлэнгэ	108,878	107,341	106,691	106,042	
Төв	93,468	92,038	91,451	91,555	
Зүүн бүс	227,386	227,877	228,843	229,575	
Дорнод	83,757	83,704	84,053	84,604	
Сүхбаатар	64,662	65,214	65,696	65,791	
Хэнтий	78,967	78,959	79,094	79,180	
Улаанбаатар	1,639,172	1,691,766	1,734,848	1,768,151	

Мэдээлэлийн эх сурвалж: https://www2.1212.mn/stat.aspx?LIST_ID=976_L03&type=tables

Монгол улсад 2025 оны жилийн эцсийн байдлаар малын тоо 58,094,7 сая болж, өмнөх оныхоос 445,1 мянга буюу (0,8) хувиар өссөн байна. Малын төрлөөр задалбал 5,1 сая адуу, 5.4 сая үхэр, 501,3 мянган тэмээ, 23,9 сая хонь, 23,2 сая ямаа тоологдлоо.

Малын төрлөөр авч үзэхэд 23,168,0 сая (41%), ямаа 23168,0 сая (39,8%), үхэр 5439,7 сая (9,3%), адуу 5127,3 сая (9,0%), тэмээ 501,3 мянга (0,9%) тоологдсон байна. (Хүснэгт 2).

Хүснэгт 2. Монгол улсын малын тоо сүүлийн таван жилийн байдлаар

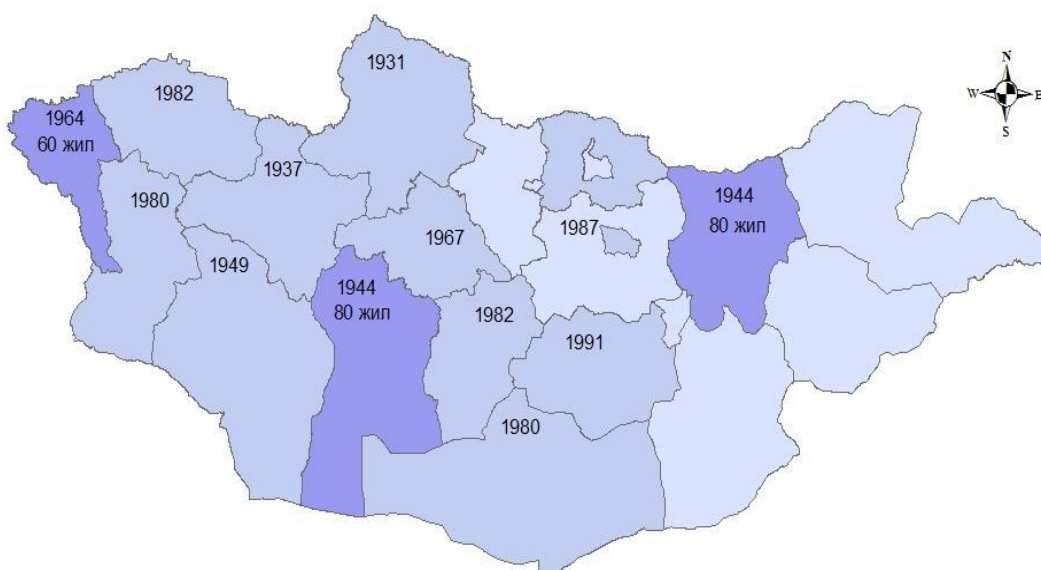
Нэгж	2021	2022	2023	2024	2025
Улсын дүн	67,343.7	71,120.4	64,681.88	57,647.9	58,094.7
Баруун бүс	16448.0	16131.0	14316.2	14655.2	13776,9
Завхан	3755.1	3721.0	3067.5	3008.2	3028,1
Говь-Алтай	2990.5	3167.4	3013.2	3095.2	3035,7
Баян-Өлгий	2379.0	2255.8	2046.0	2125.1	1918,9
Ховд	3596.9	3472.8	3194.8	3491.1	3183,0
Увс	3726.3	3513.8	2994.4	2935.5	2611,2
Хангайн бүс	22432.0	24512.9	23114.5	21623.9	22,118,0
Орхон	154.5	169.9	175.3	175.8	169,6
Өвөрхангай	4022.6	4590.4	4734.6	5137.9	5063,9
Булган	3622.2	3892.8	3622.8	3038.7	2978,6
Баянхонгор	3127.1	3719.5	4072.2	4027.0	4231,9
Архангай	5562.1	5886.0	4847.4	4082.2	4362,2
Хөвсгөл	5943.2	6254.0	5662.0	5162.0	5311,9
Төвийн бүс	15811.3	16970.9	15411.7	13103.0	13,343,7
Төв	4746.0	5107.6	4933.0	4150.0	4121,8
Говьсүмбэр	432.1	464.2	450.1	290.6	324,0
Сэлэнгэ	1886.7	1912.3	1769.4	1602.4	1248,0
Дорноговь	2706.7	2909.6	2294.8	1451.9	1644,0
Дархан-Уул	355.3	313.2	261.2	252.2	163,1
Өмнөговь	2513.8	2637.3	2042.0	1970.1	2295,1
Дундговь	3170.4	3626.3	3661.1	3385.4	3547,7
Зүүн бүс	12208.9	13063.6	11412.1	7852.8	8432,6
Дорнод	3051.0	3342.3	3151.7	2652.2	2694,7
Сүхбаатар	4202.9	4644.7	3859.4	2008.8	2308,8
Хэнтий	4954.9	5076.5	4400.9	3191.7	3429,1
Улаанбаатар	443.3	442.8	427.1	412.7	423,6

Мэдээлэлийн эх сурвалж: <https://mofa.gov.mn/files/pdf-files/a5csr9t4788/695dd30d83d7de7c1b04c7ac.pdf>

Улсын хэмжээнд зоонозын өвчин судлах чиглэлээр 15 байгууллага үйл ажиллагаа явуулж байна. Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төв нь Улаанбаатар хотод 1931 оноос хойш үйл ажиллагаагаа явуулж байгаа бол орон нутагт хамгийн анх 1937 онд Завхан аймагт, хамгийн сүүлд 2004 онд Сэлэнгэ аймагт тус тус Зоонозын өвчин судлалын төв байгуулагдаж байжээ. Монгол улс нь нүүдлийн аж амьдралтай бөгөөд

өдөр тутамдаа мал, амьтантай харьцах замаар орон нутгийн иргэд зоонозын халдвараар өвчлөх өндөр эрсдэлтэй хүн амд хамаардаг. Иймээс цаашид зоонозын өвчин судлах төвгүй Булган, Дорнод, Сүхбаатар, Дорноговь аймагт зоонозын өвчин судлалын төвийг шинээр байгуулах хэрэгцээ шаардлага өндөр байна (Зураг 1).

Зураг 1. Нийслэл, аймгийн Зоонозын өвчин судлалын төвүүд байгуулагдсан оноор

Зоонозын өвчин судлалын төвийн үүсгэн байгуулагсаны түүхэн ойн тэмдэглэлт өдөр

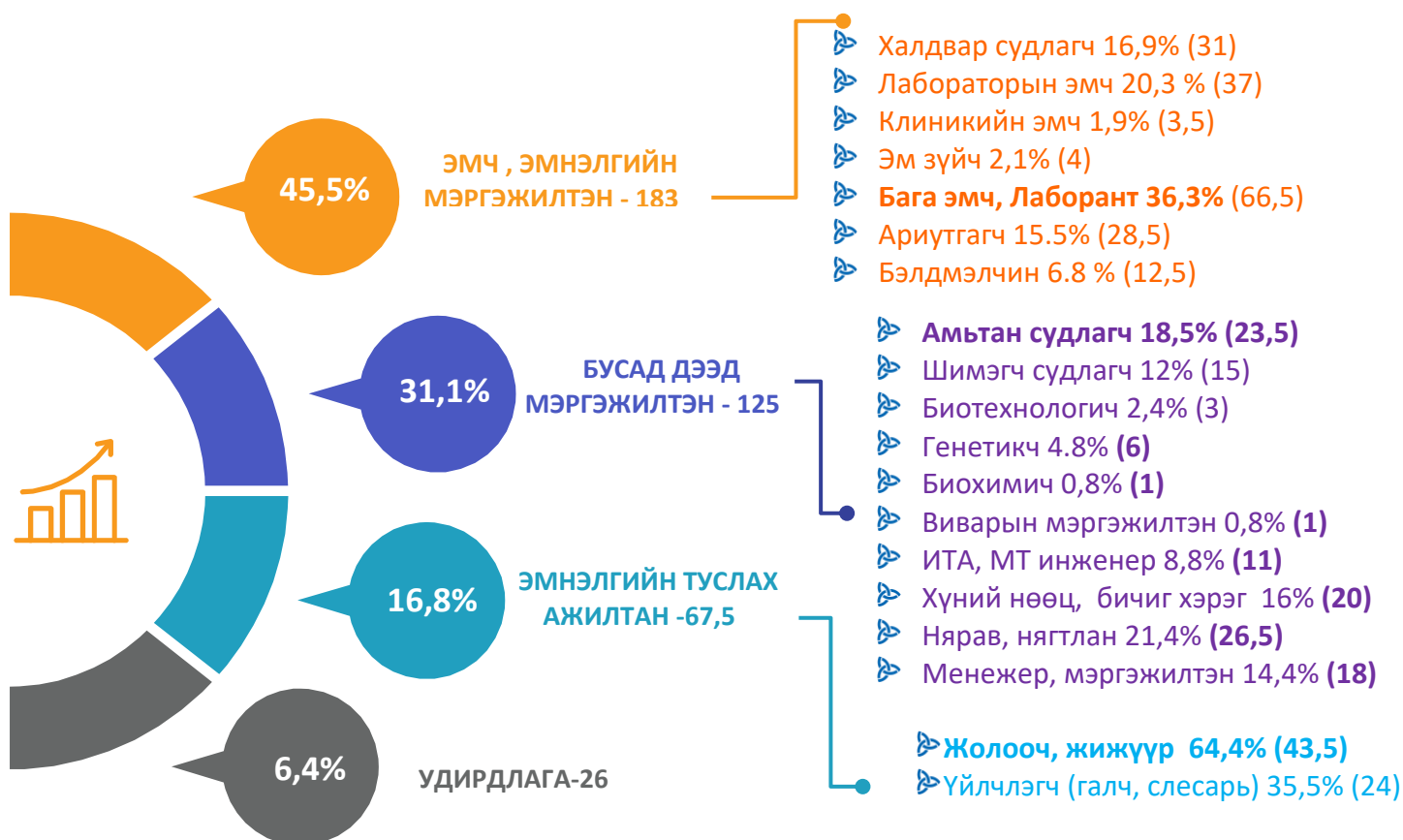
1. Сэлэнгэ аймгийн ЗӨСТ үүсгэн байгуулагдсаны 20 жилийн ой амжилт бүтээл дүүрэн тэмдэглэн өнгөрүүлсэн байна.

Сэлэнгэ аймгийн дарга Эрдэнэбат түүхэн амжилт бүтээлээс дурьдвал 2005 онд анх үүсгэн байгуулагдсанаас хойш.

Зоонозын салбарт ажиллаж буй 401,5 албан хаагчдыг ангилж үзэхэд 45,5% (183) нь эмч, эмнэлгийн мэргэжилтэн, 31,1% (125) нь бусад дээд мэргэжилтэн, 16,8% (67,5) нь эмнэлгийн туслах ажилтан, 6,4% (26)-ийг удирдлагууд тус тус эзэлж байна. Мөн зоонозын өвчин судлах байгууллагуудад эмч, эмнэлгийн 183 мэргэжилтнүүдэд бага эмч,лаборант 36,6%,

бусад салбарын 125 дээд мэргэжилтнүүд дунд нярав нягтлан 21.2%, эмнэлгийн туслах 67,5 ажилтан үүнээс жолооч, жижүүр 64,4% тус тус хамгийн өндөр үзүүлэлттэй байна. Үүнээс харахад тус төв нь бусад эрүүд мэндийн салбар байгууллагуудаас хүний нөөцийн онцлогтой нь харагдаж байна (Зураг 2).

Зураг 2. Зоонозын салбарын хүний нөөц 2025 он

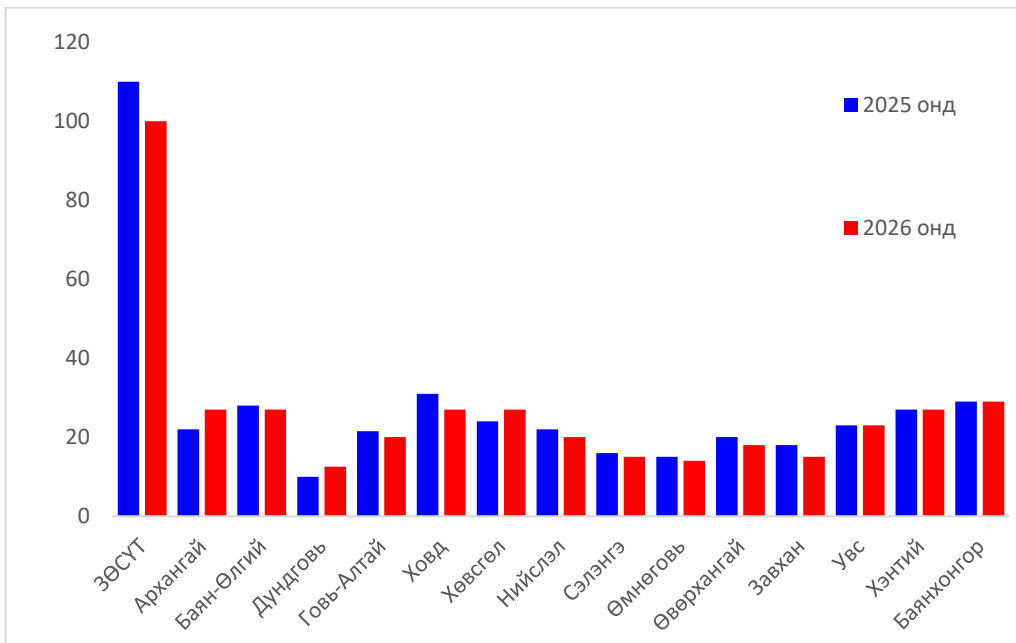
Хүснэгт 3. Хүний нөөцийн тоон үзүүлэлт, аймгаар (2026)

Үзүүлэлт	ЗӨСҮТ	Баян-Өлгий	Хөвсгөл	Сэлэнгэ	Увс	Өвөрхангай	Завхан	Багануур	Архангай	Говь-Алтай	Хэнтий	Ховд	Баянхонгор	Өмнөговь	Дундговь	Төв аймаг	Нийт	
Удирдлага	9	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	3	1	1	1		26	
Их эмч	Халдвар судлагч	10	2	2	1	1	2	1	3	2	1	2	0	2	1	1		31
	Клиникийн их эмч	1									0,5	2						3,5
	Лабораторийн эмч	9	2	2	2	1	1	2	2	3	2	3	2	3	2	1		37
	Бүгд	29	5	5	4	3	5	4	6	6	4	6,5	7	6	4	3		99,5
	Амьтан судлагч	4	2	3	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1,5		23,5
Шимэгч судлагч	3	1	1	1	1	1	1		1	1	1	1	1	1			15	
Биотехнологич	3																3	
Генетикч	2				1				1		1	1					6	
ИТА, МТехнологийн мэргэжилтэн	4		1		1		1	1	1				1	1			11	
Эм зүйч	4																4	
Биохимич	1																1	
Лабораторийн амьтаны мэргэжилтэн	1																1	
Хүний нөөц бичиг хэрэг	3		1		2	2	1	2	1		2	2	2	1	1		20	
Нягтлан нярав	3	2	2	1	2	2	1	2	2	1	2	2	2	1	1,5		26,5	
Менежер мэргэжилтэн	9	1		1	1	1	1		1		1	3					19	
Бүгд	34	6	8	4	9	7	6	6	9	3	8	11	7	5	4		130	
Бага эмч,лаборант	13	7	6	4	6	3	3		3		3	4	6	2	1,5		66,5	
Бүгд	13	7	6	4	6	3	3		3		3	4	6	2	1,5		66,5	
Бусад	Ариутгагч,	6	2	3	1	1	1	2	2	3	1,5	1	2	1	1		28,5	
	Бэлдмэлчин	3	1			1		1	1		1,5	1	2				12,5	
	Бүгд	9	3	3	1	2	1	1	3	3	3	2	4	1	1		41	
Эмнэлгийн	Жолооч, жижүүр	7	3	4	1	2	1	1	4	4	4	1,5	3	5	1	2		43,5
	Үйлчлэгч, галч, слесарь	5	3	1	0	2	1	1	1	2	1	4		1	1	1		24
	Бүгд	11	7	7	1	5	2	4	6	8	5	6	5	6	2	3		78
Ажилласан орон тоо	100	27	27	15	23	18	15	20	27	20	20	27	29	14	12,5		401,5	

Нийт Зоонозын өвчин судлах байгууллагын хүний нөөц 2025 онд 416,5 байсан бол 2026 401,5 хүн ажиллаж байна. Өмнөх оноос -15 буюу 3,6 хувиар буурсан байна.

ЗӨСҮТөв болон, Ховд , Хөвсгөл аймгийн хүний нөөцийн тоо буурсан үзүүлэлт ажиглагдаж байна (График 1).

График 1. Зоонозын өвчин судлах байгууллагын хүний нөөц /2025-2026/

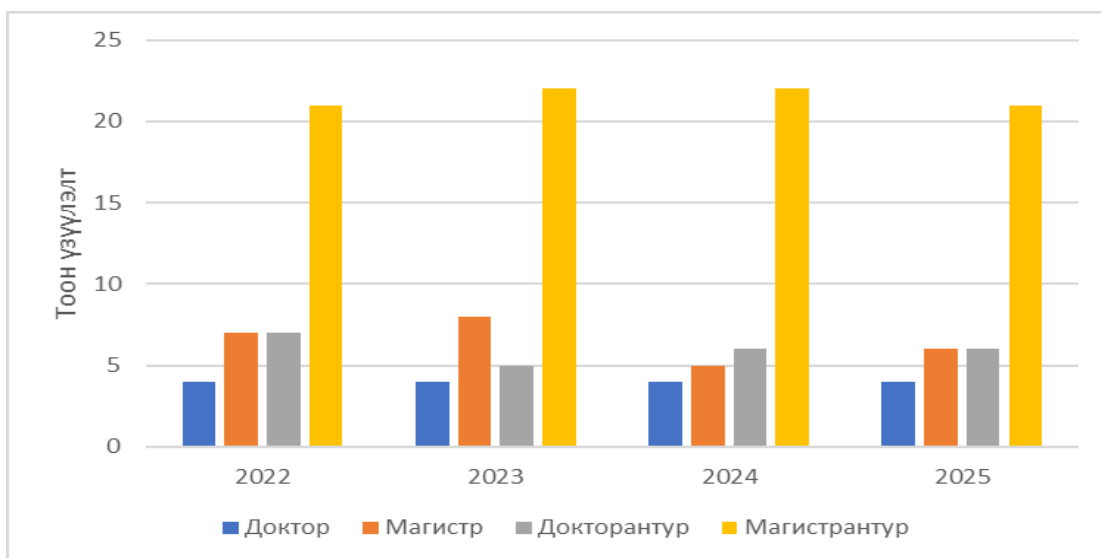

2025 оны жилийн эцсийн байдлаар дэд профессор 1, Анагаах ухааны доктор 2, Биологийн ухааны доктор 1, Мал эмнэлгийн ухааны доктор 1, анагаахын болон биологийн шинжлэх ухааны магистр 22 тус тус ажиллаж байна.

Зоонозын өвчин судлалын салбарт зөвлөх зэрэгтэй 1, Тэргүүлэх зэрэгтэй 2 , ахлах зэрэгтэй 4 мэргэжилтнүүд ажиллаж байна.

(График 2).

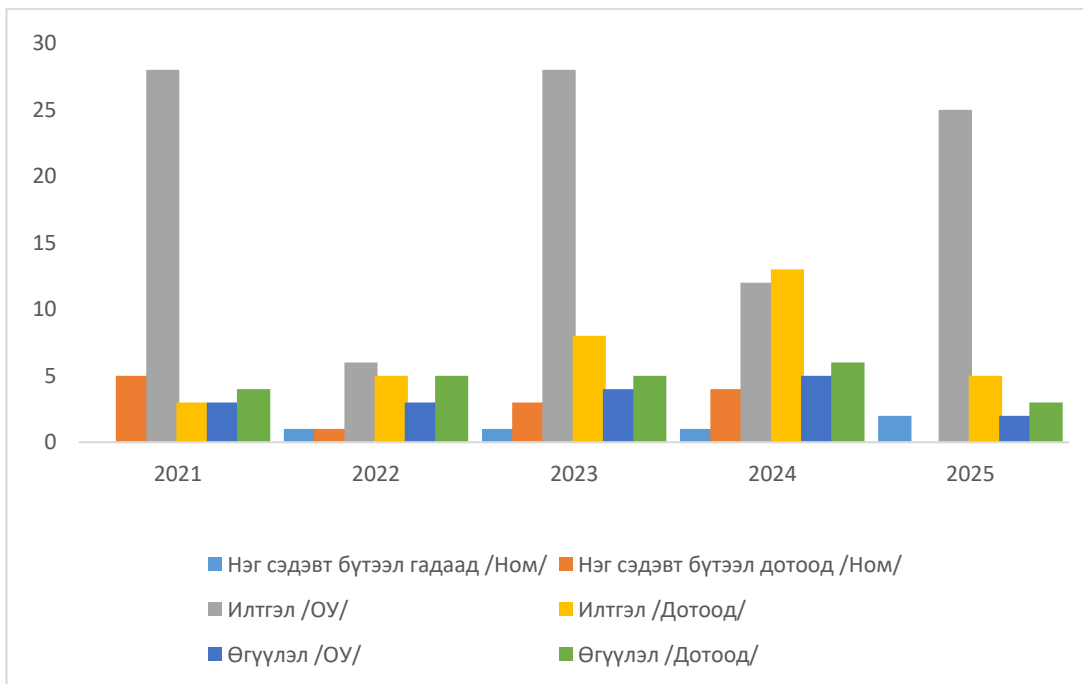
График 2. Боловсролын болон мэргэжлийн зэрэг, 2025 он

2025 онд эрдэм шинжилгээний илтгэлийн хураангуй 2, үндэсний хэмжээний эрдэм шинжилгээний өгүүлэл 3, гадаадад 2, үндэсний хэмжээний эрдэм шинжилгээний илтгэл 5, гадаадад 25, нийт 37 бүтээл хэвлэн нийтлүүлсэн байна

Сүүлийн 5 жилийн байдлаар эрдэм шинжилгээний илтгэл, өгүүлэл, нэг сэдэвт бүтээлийг харьцуулахад 2021, 2023, 2025 Олон улсын эрдэм шинжилгээний хурал зохион байгуулагдаж илтгэлийн тоо өссөн үзүүлэлттэй байна. (График 3).

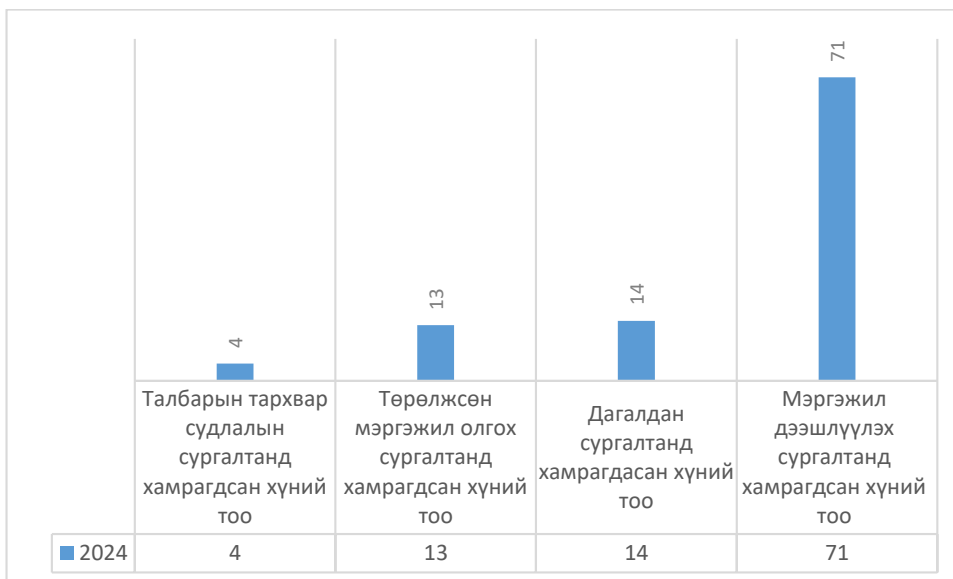
График 3. Эрдэм шинжилгээний ажлын тоон үзүүлэлт (сүүлийн 5 жилээр)

Мөн зоонозын салбарын хүний нөөцийн чиглэлээр чадавхжуулах 69.6% (71) хүн дагалдан сургалтад, 13.7% (14) хүн мэргэжил дээшлүүлж, 12.7% (13) хүн мэргэшүүлэх

сургалтад хамрагдаж, талбарын тархвар судлалд 3.9 % (4) хүн нийт хүний нөөцийн 35% (26.3) нь мэдлэг боловсролоо дээшлүүлсэн байна (График 4).

График 4. Зоонозын салбарын хүний нөөцийн чадавхжуулсан байдал, 2025 он

БҮЛЭГ ХОЁР. ЗООНОЗЫН ӨВЧНИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

2.1. ЗООНОЗЫН ХАЛДВАРЫН ХҮНИЙ ӨВЧЛӨЛИЙН ДУУДЛАГА; 2025

Улсын хэмжээнд зоонозын 13 төрлийн өвчин 21 аймаг, Улаанбаатар хотод бүртгэгдэж, нийт 978 дуудлага хүлээн авч хариу арга хэмжээг зохион

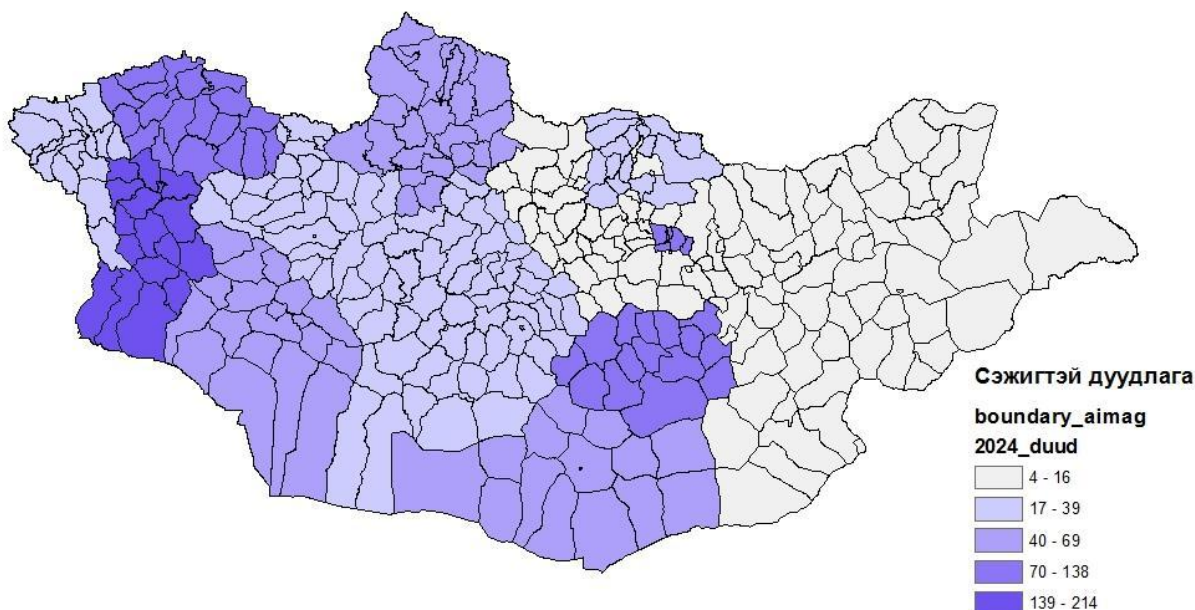
байгуулан ажиллаа. Нийт бүртгэгдсэн дуудлагыг аймгаар харьцуулж үзэхэд Ховд аймагт 182 буюу хамгийн их дуудлага бүртгэгдсэн (Зураг 3).

2025 нэгдүгээр сар

2025 Арванхоёрдугаар сар

Зураг 3. Зоонозын халдварын сэжигтэй тохиолдлын дуудлага аймгаар

2.1.1. ХАЛДВАРТ ӨВЧИН

Улсын хэмжээнд 2025 оны жилийн эцсийн байдлаар 52882 халдварт өвчний тохиолдол бүртгэгдэж, 10000 хүн амд 149.2 ногдож байна. Өмнөх оны мөн үеэс 12030 тохиолдлоор буюу 10000 хүн амд ногдох өвчлөл 32.6-оор

нэмэгдсэн байна. 10 000 хүн амд ногдох халдварт өвчнийг аймгуудаар харьцуулбал: Дорнод (206.6), Өмнөговь (190.5) аймгууд болон Улаанбаатар (199.1) хотод улсын дундаж үзүүлэлтээс 41.3-57.4 өндөр байна. (Хүснэгт 4).

Хүснэгт 4. Халдварт өвчний тохиолдол нас баралт, төрлөөр

№	Халдварт өвчний төрөл	Өвчлөл			Нас баралт		
		2024	2025	Өсөлт/ Бууралт	2024	2025	Өсөлт/ Бууралт
1	Амьсгалын замын халдварт өвчин	15576	30440	14864	48	63	15
2	Бэлгийн замын халдварт өвчин	12111	10392	-1760	2	9	7
3	Гэдэсний халдварт өвчин	7463	5840	-1623	1	0	-1
4	Зоонозын халдварт өвчин	155	138	-17	3	1	-2
5	Цусаар дамжих халдварт өвчин	173	179	6	9	4	-5
6	Бусад халдварт өвчин	5333	5893	560	6	3	-3
7	Нийт	40852	52882	12030	67	80	11

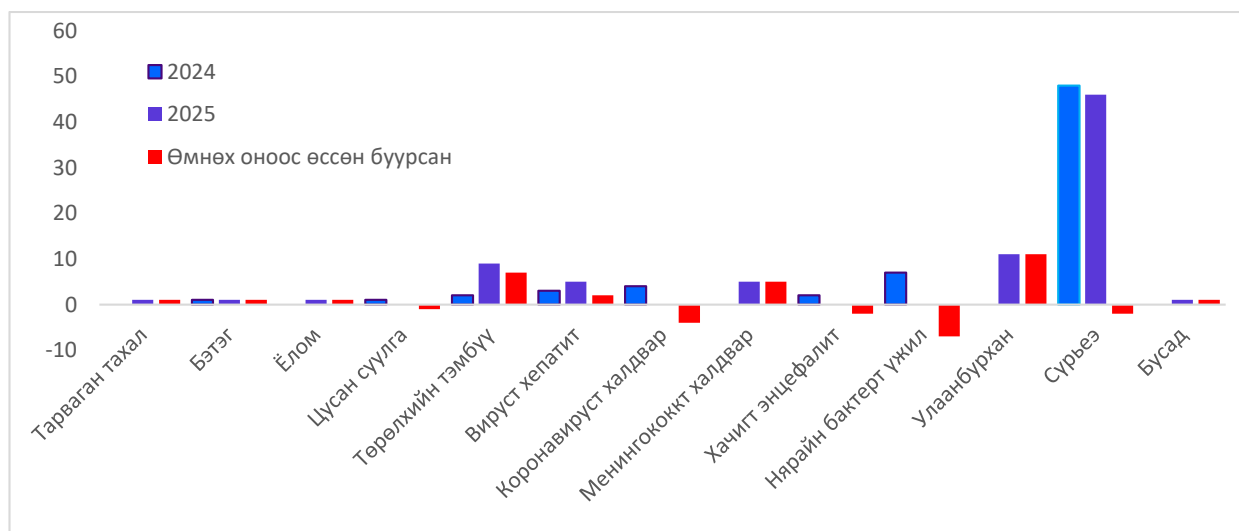
Эх сурвалж: Эрүүл мэндийн хөгжлийн төвийн 2025 оны 12 сарын тоон мэдээлэл, ЗӨСҮТ-д бүртгэгдээгүй бусад зоонозын халдвар орсон тоогоор

Халдварт өвчний нас баралт

Улсын хэмжээнд 2025 оны жилийн эцсийн байдлаар халдварт өвчний нас баралтын нийт 80 тохиолдол бүртгэгдсэнээс сүрьеэ (46), улаанбурхан (11), төрөлхийн тэмбүү (9),

менингококкт халдвар (5), вируст гепатит (5), бэтэг (1), ёлом (1), тарваган тахал (1), бусад өвчлөл (1) тус тус бүртгэгдсэн байна. (График 5).

График 5. Халдварт өвчний нас баралт, төрлөөр 2025он

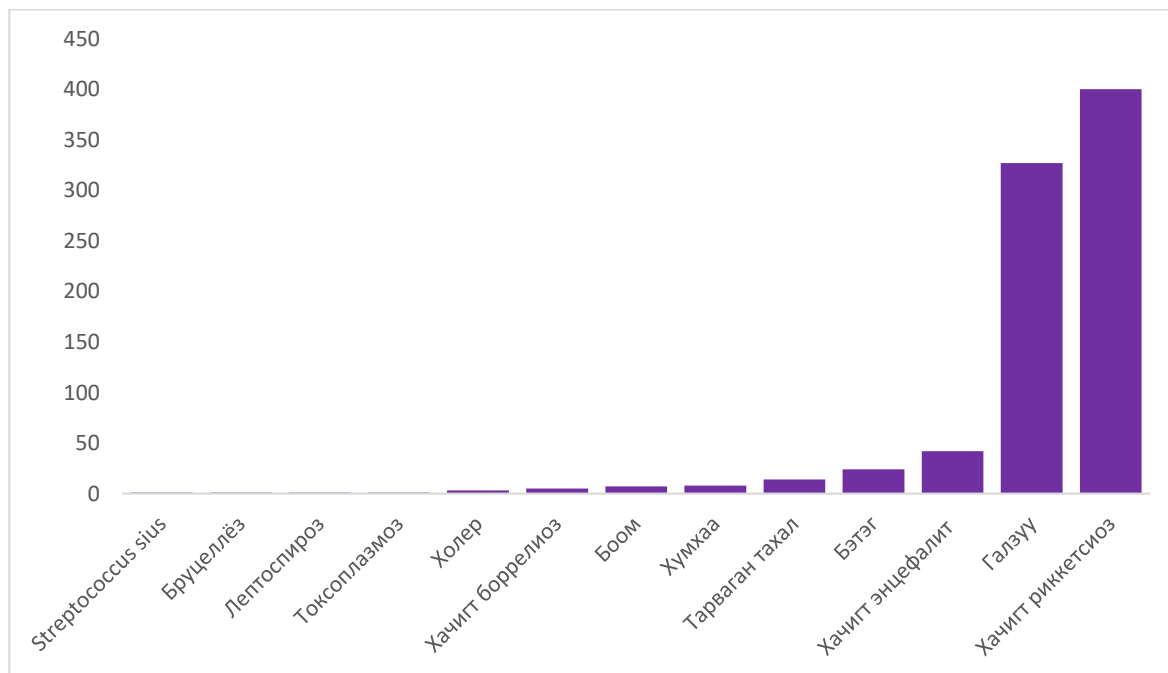
Эх сурвалж: Эрүүл мэндийн хөгжлийн төвийн 2025 оны 12 сарын тоон мэдээлэл, ЗӨСҮТ-д бүртгэгдээгүй бусад зоонозын халдвар орсон тоогоор

2.1.2. ЗООНОЗЫН ХАЛДВАРЫН ХҮНИЙ ӨВЧЛӨЛИЙН ДУУДЛАГА

Улсын хэмжээнд 2025 онд 13 төрлийн зоонозын өвчний 834 дуудлага хүлээн авснаас галзүүгийн эрсдэлт өртсөн 327 (39,2%), хачигт риккетсиоз 400 (47,9%), хачигт энцефалит 42 (5,0%), хачигт боррелиоз 5 (0,6%), бэтэг 24 (2,9%), хумхаа 8

(0,9%), тарваган тахал 14 (1,67%), боом 7 (0,83%), Холер 3(0,35%), *Streptococcus suis*, токсоплазмоз, бруцеллэз, Лептоспироз 1 (0.11) тус тус бүртгэгдсэн байна (График 6).

График 6. Зоонозын халдварын хүний өвчлөлийн сэжигтэй тохиолдол, 2025 он

Зоонозын өвчний сэжигтэй тохиолдол өмнөх оноос-14.7 % , буурсан бол сүүлийн 5 жилийн дунджаас 8,5 %-иар өссөн үзүүлэлттэй байна. Энэ онд хачигт риккетсиозын өвчний сэжигтэй

тохиолдлын дуудлага өмнөх оноос дахин 5,2% хувиар нэмэгдсэн. Шинээр *Streptococcus suis* дуудлага бүртгэгдсэн байна (Хүснэгт 5).

Хүснэгт 5. Зоонозын халдварт өвчний хүний өвчлөлийн сэжигтэй тохиолдлын тоон үзүүлэлт

Зоонозын өвчин	2021	2022	2023	2024	2025	Өмнөх оны өсөлт/б	5 жил дундаж
Тарваган тахал	4	6	15	8	14	6	9.5
Боом	5	5	12	5	7	2	6.8
Хачигт энцефалит	29	49	100	77	42	-35	59.4
Хачигт боррелиоз	4	35	41	19	5	-14	20.8
Хачигт риккетсиоз	218	497	415	380	400	20	382
Хумхаа	4	3	26	9	8	-1	10
Галзуугийн эрсдэлд өртсөн	39	65	370	449	327	122	250
Денге чичрэг	-	11	1	0	0	0	2.4
Бэтэг	6	6	20	18	24	-6	14.8
Татран	0	0	1	0	0	0	0.2
Бруцеллёз	0	2	3	12	1	-11	3.6
Ям	0	1	0	0	0	0	0.2
Хулгана тахал	0	0	1	0	0	0	0.2
Листериоз	0	6	0	0	1	1	1.4
Токсоплазмоз	0	0	0	1	1	=	0.4
Streptococcus suis	0	0	0	0	1	1	0.2
Холер	0	0	0	0	3	3	0.6
Нийт	310	685	1005	978	834	144	762.4

2025 онд Улсын хэмжээнд 236 удаагийн мэрэгч амьтны дуудлагад үйлчилсэн байна.

Дуудлаганд тарваган түүний түүхий эд, чоно, үнэг, сарьсан багваахай, туулай, хархны халдвартай сэжигтэй материалын гарал үүслийг тодорхойлж, лабораторийн шинжилгээнд хамруулж, тархвар судлалын холбогдолгүй

болохыг тогтоож, хариуг утсаар болон албан бичгээр хүргүүлж ажилласан байна.

Зоонозын халдварт өвчний сэжигтэй амьтны дуудлага өмнөх оноос -30,3% (236), таван жилийн дундажаас -3,2% тус тус буурсан байна (График 7).

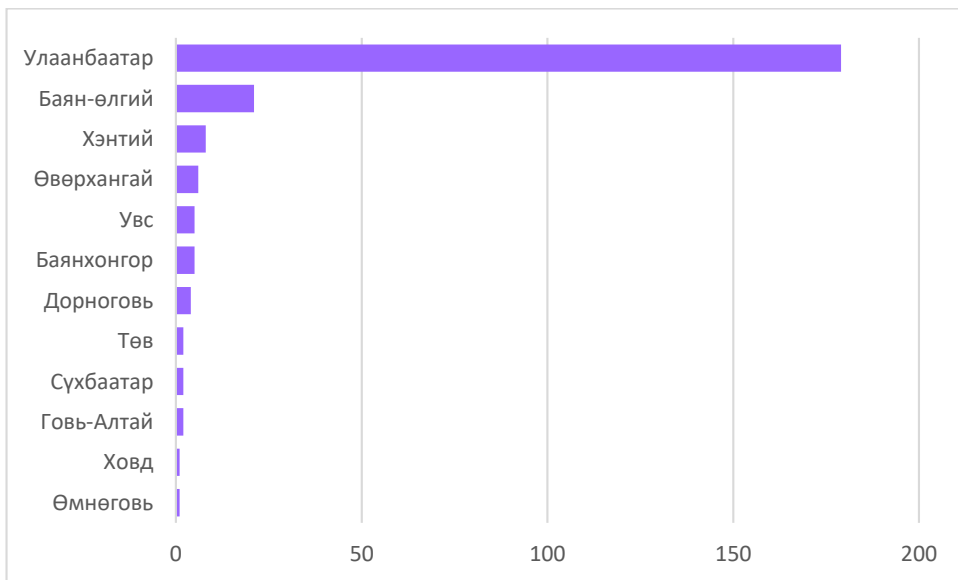
График 7. Мэрэгчийн дуудлага, (Өмнөх он, сүүлийн 5 жилийн өсөлт бууралт)

Улсын хэмжээнд зоонозын шалтгаант мэрэгч амьтны дуудлагын 236 удаагийн дуудлагад үйлчилсэн. Дуудлагын бүртгэгдсэн аймаг хотоор

авч үзэхэд Нийслэлд 79.6% (270) бол 12 аймагт 15.9%, бүрэн бус мэдээлэлтэй 4.4% (15) дуудлаганд үйлчилсэн байна (График 8).

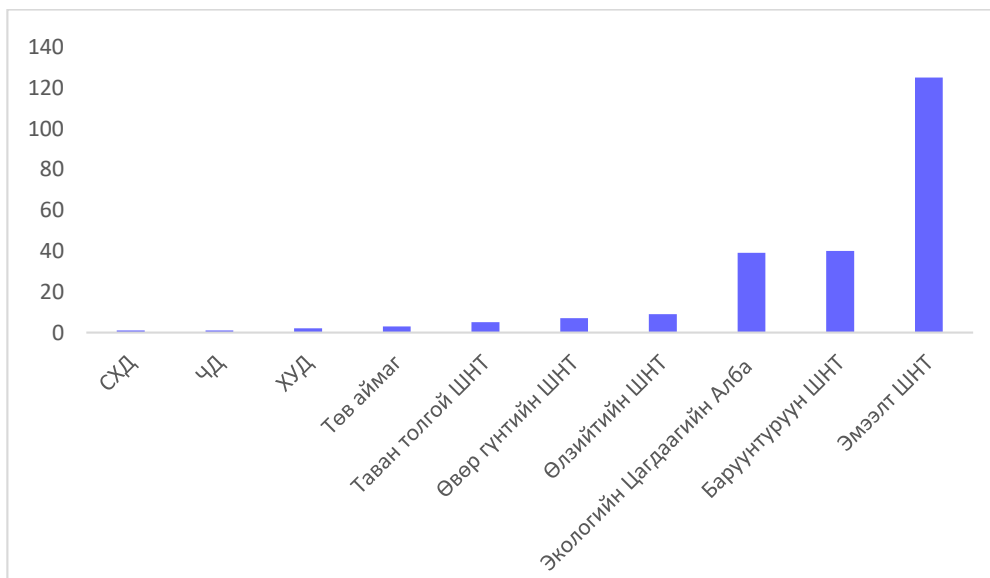
График 8. Мэрэгчийн дуудлагад үйлчилсэн ЗӨСҮТ, ЗӨСТ 2025 он.

Нийт бүртгэгдсэн амьтны дуудлага 257 удаа гарч 809 амьтан шинжилснээс 98.4% тарвага, үнэг 0.2%, хярс 0.1%, харх 0.5%, гэрийн хулгана 0.1%, бүүрэг 0.6% -ийг тус тус эзэлж байна. Нийт дуудлагын 90.6% нь хяналт шалгалтаар

хураагдсан зоонозын халдварт өвчний холбогдолтой амьтны дуудлага эзэлж байна. Дуудлагаар 795 тарвага шинжилсний 95% нь хяналт шалгалтаар зөрчлийн улмаас хураагдсан тарвага байна (График 9).

График 9. Мэрэгчийн дуудлага бүртгэгдсэн газрууд

2.3. ЗООНОЗЫН ӨВЧНИЙ ХҮНИЙ ӨВЧЛӨЛИЙН МЭДЭЭЛЭЛ; 2025

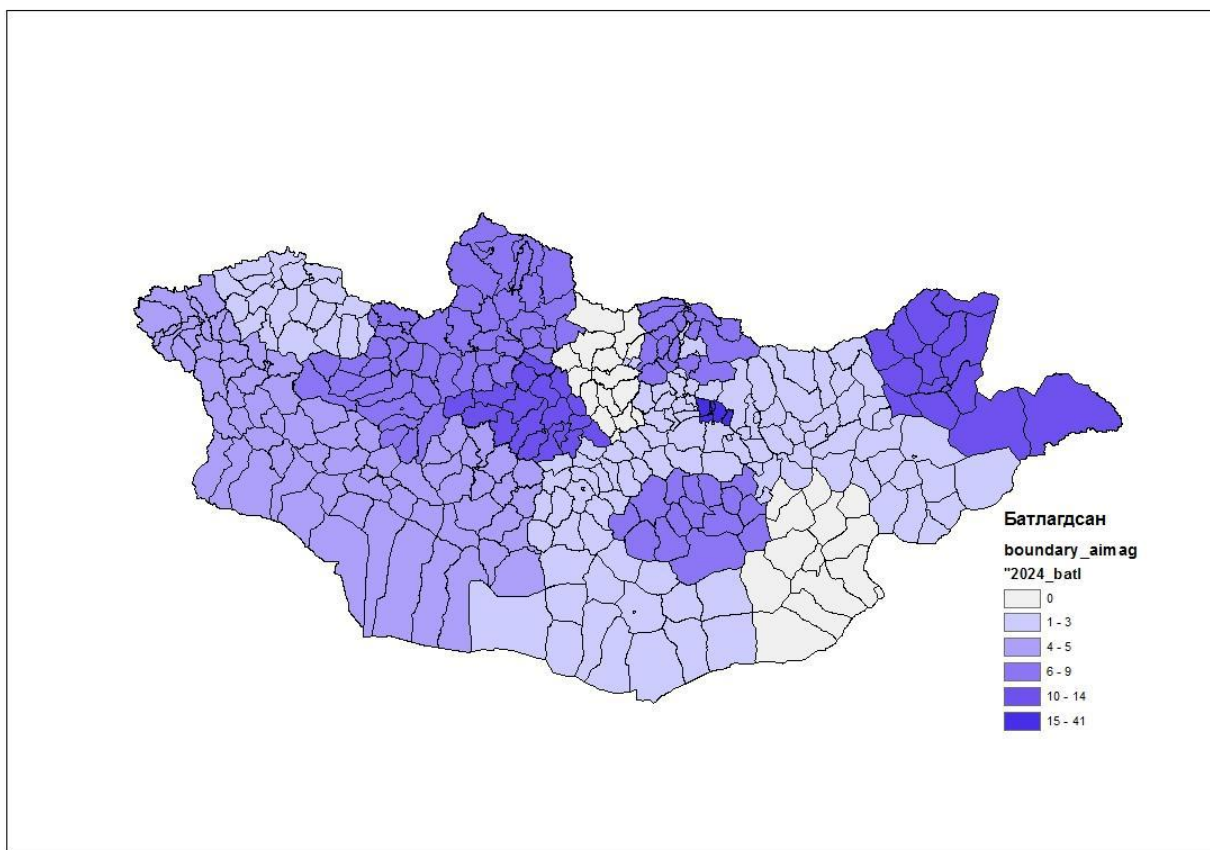
Улсын хэмжээнд 2025 онд зоонозын өвчний сэжигтэй тохиолдлын 978 дуудлага бүртгэгдсэнээс 13.8% (135) нь лаборатори болон тархвар судлалаар онош батлагдсан байна. Нийт батлагдсан өвчлөлийг аймгаар нь харьцуулж үзэхэд хүний өвчлөлийн 30.37%

(41), Улаанбаатар хотод, 10.37% (14) Дорнод, Архангай аймгуудад бүртгэгдсэн нийт улсын дүнгээс 51.1% эзэлж байна. Булган, Дорноговь аймгуудад өвчлөл бүртгэгдээгүй байна (Зураг 4).

2025 Нэгдүгээр сар

2025 Арванхоёрдугаар сар

Зураг 4. Зоонозын халдварын сэжигтэй тохиолдлын дуудлага 2025 он

2.3.1. ЗООНОЗЫН ХАЛДВАРЫН ХҮНИЙ ӨВЧЛӨЛИЙН МЭДЭЭЛЭЛ 2025

Энэ онд нийт 9 төрлийн өвчин 134 хүний өвчлөлийн тохиолдол бүртгэгдсэнээс тарваган тахал, боом, гахайн стрептококк (*Streptococcus*) 0,74 % (1), хачигт халдвар 53,7% (72), хумхаа 4.4% (6), бэтэг 3.7% (5), бруцеллэз 41% (55) тус тус батлагдсан байна.

Зоонозын нийт халдвараас хачигт халдвар 53,7% (72), тохиолдол бүртгэгдсэнээс хачигт риккетсиоз, 94.4% (68), хачигт энцефалит, 8.3% (6), хачигт боррелиоз 1.3% (1) зэрэг өвчнүүд тус тус хувийг эзэлж байна.

Зөөвөрлөгдөх халдвар хумхаа өвчний тохиодол 4.4% (6) тохиолдол бүртгэгджээ (Хүснэгт 6).

Хүснэгт 6. 2025 онд бүртгэгдсэн зоонозын өвчний төрлөөр, аймгаар

№	Аймаг	Тарваган тахал	Боом	Галзуу	Хачигт риккетсиоз	Хачигт энцефалит	Хачигт боррелиоз	Хумхаа	Бэтэг	Streptococcus	Бруцеллэз	Нийт
1	Архангай	0	1	0	14	0	0	0	0	0	2	17
2	Баян-Өлгий	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
3	Баянхонгор	0	0	0	3	0	0	0	2	0	0	5
4	Булган	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	3
5	Говь-Алтай	0	0	0	7	0	0	0	0	0	0	7
6	Говьсүмбэр	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
7	Дархан-Уул	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2	3
8	Дорноговь	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
9	Дорнод	0	0	0	2	0	0	0	0	0	24	26
10	Дундговь	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	2
11	Завхан	0	0	0	2	0	0	0	0	0	7	9
12	Орхон	0	0	0	0	1	0	0	0	0	2	3
13	Өвөрхангай	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0	5
14	Өмнөговь	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
15	Сүхбаатар	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
16	Сэлэнгэ	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2
17	Төв	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
18	Увс	0	0	0	2	0	0	0	0	0	3	5
19	Ховд	0	0	0	4	0	0	0	0	0	5	9
20	Хөвсгөл	1	0	0	3	0	0	0	0	0	0	4
21	Хэнтий	0	0	0	3	0	0	0	0	0	2	5
22	Улаанбаатар	0	0	0	17	3	0	6	2	1	5	24
	Улсын дүн	1	1	0	68	6	1	6	5	1	55	134

Тайлбар: Бруцеллэзын халдвар Дорнод (24), Завхан (7), Улаанбаатар, Ховд тус тус (5), Увс (3), Хэнтий, Дархан-Уул, Орхон, Архангай тус

тус (2) Говь-сүмбэр, (1), өвчлөл бүртгэгдсэн байна.

Сүүлийн 10 жилийн байдлаар зоонозын өвчлөлийн сэжигтэй нийт 9655 дуудлага бүртгэгдэж, 2220 тохиолдол буюу 22.9% нь батлагдсан байна.

Зоонозын халдварт өвчнийг сүүлийн 10 жилийн тоон үзүүл 79,01% (1762) аймаг орон нутагт бүртгэгдсэн. Аймагаар нь авч үзвэл Говь-Алтай 19,1% (338), Хөвсгөл 13,1% (231)

хамгийн өндөр үзүүлэлттэй байгаа бол Улаанбаатар хот 25,9% (457)-ийг эзэлж байна.

Мөн оноор харьцуулж үзэхэд 2017 онд 27.5% (486) хамгийн өндөр бүртгэгдсэн бол 2021 он буюу ковидын цар тахлын үед 3.9% (70) буюу хамгийн бага бүртгэгдсэн байна 2025 оны хувьд 10 жилийн дундажаас -64.5%-иар буурсан үзүүлэлттэй байна (Хүснэгт 7).

Хүснэгт 7. Зоонозын халдварт өвчин бүтгэгдсэн аймагаар (сүүлийн 10 жилээр)

Аймаг	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Нийт
1 Архангай	18	39	14	12	12	4	14	15	14	17	159
2 Баян-Өлгий	1	6	0	5	3	7	2	8	4	1	37
3 Баянхонгор	25	17	15	3	5	0	3	5	5	5	83
4 Булган	9	7	4	3	2	3	1	4	0	3	36
5 Говь-Алтай	10	168	35	23	40	16	12	22	5	7	338
6 Говьсүмбэр	0	0	2	2	1	1	0	0	2	1	9
7 Дархан-Уул	1	10	1	1	0	4	1	2	3	3	26
8 Дорноговь	0	1	0	0	2	0	1	0	0	0	4
9 Дорнод	10	2	5	7	38	9	26	11	14	26	148
10 Дундговь	0	4	5	0	3	0	0	1	8	2	23
11 Завхан	28	41	17	12	12	1	19	20	7	9	166
12 Орхон	5	2	8	9	5	1	0	6	1	3	40
13 Өвөрхангай	5	4	14	8	16	3	6	12	3	5	76
14 Өмнөговь	10	6	2	2	5	2	2	1	1	1	32
15 Сүхбаатар	0	5	0	0	0	0	0	4	1	0	10
16 Сэлэнгэ	54	30	15	10	14	1	11	12	9	2	158
17 Төв	3	2	1	7	2	0	2	4	2	2	25
18 Увс	1	1	8	2	3	5	3	6	2	5	36
19 Ховд	27	13	8	4	9	1	15	14	4	9	104
20 Хөвсгөл	34	41	62	36	20	2	16	9	7	4	231
21 Хэнтий	4	2	2	3	0	0	0	3	2	5	21
22 Аймагийн дүн	245	401	218	148	192	60	134	159	94	110	1762
23 Улаанбаатар	87	85	67	34	36	10	18	55	41	24	457
24 Нийт	332	486	285	183	228	70	153	214	135	134	2220

Зоонозын халдварын сэжигтэй дуудлага, нас баралт 2017 онд хамгийн өндөр бүртгэгдэж, сүүлийн жилүүдэд төдийлэн буурахгүй байна. Мөн хүний өвчлөл сүүлийн жилүүдэд буурч байгаач зарим өвчлөлүүд гадны улсаас зөөвөрлөгдөхийн зэрэгцээ, 2025 онд гахайн

стрептококк (*Streptococcus suis*) 0,69 % (1) бүртгэгдсэн байна. Зоонозын халдварын нас баралт бүртгэгдсэн хэвээр байна. 2025 онд тарваган тахал, болон шимэгчээр дамжих анзаарагддаггүй халдвар болох бэтэг өвчнөөр (1) нас баралт бүртгэгдсэн байна. (График 10).

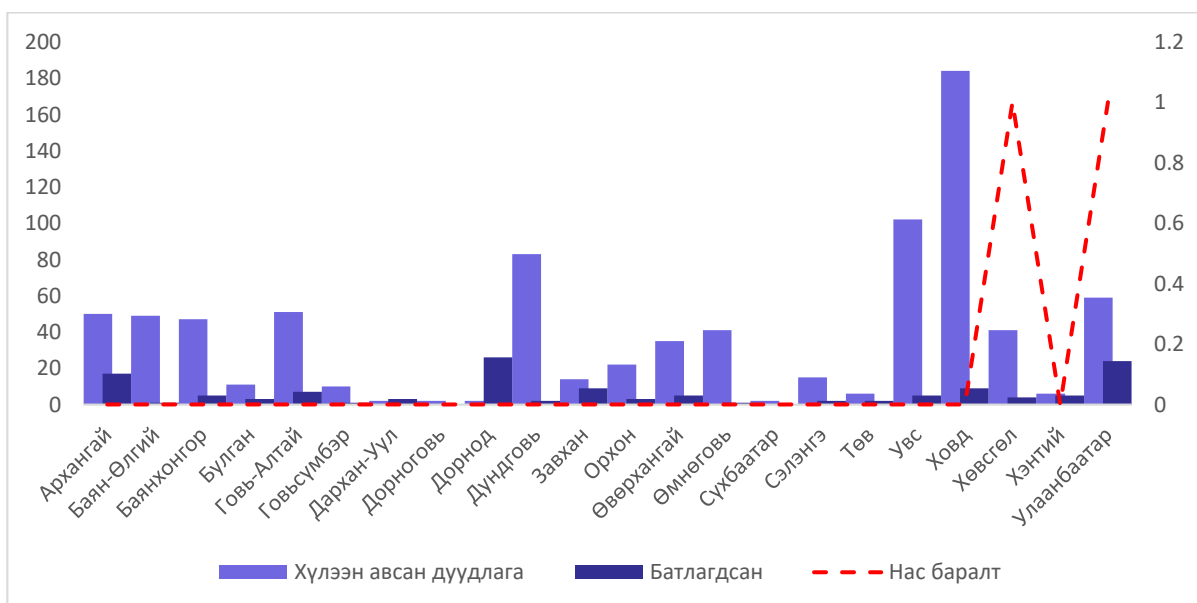
График 10. Зоонозын өвчний сэжигтэй тохиолдол, өвчлөл, нас баралт (сүүлийн 10 жилээр)

Зоонозын өвчний сэжигтэй тохиолдол, батлагдсан тохиолдлыг аймгаар харьцуулж үзэхэд сэжигтэй тохиолдол Ховд, Увс аймагт хамгийн өндөр байна. Бруцеллёз өвчний дуудлага тус төвд 100% бүртгэгдэхгүй шууд эмнэлгийн тусламж авч байна. Жишээ нь Дорнод аймаг бруцеллёзын халдвар хамгийн өндөр 24 тохиолдолд батлагдсан байна. Архангай аймагт хачигт риккетсиозын халдвар хамгийн өндөр буюу 14 тохиолдол батлагдсан

байна. Ховд аймаг 184 дуудлага хүлээн авч 9 тохиолдол бүртгэгдсэн бол Увс аймаг 102 дуудлага бүртгэгдэж 5 дуудлага батлагдсан зэргээс дүгнэж үзэхэд урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг зохион байгуулан ажиллах нь чухал байна. Хөвсгөл аймагт тарваган тахал өвчнөөр, Улаанбаатар хотод бэтэг өвчнөөр нас баралт бүртгэгдсэн байгаа нь анхаарал татаж байна. (График 11)

График 11. Зоонозын өвчний сэжигтэй, батлагдсан, нас барсан тохиолдол аймгаар

2025 онд бүртгэгдсэн зоонозын халдварын өвчлөл 10,000 хүн амд 0,4 болж өмнөх оноос 0.2-оор өссөн байна. Нийт өвчлөл өмнөх оноос

10,4 %-аар өссөн 5 жилийн дунджаас 10.4%-аар өссөн үзүүлэлттэй байна (Хүснэгт 8).

Хүснэгт 8. Зоонозын өвчлөл 10,000 хүн амд (Сүүлийн 5 жилээр)

Он	2021		2022		2023		2024		2025		5 жилийн дундаж
	Б/1000	Б/1000	10 000	Б/1000	10 000	10 000	Б/1000	10 000	Б/1000	10 000	
Тарваган тахал/A20	1	0.0	2	0.0	5	0.0	0	0.0	1	0.0	1,8
Боом/A22	1	0.0	1	0.0	3	0.0	3	0.0	1	0,0	1,8
Хачигт энцефалит/A84	1	0.0	8	0.0	34	0.1	15	0.04	6	0.0	12,8
Хачигт боррелиоз/A69	5	0.0	16	0.0	3	0.0	1	0.0	1	0,0	5,2
Хачигт риккетсиоз/A77	60	0.2	122	0.4	144	0.4	93	0.26	68	0,2	97,4
Галзуу/A82	0	0.0	0	0.0	1	0.0	0	0	0	0	0,2
Хүмхээ/B50	1	0.0	1	0.0	22	0.1	6	0,01	6	0.0	7,2
Бруцеллээ/A23	0	0.0	0	0.0	0	0.0	37	0.1	55	0,1	
Бэтэг/B67	1	0.0	1	0.0	2	0.0	5	0.1	5	0,0	2,8
Ям/A24	0	0.0	1	0.0	0	0.0	0	0	0	0	0,2
Streptococcus suis / /	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0.0	0,2
Нийт	70	0.2	153	0.4	214	0.6	135/160	0.38/0.45	144	0,4	129

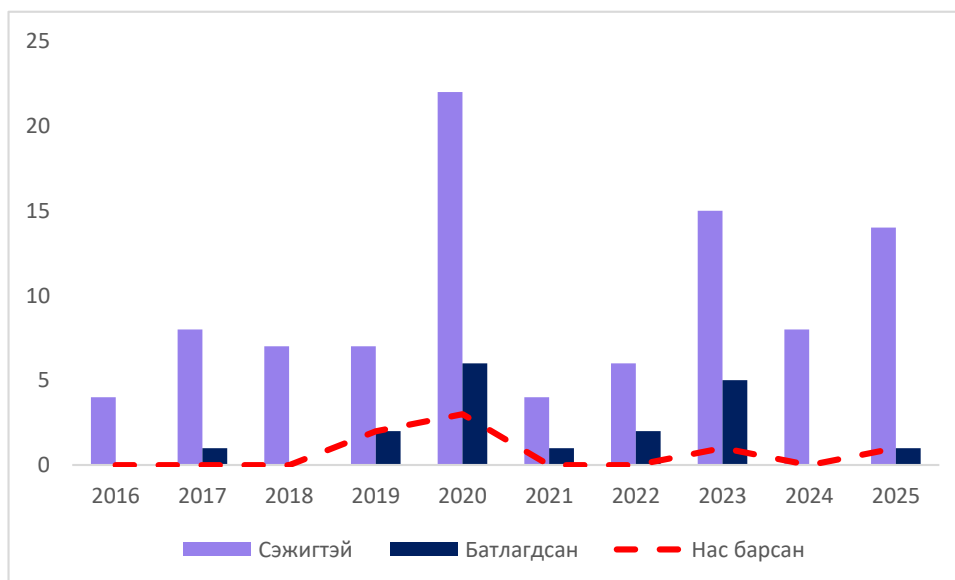
2.3.2. ТАРВАГАН ТАХАЛ

Тарваган тахлын хүний өвчлөлийн мэдээлэл

Монгол улсад 2025 оны байдлаар тарваган тахлын хүний өвчлөлийн сэжигтэй тохиолдлын дүүдлага 14 удаа бүртгэгдэж, лабораторийн шинжилгээгээр 1 өвчлөлийн тохиолдол бүртгэгдсэн.

Сүүлийн 5 жилийн дундажаас энэ оны байдлаар тарваган тахлын сэжигтэй тохиолдол (48.9) өссөн байна. (График 12).

График 12. Тарваган тахлын хүний өвчлөл (сүүлийн 10 жилийн байдлаар)

Тарваган тахлын хүний өвчлөл 1970 оноос хойш Монгол улсад нийтдээ 222 тохиолдол бүртгэгдэж, нийт бүртгэгдсэн өвчлөлийн нас баралтын түвшин 39.1 байна. Тарваган тахал өвчний батлагдсан тохиолдлыг сүүлийн 10 жилээр нь харьцуулж үзэхэд 1990-1999 онд хамгийн өндөр

буюу нийт тохиолдлын 38.2% (85), нь бүртгэгдэж, 1970-1979 он нас баралтын түвшин 62.5 буюу хамгийн өндөр үзүүлэлттэй байна. Харин 2020-2024 байдлаар нийт 14 тохиолдол бүртгэгдэж, нас баралтын түвшин 33.3 хувьтай байна. 2025 онд 1 өвчлөл бүртгэгдэж нас барсан байна. (Хүснэгт 9).

Хүснэгт 9. Тарваган тахлын батлагдсан тохиолдол, нас баралт, нас баралтын хувь (1970-2025 он)

Он	Тохиолдол	Нас баралт (бодит тоогоор)	Нас баралтын хувь
1970-1979	16	10	62.5
1980-1989	51	14	27.5
1990-1999	85	40	47.1
2000-2009	44	13	29.5
2010-2019	11	5	45.5
2020-2025	15	5	33.3
Нийт	222	87	39.1

2025 онд тарваган тахлын хүний өвчлөл, нас баралт бүртгэгдээгүй.

Хүлээн авсан дуудлага хариу арга хэмжээг зөв зохион байгуулж ажилласан байна (Хүснэгт 10).

Хүснэгт 10. Тарваган тахал өвчний өвчлөл, нас баралтын түвшин /2024-2025/

№	Аймаг	А 20 Тарваган тахал /А20				Нас баралт
		Өвчлөл		10 000 хүн амд		
		2024	2025	2024	2025	
1	Архангай	0	0	0.0	0.0	0
2	Баян-Өлгий	0	0	0.0	0.0	0
3	Баянхонгор	0	0	0.0	0.0	0
4	Булган	0	0	0.0	0.0	0
5	Говь-Алтай	0	0	0.0	0.0	0
6	Говьсүмбэр	0	0	0.0	0.0	0
7	Дархан-Уул	0	0	0.0	0.0	0
8	Дорноговь	0	0	0.0	0.0	0
9	Дорнод	0	0	0.0	0.0	0
10	Дундговь	0	0	0.0	0.0	0
11	Завхан	0	0	0.0	0.0	0
12	Орхон	0	0	0.0	0.0	0
13	Өвөрхангай	0	0	0.0	0.0	0
14	Өмнөговь	0	0	0.0	0.0	0
15	Сүхбаатар	0	0	0.0	0.0	0
16	Сэлэнгэ	0	0	0.0	0.0	0
17	Төв	0	0	0.0	0.0	0
18	Увс	0	0	0.0	0.0	0
19	Ховд	0	0	0.0	0.0	0
20	Хөвсгөл	0	1	0.0	0.1	1
21	Хэнтий	0	0	0.0	0.0	0
Аймгийн дүн		0	1	0,0	0,0	1
22	Улаанбаатар хот	0	0	0.0	0.0	0
Улсын дүн		0	1	0,0	0,0	1

Тарваган тахлын байгалийн голомт

2025 онд ЗӨСҮТ болон ЗӨСТ нь тарваган тахлын байгалийн голомт хяналтын шинжилгээний төлөвлөгөөт ажлын хүрээнд улсын хэмжээнд голомтод аймгийн 96.1% (17), сумдын **42.3%** (46)-ийг хамруулсан байна. Шинжилгээнд нийт 1.631.100 га талбайг

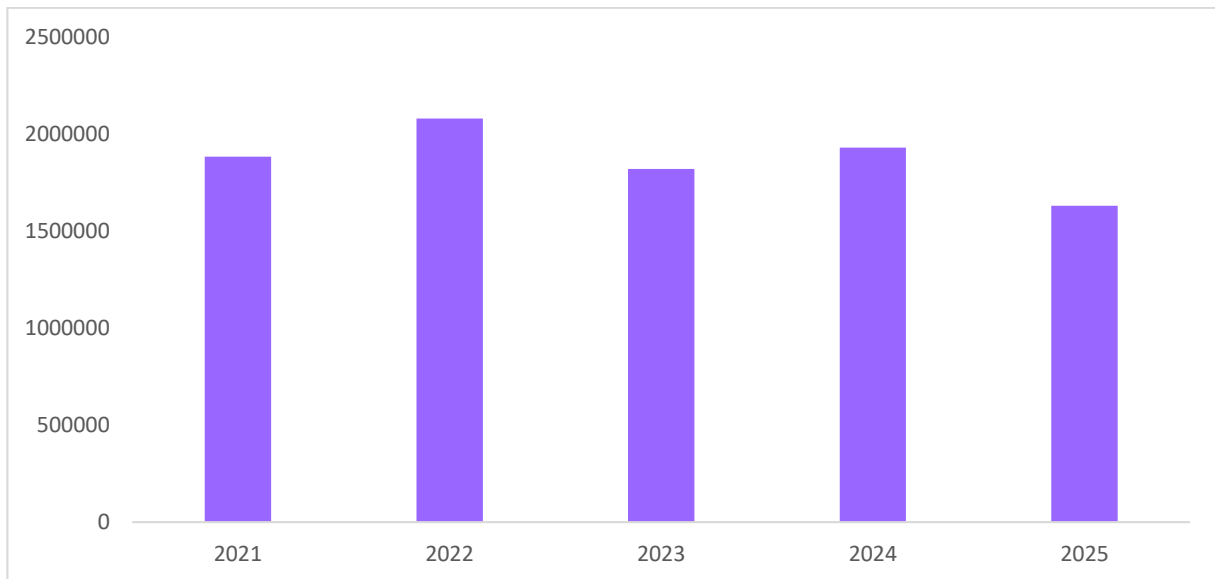
шинжилгээнд хамаруулж, 1570 мэрэгч туулай хэлбэртэн, 263 зэм үхдэл, 3522 гадны шимэгчийг цуглуулан шинжилгээнд хамруулсан.

(Хүснэгт 11).

Хүснэгт 11. Тарваган тахлын байгалийн голомтын хяналтын шинжилгээний сүүлийн таван

№	Үзүүлэлт	2021	2022	2023	2024	2025	5 жилийн дундаж
1	Аймаг	13	15	16	17	17	15,6
2	Сум	49	63	45	58	46	52
3	Шинжилсэн талбай /га/	1884630	2080945	1820763	1930439	1631100	1869575
4	Гулигдас	2129	2274	1746	1575	1225	1789,8
5	Зэм үхдэл	214	230	464	196	211	263
6	Шинжилсэн шимэгч	6846	7279	4908	6977	3522	5906,4
7	Шинжилсэн амьтан	2418	2829	2192	2440	1570	2289,8
8	Илэрсэн өсгөвөр	18	23	36	6	19	23,6
9	Илэрсэн эерэг сорьц	22	41	37	3	22	30

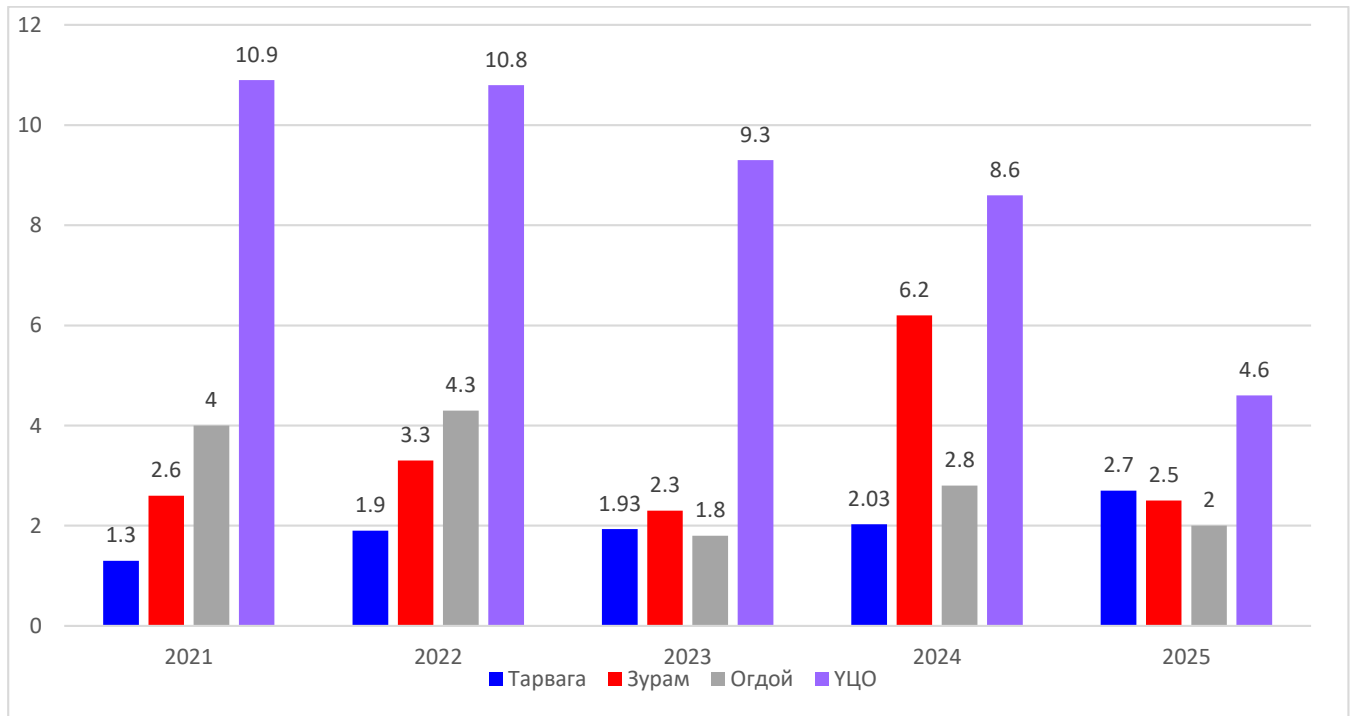
График 13. Тарваган тахлын байгалийн голомтын шинжилсэн талбай /Га/

Монгол улсын хэмжээнд судалгаанд хамрагдсан бүс нутгын тарваган тахал өвчний үндсэн болон дэд агуулагчын нягтшил мэрэгч бүрт үзвэл: Монгол тарвага 1 га талбайд дунджаар 2.03 байгаа нь өмнөх онтой харьцуулахад 5.1%-аар өссөн үзүүлэлттэй байна. Харин дэд агуулагч урт

сүүлт зурам 1 га талбайд 6.2, огдой 1 га талбайд 3, үлийн цагаан оготно 7.7 тус тус ноогдож байгаа нь өмнөх онтой харьцуулахад зурам 3 дахин, огдой 2 дахин өсөж, үлийн цагаан оготно 1.1-2%-аар буурсан үзүүлэлттэй байна (график 14).

График 14. Мэрэгчийн нягтшил 1 га-д Сүүлийн 10 жилийн байдлаар

2025 онд 1570 цуглуулсан амьтаны тоо өмнөх оноос -870 5 н жилийн дунджаас -719,8 буурсан байна. Шимэгч амьтан 3500 цуглуулж шинэжилсэн. Өмнөх оноос -3455

буурсан 5 жилийн дунджаас -3510,6 буурсан үзүүлэлттэй байна. (График 15, 16).

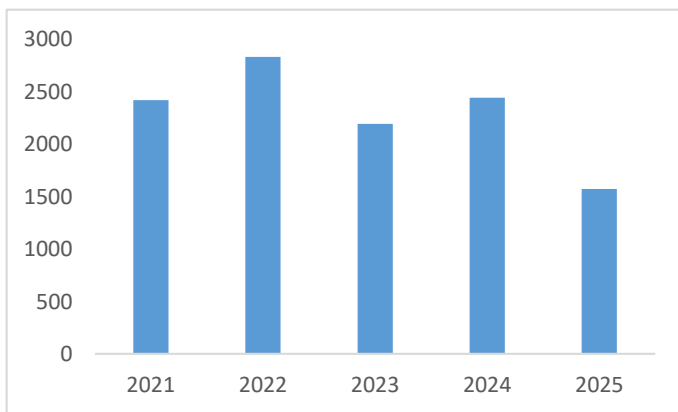

График 15. Олзворлосон амьтан

2025 онд 4 аймгийн 9 сумын нутагт хамрагдах байгалийн голомтоос тарваган тахлын өсгөвөр 20, эерэг сорьц 22 илэрүүлж, 153,000 га талбайд

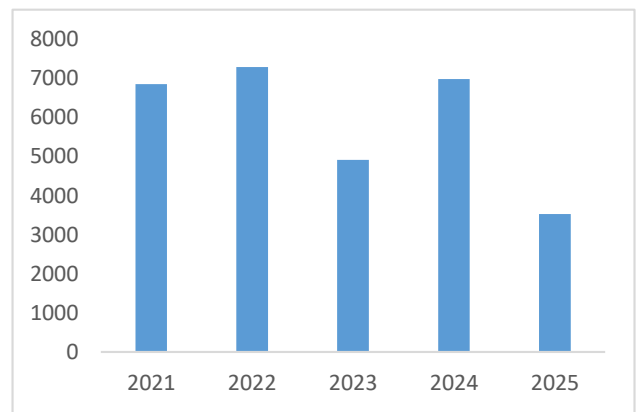
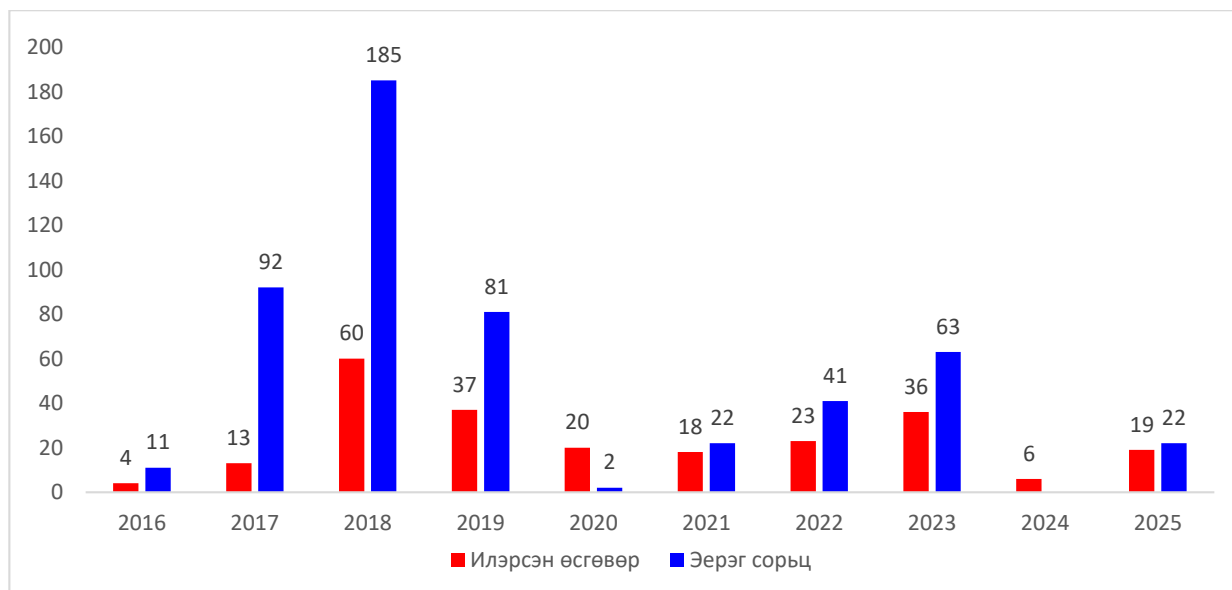

График 16. Шинжилсэн гадны шимэгч

тарваган тахлын байгалийн голомт идэвхтэй байгааг тогтоолоо (График 17).

График 17. Тарваган тахлын өсгөвөр илэрэлт (сүүлийн 10 жилээр)

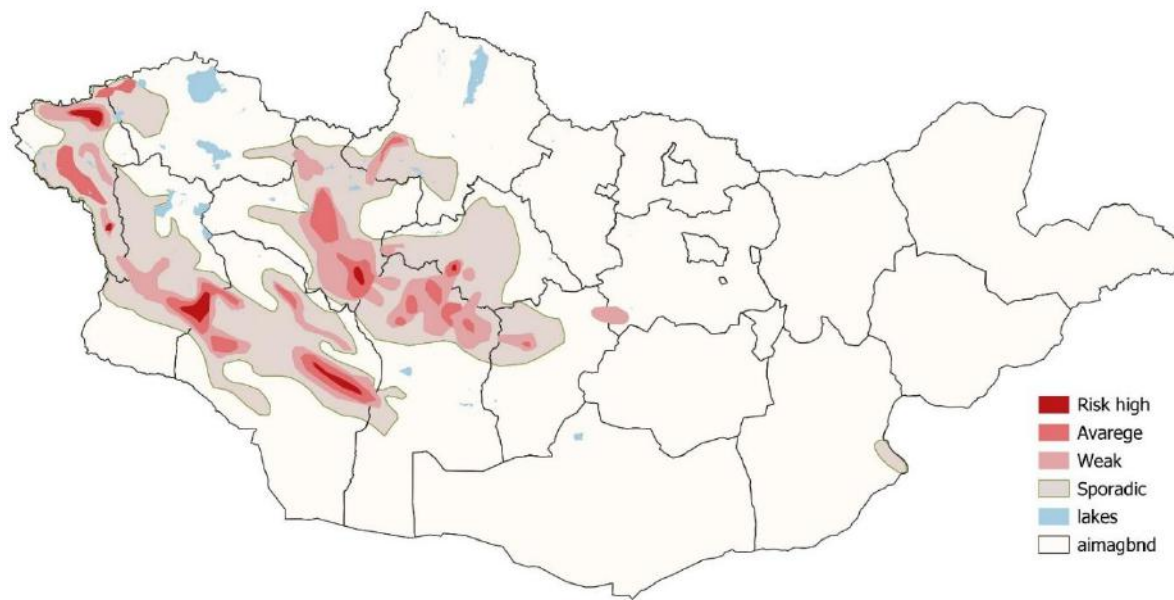

2026 оны тарваган тахал өвчний аюулын зэрэглэл

Тарваган тахлын аюулын зэрэглэл 15 аймагт А зэрэглэлд 28, Б зэрэглэлд 29, В зэрэглэлд 26

нийт 83 суманд тодорхойлогдсон байна (Зураг 5).

Зураг 5. Тарваган тахлын аюулын зэрэглэл 2025 он

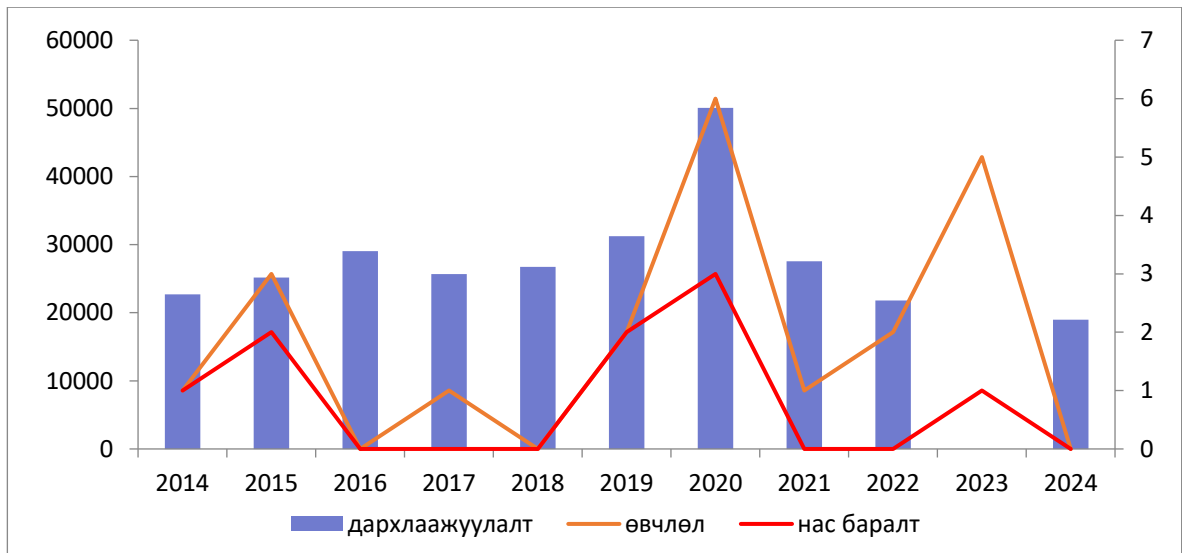

Тарваган тахлын дархлаажуулалт

Тарваган тахлын голомтот нэмэгдэж идэвхжиж байгаатай холбоотой жил бүр хамрагдах хүний тоо нэмэгдэж байна. 2014 оноос 2024 онуудад жилд дунджаар 23,044 хүн дархлаажуулалтад хамрагдсанаас 2020 онд хамгийн их (50,100) хүн

хамрагдсан байсан. 2025 онд 19 аймгийн 121 сум, Нийслэлийн 9 дүүргийн 18,998 хүн (хамралтын хувь 52%) тарваган тахал өвчнөөс сэргийлэх дархлаажуулалтад хамрагдсан байна (График 18).

График 18. Тарваган тахлын дархлаажуулалт 2015-2025 он

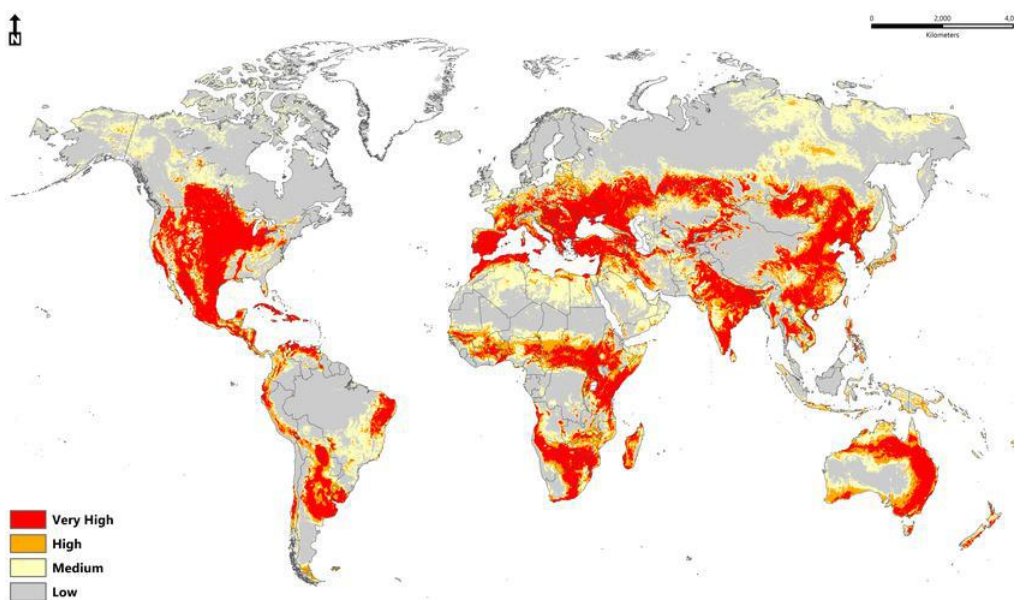
2.3.3. БООМ

Боомын малын өвчлөлийн мэдээлэл

2025 оны боомын малын өвчлөл Завхан аймгийн Шилүүстэй, Төв аймгийн Мөнгөнморьт, Завхан аймагт нийт 67 өвчлөл бүртгэгдсэн

байна. Нийт бүртгэгдсэн малын өвчлөлийг төрлөөр ангилж үзэхэд сарлаг 88% (57), үхэр 11% (7) адуу 3% (2) өвчилсөн байна (Зураг 6).

Зураг 6. Малын боом өвчний гаралт 2025 он

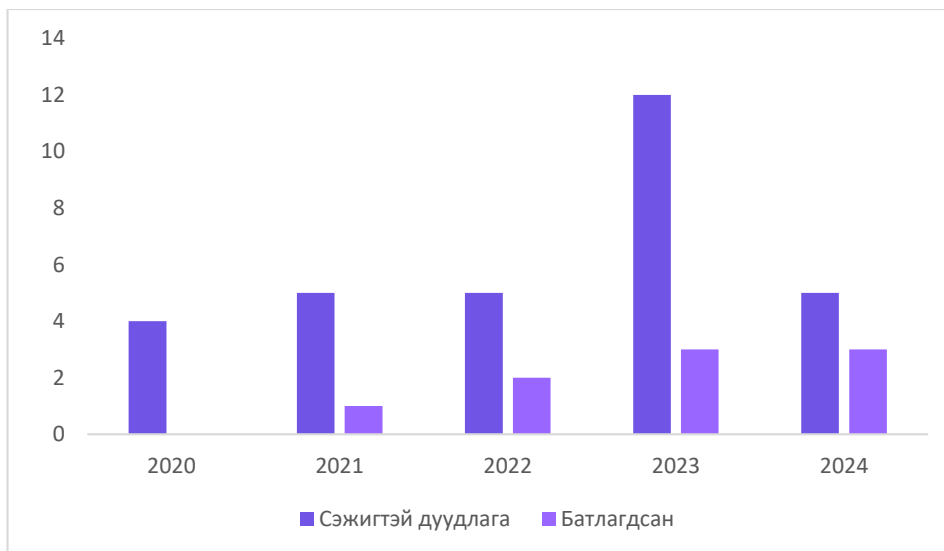
Мэдээллийн эх сурвалж: Зураг Predicted global suitability of *B. anthracis* (median) Modelling the ecological niche of naturally occurring anthrax at global and circumpolar extents using an ensemble modelling framework. DOI: [10.1111/tbed.14602](https://doi.org/10.1111/tbed.14602)

Боомын хүний өвчлөлийн мэдээлэл

2025 онд Дундговь, Төв, Увс, Орхон аймгуудаас боомын хүний өвчлөлийн сэжигтэй 5 тохиолдол бүртгэгдсэнээс 3 тохиолдол эмнэл зүй болон лабораторийн шинжилгээгээр батлагдсан байна.

Төв болон Увс аймагт “Боомийн арьсны хэлбэр”-ээр 3 тохиолдол батлагдаж, эмчлэгдсэн байна. Сүүлийн 5 жилд боомын хүний өвчлөлийн тохиолдолын жил бүр өссөн үзүүлэлттэй өмнөх оноос төдийлэн буураагүй ижил түвшинд байна (График 19).

График 19. Хүний өвчлөлийн сэжилтэй тохиолдол, батлагдсан өвчлөл (5 жилээр)

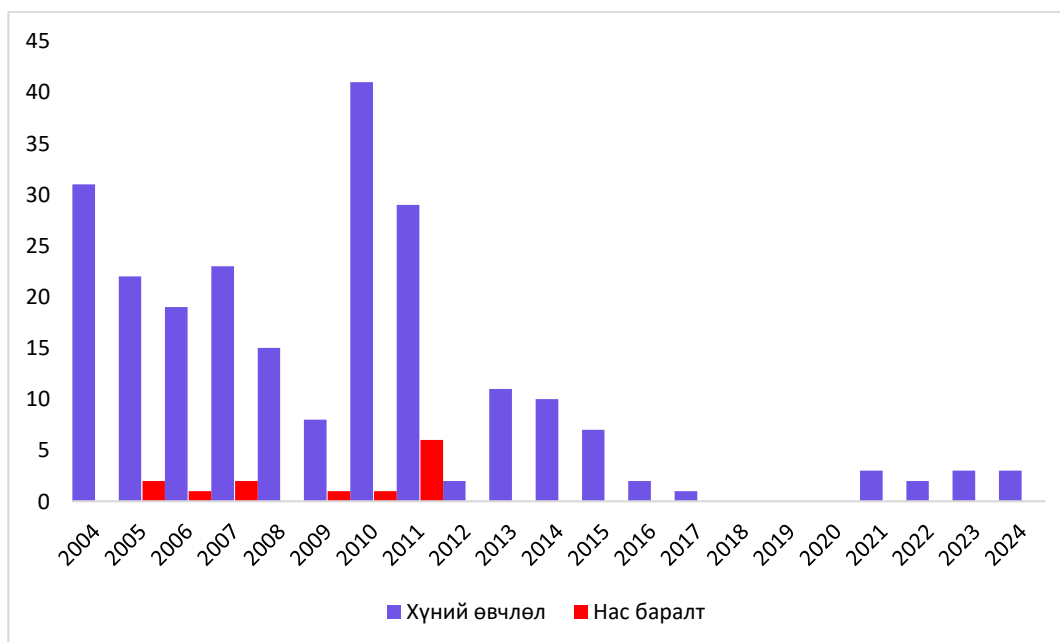

Боомын хүний өвчлөлийн мэдээлэл

2025 онд боомын хүний дуудлага 12 хүлээн авч эмнэлгийн тусламж үзүүлсэн бөгөөд 25% (3) батлагдаж, сүүлийн 20 жилийн хугацаанд

боомийн хүний өвчлөлийн 232 тохиолдол батлагдсанаас 13 тохиолдол нас барж, нас баралтын түвшин 6%-тай байна (График 20).

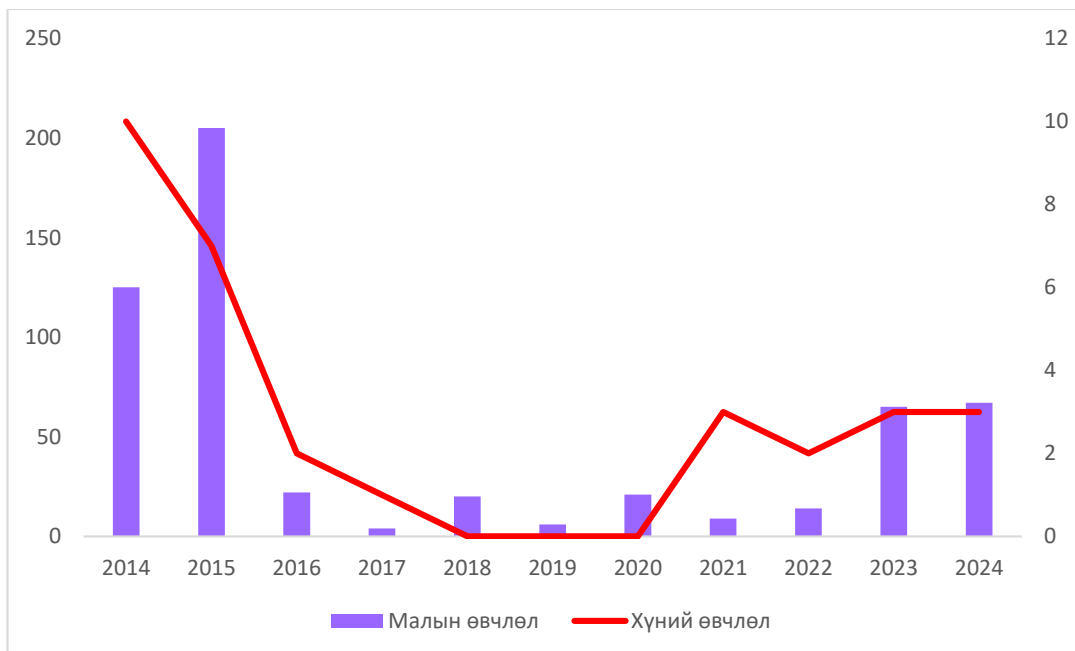
График 20. Боомын хүний өвчлөлийн тохиолдол, нас баралт (Сүүлийн 20жил)

Боомын хүний өвчлөл сүүлийн 10 жилийн байдлаар малын өвчлөлтэй харьцуулж үзэхэд 2015 онд малын өвчлөл хамгийн өндөр бүртгэгдсэн бол 2013 онд хүний өвчлөл хамгийн

өндөр бүртгэгдсэн байна. Сүүлийн жилүүдэд боомын малын өвчлөл болон хүний өвчлөл нэмэгдэж байна (График 21).

График 21. Боомын хүн, малын өвчлөлийн тохиолдол (Сүүлийн 10 жилээр)

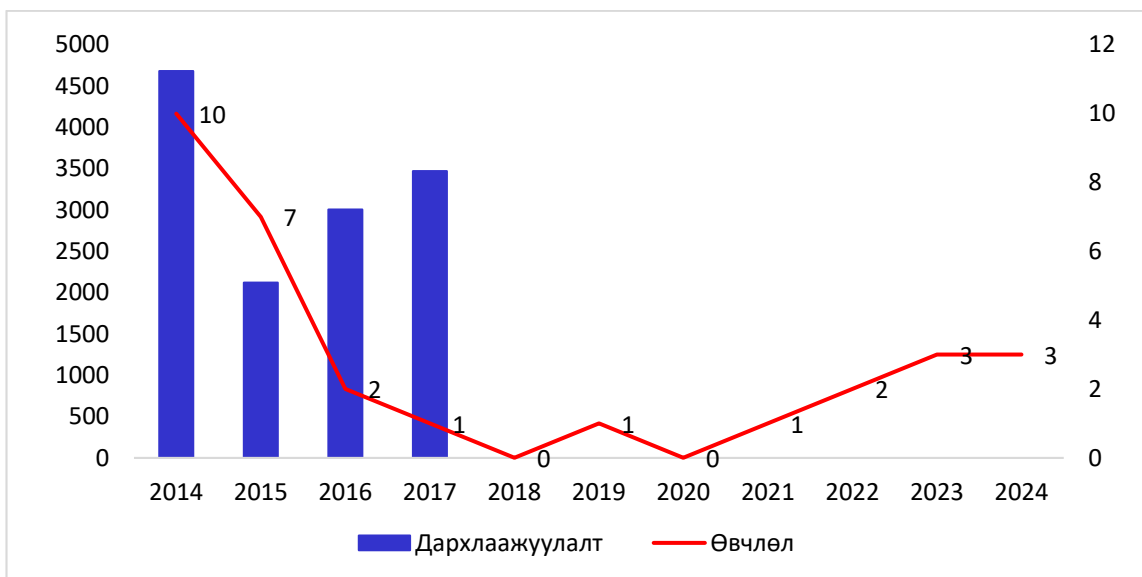

Боомын дархлаажуулалт

2025 онд боомын вакцин хийгдээгүй. ХӨДББН-д боомын вакцин 2500, ийлдэс 500 тун шилийг захиалсан боловч тендерт нэр өгсөн байгууллага

байхгүй тул нийлүүлэгдээгүй бөгөөд сүүлийн 5 жилд дархлаажуулалт хийгдээгүй ч өвчлөл нэмэгдэж байна (График 22).

График 22. Боомын хүний өвчлөл дархлаажуулалын мэдээлэл (Сүүлийн 10 жилээр)

ДЭМБ-аас 10 мал амьтны өвчлөл бүртгэгдэхэд 1 өвчлөл гарах магадлалтай гэж үздэг бөгөөд, эсрэгээрээ 1 хүний тохиолдол бүртгэгдэхэд малын дунд өвчлөл байх магадлалтай гэсэн үзэл баримтлал бий. Сүүлийн жилүүдэд хүн, малын өвчлөл бүртгэгдэж, өвчлөл нэмэгдэх хандлагатай

байна. Боомын хүний өвчлөл Төв аймагт 1, Увс аймагт 2 бүртгэгдсэн байна 2020 оноос хойш боомын дархлаажуулалт хийгдээгүй. Халдварт өвчний дэгдэлтийн бэлэн байдлын нөөцөд боомын вакцин захиалсан боловч нийлүүлэгдээгүй байна (Хүснэгт 12).

Хүснэгт 12. Боомын хүний өвчлөл, нас баралтын түвшин (2024-2025)

Аймаг		А 22 Боом өвчин /Anthrax				Нас баралт
		Өвчлөл		10,000 хүн амд		
		2024	2025	2024	2025	
1	Архангай	0	1	0.0	0.1	0
2	Баян-Өлгий	0	0	0.0	0.0	0
3	Баянхонгор	0	0	0.0	0.0	0
4	Булган	0	0	0.0	0.0	0
5	Говь-Алтай	0	0	0.0	0.0	0
6	Говьсүмбэр	0	0	0.0	0.0	0
7	Дархан-Уул	0	0	0.0	0.0	0
8	Дорноговь	0	0	0.0	0.0	0
9	Дорнод	0	0	0.0	0.0	0
10	Дундговь	0	0	0.0	0.0	0
11	Завхан	0	0	0.0	0.0	0
12	Орхон	0	0	0.0	0.0	0
13	Өвөрхангай	0	0	0.0	0.0	0
14	Өмнөговь	0	0	0.0	0.0	0
15	Сүхбаатар	0	0	0.0	0.0	0
16	Сэлэнгэ	0	0	0.0	0.0	0
17	Төв	0	0	0.0	0.0	0
18	Увс	2	0	0.0	0.0	0
19	Ховд	0	0	0.0	0.0	0
20	Хөвсгөл	0	0	0.0	0.0	0
21	Хэнтий	0	0	0.0	0.0	0
Аймгийн дүн		2	1	0.0	0.0	0
22	Улаанбаатар	1	0	0.0	0.0	0
Улсын дүн		3	1	0.0	0.0	0

Боомын голомт, хяналтын шинжилгээ

ЭМС-ын 2017 оны А/160 тоот тушаал, ЗӨСҮТ-ийн 2017 оны А/54 тушаалыг үндэслэж боомын байгалийн голомт хяналтын болон тархвар судлалын заалтаар хийгдэх хяналтын шинжилгээг хийж гүйцэтгэсэн байна. 2023 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний дагуу Боомын голомт хяналтын шинжилгээг 13 аймаг, 44 сум

186 цэгт газар, хяналтын шинжилгээг 9 аймаг 22 сум, 214 байгууллага, аж ахуй нэгжид хийж гүйцэтгэсэнээс боомын үүсгэгч илрээгүй байна. 2025 онд 14 аймгийн ЗӨСТ-үүдийн хийсэн боомын хяналтын шинжилгээгээр нийт 6072 сорьц цуглуулан шинжилсэн бөгөөд боомын эмгэг төрөгч нян илрээгүй (График 23).

График 23. Шинжилгээнд дээжилтсэн сорьцын тоо аймгаар

Боомын голомт, хяналтын шинжилгээ 2024 оны байдлаар сүүлийн 5 жилийн дунджаас 18.6%-аар өссөн, өмнөх таван жилээс сүүлийн

5 жилтэй 4.11%-аар өссөн үзүүлэлттэй байна (Хүснэгт 13).

Хүснэгт 13. Боомын голомт, хяналтын шинжилгээний дүн Сүүлийн 6 жилээр

Он шинжилсэн нэгжийн тоо	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Боомын голомт, хяналтын шинжилгээ	2290	1872	2096	1766	2457	2088	1190	1630	2292	
Боомын хяналтын шинжилгээ	3639	3799	4155	4603	2023	3725	4030	4442	3170	
Боомын голомт, хяналтын шинжилгээ (нэгдсэн дүн)	5929	5671	6251	6369	4330	5813	5520	6072	5462	
Илэрсэн өсгөврийн тоо	3	0	1	0	0	0	2	0	1	

Боомын хяналт шинжилгээний дүнг аймгаар харьцуулахад арчдас Өвөрхангай аймагт 715, Хэнтий аймагт арьс шир 50, Өмнөговь аймагт үс ноос 60, Баянхонгор аймагт хөрс бууц 60,

Баян-Өлгий аймагт сэг зэм 217 хамгийн өндөр тоотой байна. Нийт 14 аймаг улсын хэмжээнд боомын эмгэг төрөгч нян илрээгүй байна (Хүснэгт 14).

2.3.4. ХАЧГААР ДАМЖИХ ХАЛДВАР

Хачгаар дамжих халдварын тандалт шинжилгээ

2025 онд 14 аймгийн (давхардсан тоогоор) 34 сумын 118 цэгт хачигт халдварын хээрийн шинжилгээг гүйцэтгэж хачиг цуглуулсны 79.4% *D.nuttalli*, 15.3% *I.persulcatus*, 5.0% *H.asiaticum*, 0.3% *D.silvarum* зүйлийн хачиг эзэлж байна. Шинжилгээнд хамрагдсан аймгийн тоо өмнөх (Хүснэгт 16).

жилийн түвшинд, сумдын тоо 6.5%, цэгт газрын тоо 39.54%, цуглуулсан хачгийн тоо 16.05%-иар буурчээ. Орон нутгийн салбар төвүүдийн хувьд тодорхой сум, цэгт газрыг сонгон орон нутагтаа өөрсдөө шинжилгээ хийдэг болсноос хамааран таван жилийн дунджаас багассан байна.

Хүснэгт 16. Хачгаар дамжих өвчний тандалт шинжилгээнд хамрагдсан байдал

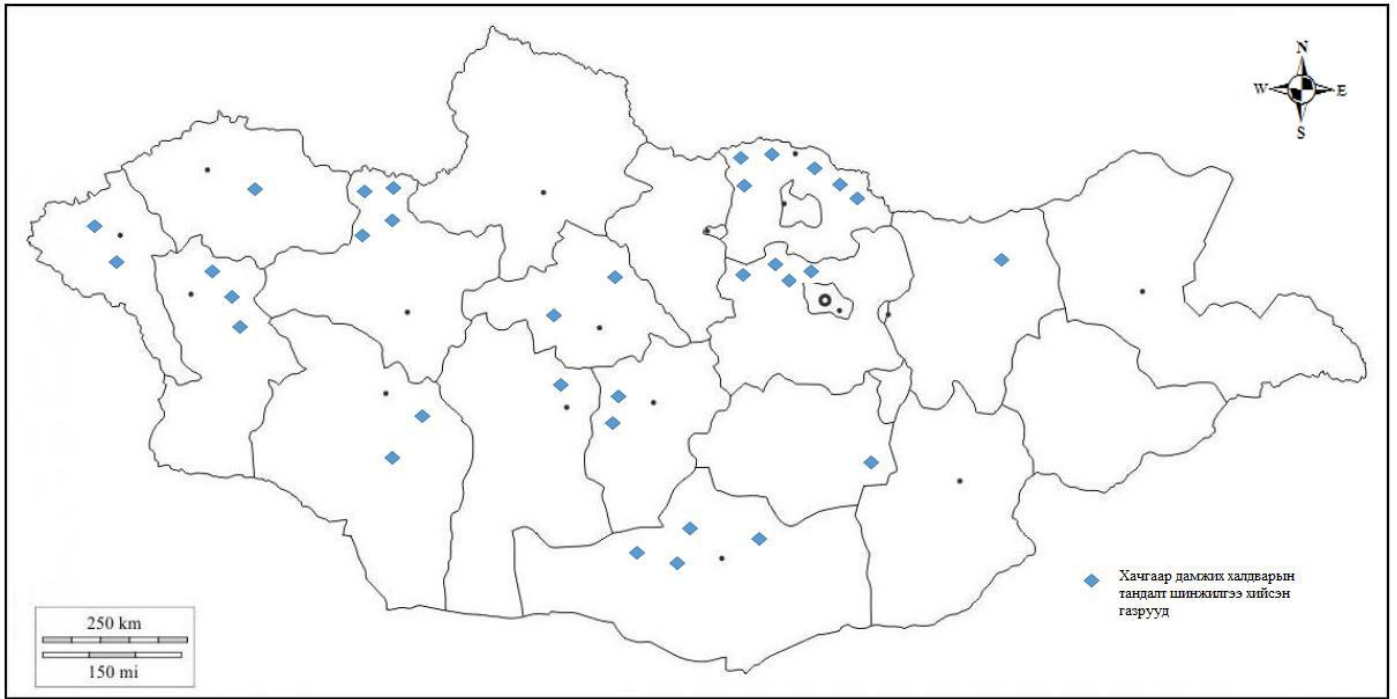
Үзүүлэлт	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Таван жилийн дундажтай харьцуулахад	Өмнөх онтой харьцуулахад
Аймгийн тоо	13	11	14	14	14	14	5.71%↑	=
Сумын тоо	41	20	43	28	37	35	3.55%↑	3.5%↓
Цэгт газрын тоо	206	195	299	123	153	118	39.54%↓	22.87%↓
Хачгийн тоо	6658	1830	8072	2634	4200	3929	29.64%↓	16.05%↓

ЗӨСҮТ-д Төв аймгийн Борнуур, Жаргалант, Батсүмбэр сумдад хийсэн тандалтаар 2 зүйлийн 296 хачигт хийсэн лабораторийн шинжилгээний дүнгээр хачигт риккетсиоз 76 сорьц (76%), анаплазмоз 36 сорьц (36%), эрлихиоз 20 сорьц (20%), хачигт энцефалит 12 сорьц (12%), бабезиоз 4 сорьц (4%)-нд үүсгэгчийн өвөрмөц ДНХ илэрчээ. Харьяа төвүүд орон нутагтаа молекул биологийн шинжилгээ хийж баталгаажуулах шинжилгээг ЗӨСҮТөвд хийжээ. Орон нутгийн харьяа төвүүдэд хийсэн лабораторийн шинжилгээний дүнг жилийн эцсийн тайлангаас харахад Архангай, Завхан, Говь-Алтай, Өвөрхангай, Ховд аймагт 100%, Увс аймагт 73.3%, Баян-Өлгий 76.4%, Баянхонгор аймагт 73.3%, Өмнөговь аймагт 92.4%-д хачигт риккетсиозын үүсгэгчийн өвөрмөц ДНХ тодорхойлогджээ. Дундговь аймгийн хачгийн 12.8% ку чичэг, 5.8%-д хачигт

риккетсиозын; Төв аймгийн Батсүмбэр сумын нутгаас цуглуулсан *D.silvarum* зүйлийн хачгийн 50%, *D.nuttalli* зүйлийн хачгийн 5%-д *I.persulcatus* зүйлийн хачгийн 27.45%-д хачигт энцефалитын; Хэнтий аймгийн нутгаас цуглуулсан хачгаас хачигт риккетсиозын 5, боррелиозын 3, анаплазмозын 1 сорьц эерэг тодорхойлогдсон байна. Сэлэнгэ аймгийн 6 сумын нутагт тандалт шинжилгээ хийж Алтанбулаг сумын Бадаан зүрх хэмээх газраас цуглуулсан хачигнаас (8) молекул биологийн шинжилгээгээр хачигт риккетсиоз, эрлихиоз илэрсэн тухай тайландаа дурьджээ. Хөвсгөл аймагт тандалт хийхээр төлөвлөсөн ч цаг уурын болон байгалийн эрсдэлт хүчин зүйлээс хамаарч судалгааг зогсоож хойшлуулсан тухай жилийн эцсийн тайландаа бичжээ.

(Зураг 7).

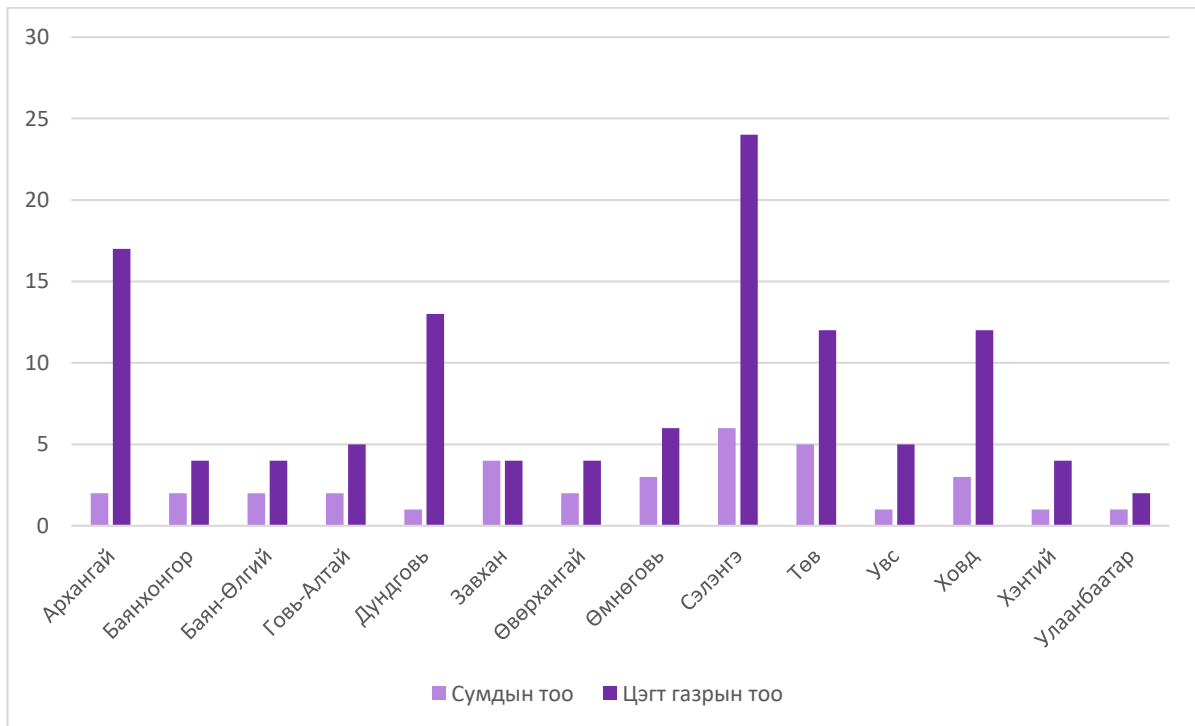
Зураг 7. Хачигт халдварын тандалт шинжилгээ хийсэн газар, цэгүүд 2025 он

2025 онд 14 аймгийн 35 сумын 118 цэгт хачигт халдварын хээрийн тандалт шинжилгээ

хийгдсэн байна. Сэлэнгэ аймаг хамгийн их цэгт газраас сорьц дээжилсэн байна. (График 24).

График 24. Тандалт судалгаанд хамрагдсан газрууд 2025 он

Хачгаар дамжих халдварт өвчний мэдээлэл

Улсын хэмжээнд 2025 онд зоонозын шалтгаант нийт 813 сэжигтэй тохиолдол бүртгэгдсэний 52.5%-ийг хачгаар дамжих халдвар эзэлж байна. Хачигт халдварын сэжигтэй тохиолдол 21 аймаг, нийслэлийн 115 сум, дүүрэгт 427 тохиолдол бүртгэгдсэн.

Үүнээс 383 (89.6%) нь хачигт риккетсиоз, 39 (9.1%) нь хачигт энцефалит, 5 (1.2%) нь хачигт боррелиозын сэжигтэй тохиолдол тус тус эзлэж байна (Хүснэгт 17).

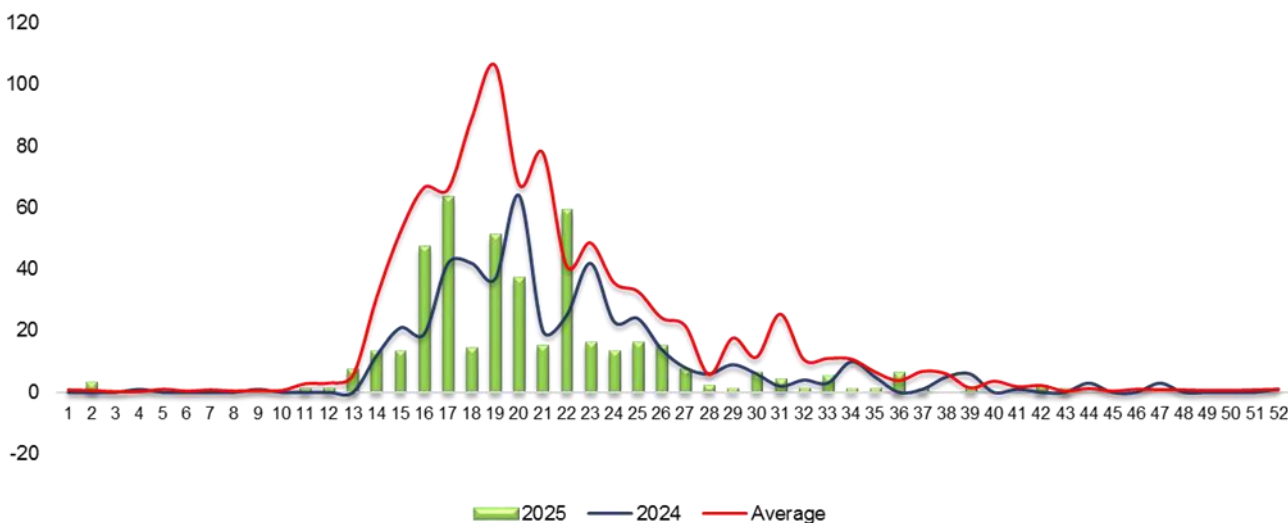
Хүснэгт 17. Хачгаар дамжих халдварт өвчний сэжигтэй дуудлага (Сүүлийн 5 жил төрлөөр)

Өвчний нэр	2021	2022	2023	2024	2025	Өсөлт /Бууралт	Дундаж
Хачигт энцефалит	29	49	100	77	39	-38	58.8
Хачигт боррелиоз	4	35	41	19	5	-14	20.8
Хачигт риккетсиоз	218	497	415	380	383	+3	378.6
Бүгд	251	581	556	476	427	-49	458.2

2025 онд бүртгэгдсэн хачигт халдварын эпидемиологийн муруйг харахад эпидемиологийн 17 дугаар долоо хоног

оргил үе тохиож, 37 дугаар долоо хоногоос дуудлагын тоо намжсан байна (График 25).

График 25. Хачигт халдварын эпидемиологийн 7 хоног 2025 он

Хачигт энцефалитын хүний өвчлөл

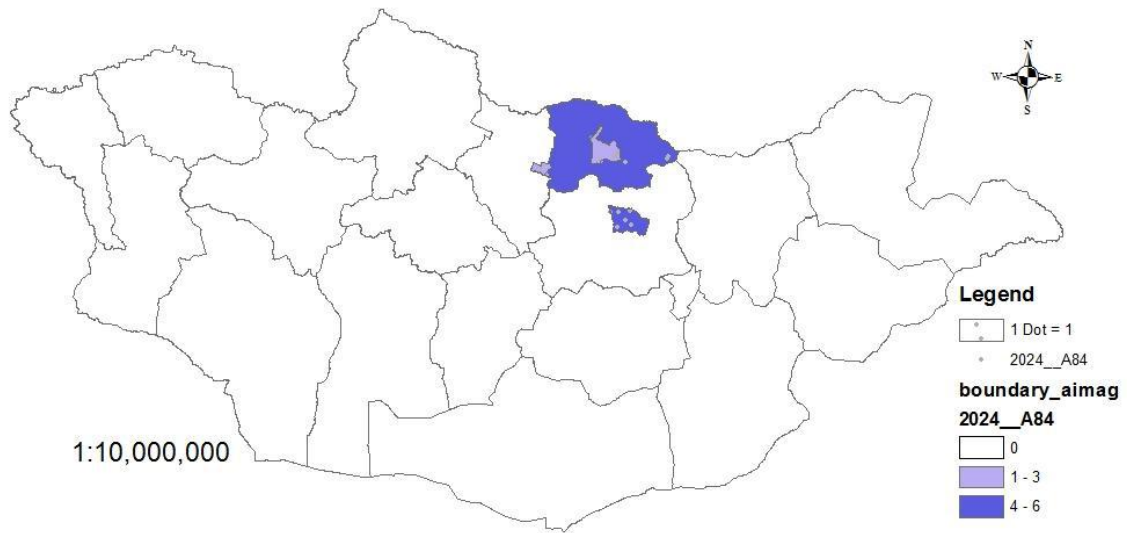
Улсын хэмжээнд хачигт энцефалит өвчний 39 сэжигтэй тохиолдол бүртгэгдсэнээс 9.76 хувь буюу 8 тохиолдол батлагдсан байна. Нийт

батлагдсан тохиолдлоос 62.5 хувь нь Улаанбаатар хот, 37.5 хувь нь Сэлэнгэ аймагт, тус тус бүртгэгдсэн байна.

Улсын хэмжээнд хачигт энцефалит өвчний 77 сэжигтэй тохиолдол бүртгэгдсэнээс 11.11 хувь буюу 15 тохиолдол батлагдсан байна. Нийт

батлагдсан тохиолдлоос 40 хувь нь Улаанбаатар хот, 133.3 хувь нь Сэлэнгэ аймагт, 20 хувь нь (Зураг 8).

Зураг 8. Хачигт энцефалитийн хүний өвчлөлийн тархалт 2025 он

Нийт хачигт энцефалитаар өвчлөгчид 4-6 дугаар саруудад хачигт хазуулан халдвар авч, халуурах-87%, толгой өвдөх, дагз хөших-62.5%, хоолны дуршил буурах-60%, бөөлжих-25%-д нь шинж тэмдгүүд түгээмэл илэрч, байна. Өвчлөгсдийн дундаж нас 46 (15-73нас), хүйсийн хувьд 63% нь эрэгтэй, 37% нь эмэгтэйчүүд байна.

2025 онд хачигт энцефалитаар нас баралт бүртгэгдээгүй. Улсын хэмжээнд 10,000 хүн амд ногдох өвчлөл 0.02 байна (Хүснэгт 18).

Хүснэгт 18. Хачигт энцефалит өвчний хүний өвчлөл, нас баралтын түвшин/2024-2025/

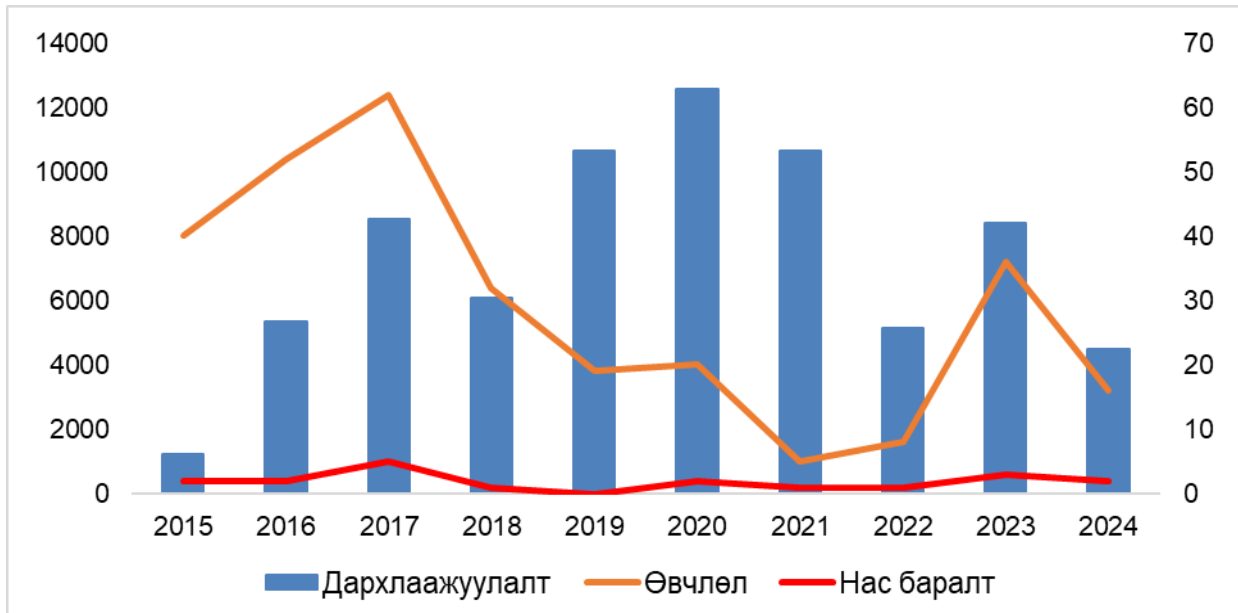
А 84 Хачгаар дамжих вирус энцефалит /Tick-born encephalitis						
Аймаг		Өвчлөл		10,000 хүн амд		Нас баралт
		2024 онд	2025 он	2024 онд	2025 он	
1	Архангай	0	0	0.0	0.0	0
2	Баян-өлгий	0	0	0.0	0.0	0
3	Баянхонгор	0	0	0.0	0.0	0
4	Булган	0	0	0.0	0.0	0
5	Говь-Алтай	0	0	0.0	0.0	0
6	Говьсүмбэр	0	0	0.0	0.0	0
7	Дархан-уул	3	0	0.3	0.0	0
8	Дорноговь	0	0	0.0	0.0	0
9	Дорнод	0	0	0.0	0.0	0
10	Дундговь	0	0	0.0	0.0	0
11	Завхан	0	0	0.0	0.0	0
12	Орхон	1	0	0.1	0.0	0
13	Өвөрхангай	0	0	0.0	0.0	0
14	Өмнөговь	0	0	0.0	0.0	0
15	Сүхбаатар	0	0	0.0	0.0	0
16	Сэлэнгэ	5	3	0.5	0.3	0
17	Төв	0	0	0.0	0.0	0
18	Увс	0	0	0.0	0.0	0
19	Ховд	0	0	0.0	0.0	0
20	Хөвсгөл	0	0	0.0	0.0	0
21	Хэнтий	0	0	0.0	0.0	0
Аймгийн дүн		9	3	0,1	0.05	0
22	Улаанбаатар	6	5	0.0	0.02	0
Улсын дүн		15	8	0,1	0.02	0

Хачигт энцефалитын эсрэг дархлаажуулалт

2025 онд хачигт энцефалит өвчний эсрэг дархлаажуулалтыг 20 аймгийн 59 сум, Нийслэлийн 9 дүүрэгт зохион байгуулж 4,484 хүн хамрагдсан. I тунгийн хамралт 95.2%, II тунгийн хамралт 68.8%, III тунгийн хамралт 96.2%, сэргээх тунгийн хамралт 86.3% байна. Хачигт

энцефалитын халдвар авсан 16 хүнд эмчилгээний зорилгоор 1509 мл иммуноглобулин тарьсан. Өмнөх онтой харьцуулахад вакцины хамрагдалт 46.4%-аар буурсан, иммуноглобулиний зарцуулалт 56.2%-аар өссөн байна (График 26).

График 26. Хачигт энцефалитын дархлаажуулалт (Сүүлийн 10 жилээр)

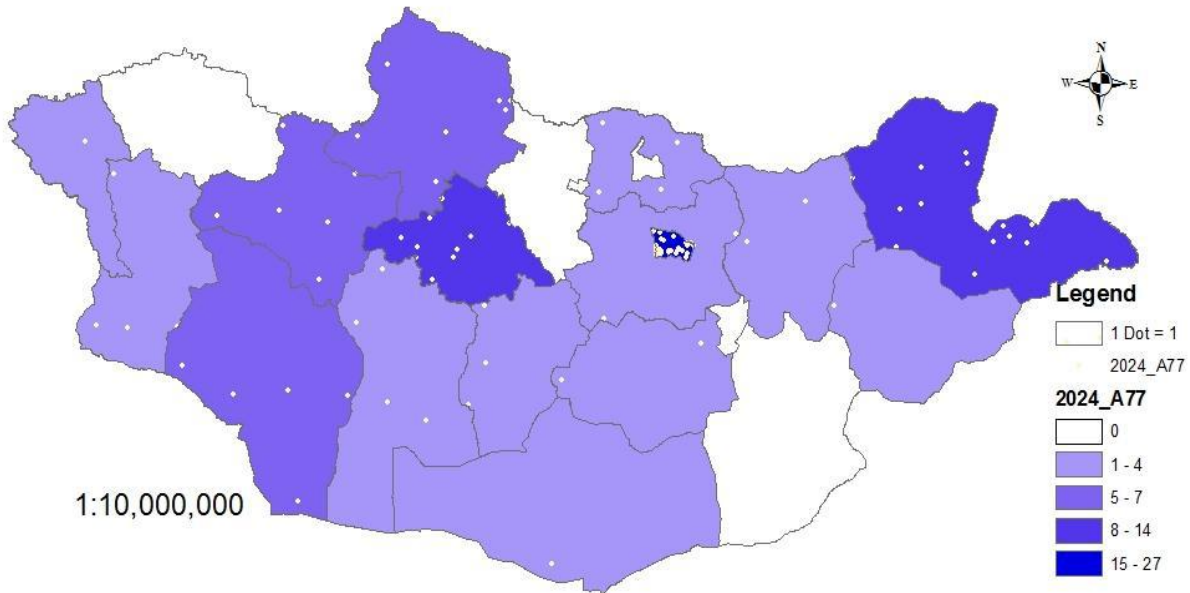

Хачигт риккетсиозын хүний өвчлөл

Хачигт риккетсиозын хүний өвчлөл 12 аймагт Улаанбаатар хотод нийт 73 тохиолдол бүртгэгдсэн байна. Нийт тохиолдлыг аймгаар харьцуулж үзэхэд Улаанбаатар хотод 17, Архангай 13, Говь-Алтай 10, Өвөрхангай, Хөвсгөл 6, Ховд 5, Баянхонгор 4, Дундговь 3, Увс, Хэнтий, Сэлэнгэ, Завхан аймгуудад тус бүр 2 тохиолдол бүртгэгдсэн бөгөөд Баян-Өлгий, Булган,

Говьсүмбэр, Дархан-Уул, Дорноговь, Дорнод, Орхон аймгуудад бүртгэгдээгүй байна. Нийт өвчлөлийн 76.7% нь орон нутагт бүртгэгдсэн байна. (Зураг 9)

Зураг 9. Хачигт риккетсиозын өвчлөл 2025 он

Улсын хэмжээнд 12 аймагт риккетсиозын хүний өвчлөл тохиолдол 73 бүртгэгдсэн нь өмнөх оноос 21.5%-аар буурсан, өвчлөлийн түвшин 10,000 хүн

амд 0.4, нас баралт бүртгэгдээгүй байна. (Хүснэгт 19).

Хүснэгт 19. Хачигт риккетсиоз өвчний хүний өвчлөл, нас баралтын түвшин /2024-2025/

А 77 Хачигт риккетсиоз /Tick-Borne rickettsioses /						
№	Аймаг	Өвчлөл		10,000 хүн амд		Нас баралт
		2024 онд	2025 он	2024 онд	2025 он	
1	Архангай	10	13	1.1	1.4	0
2	Баян-Өлгий	1	0	0.1	0.1	0
3	Баянхонгор	4	4	0.5	0.4	0
4	Булган	0	0	0.0	0	0
5	Говь-Алтай	5	10	0.9	0.5	0
6	Говьсүмбэр	0	0	0.0	0.0	0
7	Дархан-уул	0	0	0.0	0.0	0
8	Дорноговь	0	0	0.0	0.0	0
9	Дорнод	14	0	1.7	0.0	0
10	Дундговь	2	3	0.4	0.6	0
11	Завхан	6	2	0.8	0.2	0
12	Орхон	0	0	0.0	0.0	0
13	Өвөрхангай	3	6	0.3	0.5	0
14	Өмнөговь	1	1	0.1	0.1	0
15	Сүхбаатар	1	0	0.2	0.0	0
16	Сэлэнгэ	4	2	0.4	0.1	0
17	Төв	2	0	0.2	0.0	0
18	Увс	0	2	0.0	0.1	0
19	Ховд	4	5	0.4	0.3	0
20	Хөвсгөл	7	6	0.5	0.4	0
21	Хэнтий	2	2	0.3	0.1	0
Аймгийн дүн		66	56	0.2	0,7	0
22	Улаанбаатар хот	27	17	0.1	0.1	0
Улсын дүн		93	73	0.5	0,4	0

Хачигт боррелиозын хүний өвчлөлийн мэдээлэл

2025 онд хачигт боррелиозын хүний өвчлөлийн сэжигтэй 5 дуудлага бүртгэгдэж, 1 нь батлагдаж, 10,000 хүн амд өвчлөл 0 байна.

Батлагдсан өвчлөл 1 Архангай аймагт бүртгэгдсэн бөгөөд 10,000 хүн амд өвчлөл 0.1, нас баралт бүртгэгдээгүй байна. (Хүснэгт 20).

Хүснэгт 20. Хачигт боррелиоз өвчний хүний өвчлөл, нас баралтын түвшин /2024-2025/

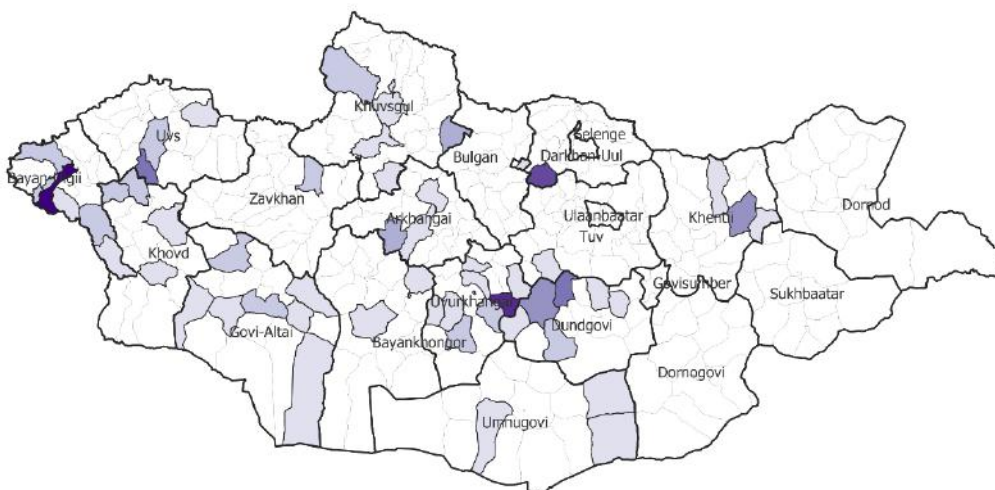
А 62.9 Хачигт боррелиоз /Other spirochaetai infections: Lyme diseases/						
№	Аймаг	Өвчлөл/бодит тоо/		10,000 хүн амд ноогдох тоо		Нас баралт
		2024 онд	2025 он	2024 онд	2025 он	
1	Архангай	0	1	0.0	0,1	0
2	Баян-өлгий	0	0	0.0	0	0
3	Баянхонгор	0	0	0.0	0	0
4	Булган	0	0	0.0	0	0
5	Говь-Алтай	0	0	0.0	0	0
6	Говьсүмбэр	0	0	0.0	0	0
7	Дархан-уул	0	0	0.0	0	0
8	Дорноговь	0	0	0.0	0	0
9	Дорнод	0	0	0.0	0	0
10	Дундговь	0	0	0.0	0	0
11	Завхан	1	0	0.1	0	0
12	Орхон	0	0	0.0	0	0
13	Өвөрхангай	0	0	0.0	0	0
14	Өмнөговь	0	0	0.0	0	0
15	Сүхбаатар	0	0	0.0	0	0
16	Сэлэнгэ	0	0	0.0	0	0
17	Төв	0	0	0.0	0	0
18	Увс	0	0	0.0	0	0
19	Ховд	0	0	0.0	0	0
20	Хөвсгөл	0	0	0.0	0	0
21	Хэнтий	0	0	0.0	0	0
Аймгийн дүн		1	1	0.0	0	0
22	Улаанбаатар хот	0	0	0.0	0	0
Улсын дүн		1	1	0.0	0,1	0

2.3.5. ГАЛЗУУ ӨВЧНИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

Улсын хэмжээнд 2025 онд 14 аймгийн 67 сумын нутагт мал, амьтны галзуу өвчин бүртгэгдэж, нийт 142 мал, амьтан өвчилсөн /2024 оны ЗӨСТ-ын мэдээгээр/.

Өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад мал, амьтны өвчлөл /66/ буурсан үзүүлэлттэй байна (Зураг 10).

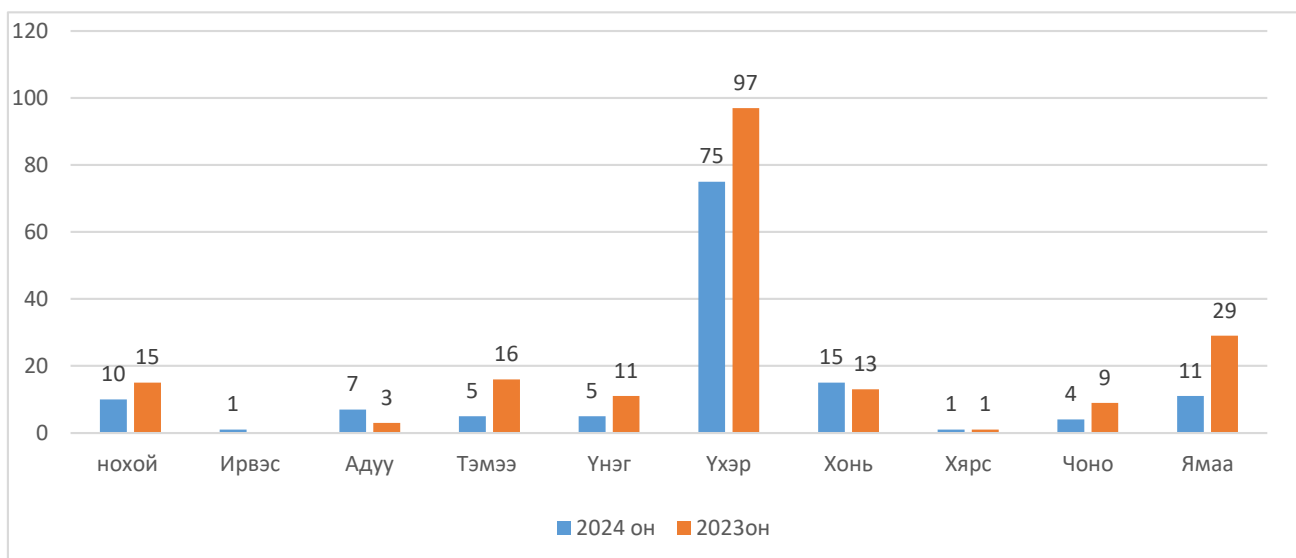
Зураг 10. Галзуу өвчний мал, амьтны өвчлөлийн тархалт 2025 он

Галзуу өвчнөөр өвчилсөн мал, амьтныг харьцуулж үзэхэд 56% үхэр хамгийн өндөр

хувийг эзэлж байна. Мөн өмнөх оны мөн үеэс үхэр 21%-аар буурсан байна. (График 27).

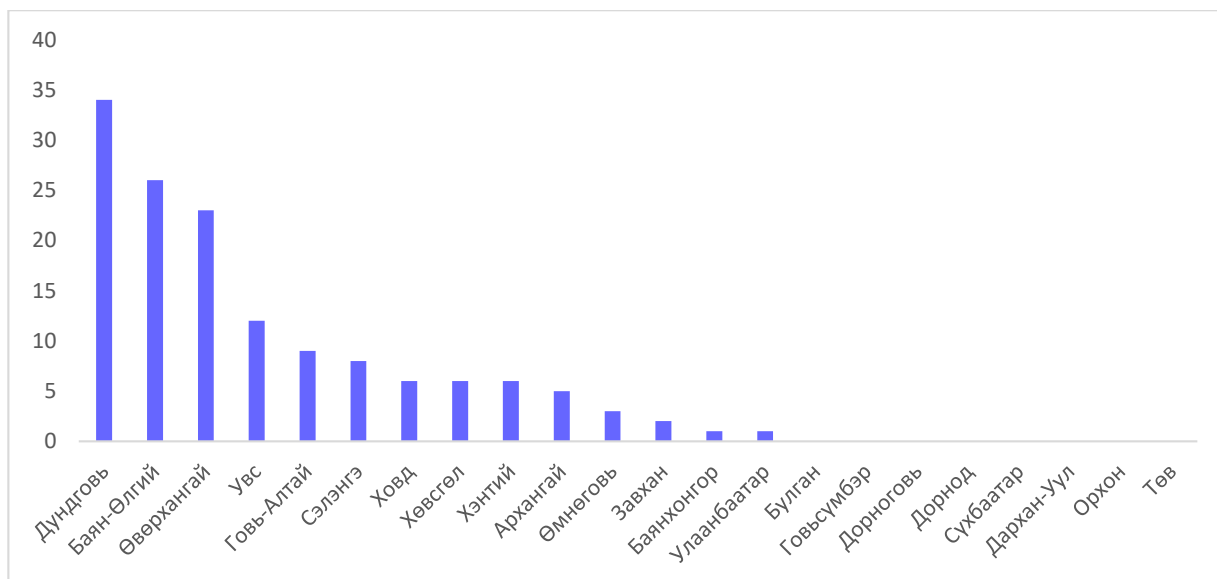
График 27. Галзуу өвчний гаралт малын төрлөөр (2025 оны ЗӨСТ-ын мэдээгээр)

2025 онд нийт 208 мал амьтан өвчилсөн байна. Үүнээс Дундговь 34, Баян-Өлгий-26, Өвөрхангай-23 хамгийн мал амьтан өвчлөл бүртгэгдсэн байна. Булган, Говьсүмбэр, Төв,

Дорноговь, Дорнод, Сүхбаатар, Дархан-Уул, Орхон аймгуудад мал, амьтны өвчлөл бүртгэгдээгүй (График 28).

График 28. Мал, амьтны өвчлөл аймгаар

Галзуугийн сэжигтэй тохиолдлын дуудлага

2025 он ЗИС программд 449 хүний галзуу өвчний эрсдэлд өртөж уруулж, ноцуулсан, шүлсдүүлсэн дуудлага бүртгэгдсэн байна. Өмнөх оноос 21.3 хувиар өссөн, дундаж үзүүлэлтээс дээгүүр

байна. Эпидемиологийн хуанлийн 1 долоо хоногоос эхлэн дуудлага нэмэгдсээр, 27 дугаар долоо хоногт хамгийн их, 47-51 дүгээр долоо хоногт дуудлага түр намжсан байна (график 27).

График 299. Галзуугийн хүний өвчлөл эпидемиологийн долоо хоногоор

2024 онд галзуугийн хүний өвчлөл сэжигтэй 449 дуудлага бүртгэгдсэн байна. Зоозын шалтгаант халдварын хүлээн авсан дуудлагаас галзуу өвчний сэжигтэй мал амьтанд уруулж ноцуулсан 45.9%-ийг эзэлж байна.

Эрт сэрэмжлүүлэх хариу арга хэмжээг зохион байгуулж вакцинжуулалт, хийж өндөр эрсдэлтэй бүлэгт иммуноглобулин хийлгэсэн байна. Хүний өвчлөл бүртгэгдээгүй байна (Хүснэгт 2).

Хүснэгт 21. Галзуу өвчний өвчлөл, нас баралт 10,000 хүн тутамд /2024-2025/

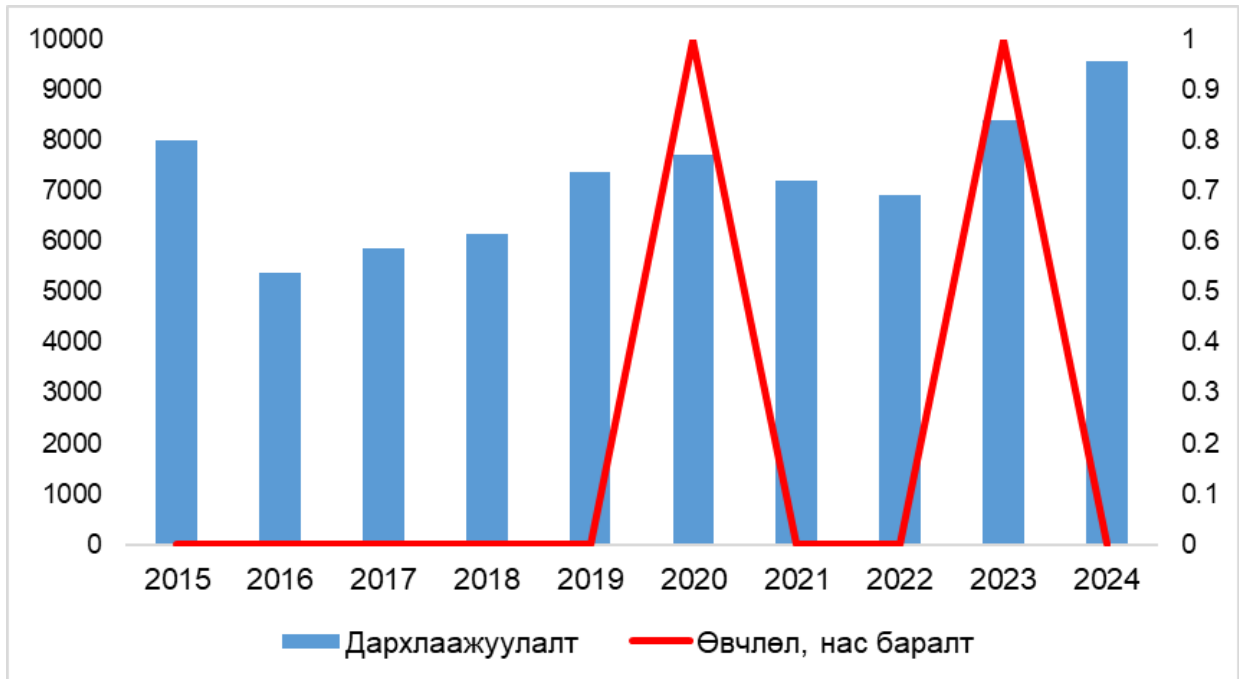
№	Аймаг	Галзуу /Rabies/				Нас баралт
		Өвчлөл		10,000 хүн амд		
		2024	2025	2024	2025	
1	Архангай	0	0	0.0	0.0	0
2	Баян-өлгий	0	0	0.0	0.0	0
3	Баянхонгор	0	0	0.0	0.0	0
4	Булган	0	0	0.0	0.0	0
5	Говь-Алтай	0	0	0.2	0.0	0
6	Говьсүмбэр	0	0	0.0	0.0	0
7	Дархан-Уул	0	0	0.0	0.0	0
8	Дорноговь	0	0	0.0	0.0	0
9	Дорнод	0	0	0.0	0.0	0
10	Дундговь	0	0	0.0	0.0	0
11	Завхан	0	0	0.0	0.0	0
12	Орхон	0	0	0.0	0.0	0
13	Өвөрхангай	0	0	0.0	0.0	0
14	Өмнөговь	0	0	0.0	0.0	0
15	Сүхбаатар	0	0	0.0	0.0	0
16	Сэлэнгэ	0	0	0.0	0.0	0
17	Төв	0	0	0.0	0.0	0
18	Увс	0	0	0.0	0.0	0
19	Ховд	0	0	0.0	0.0	0
20	Хөвсгөл	0	0	0.0	0.0	0
21	Хэнтий	0	0	0.0	0.0	0
Аймгийн дүн		0	0	0.0	0.0	0
22	Улаанбаатар	0	0	0.0	0.0	0
Улсын дүн		0	0	0.0	0.0	0

Галзуугийн эсрэг дархлаажуулалт

Галзуу өвчний эрсдэлд өртсөн 9587 хүн галзуугаас сэргийлэх вакцинд хамрагдсан. Үүнээс өндөр эрсдэлтэй 50 хүн 416 мл иммуноглобулин эмчилгээнд хамрагдсан. Өмнөх онтой харьцуулахад вакцинд хамрагдсан

иргэдийн тоо 13.9%-аар нэмэгдсэн, иммуноглобулиний зарцуулалт 28.8%-аар буурсан байна. Эрсдэлд өртсөн иргэдийн 4.1% нь вакцины бүрэн тунд хамрагдаагүй дутуу орхисон байна (График 28).

График 30. Галзуугийн вакцинд хамрагдсан үзүүлэлт (Сүүлийн 10 жилээр)

2.3.6. ХУМХАА

Хумхаагийн хүний өвчний сэжигтэй 9 дуудлага хүлээн авч үйлчилсэн. Нийт дуудлагын 66.6% буюу хүний өвчний 6 тохиолдол бүртгэгдсэн. Нийт өвчлөлийн дийлэнх буюу 83.3% /5/ нь Африкийн Өмнөд Судан улсад энхийг сахиулах

үйл ажиллагаанд оролцож байсан цэргийн алба хаагчид байна.

Улсын хэмжээнд 10,000 хүн амд өвчлөл 0.04 үзүүлэлттэй байна (Хүснэгт 22).

Хүснэгт 22. Хумхаа өвчний өвчлөл нас баралтын түвшин, 10,000 хүн тутамд /2024-2025/

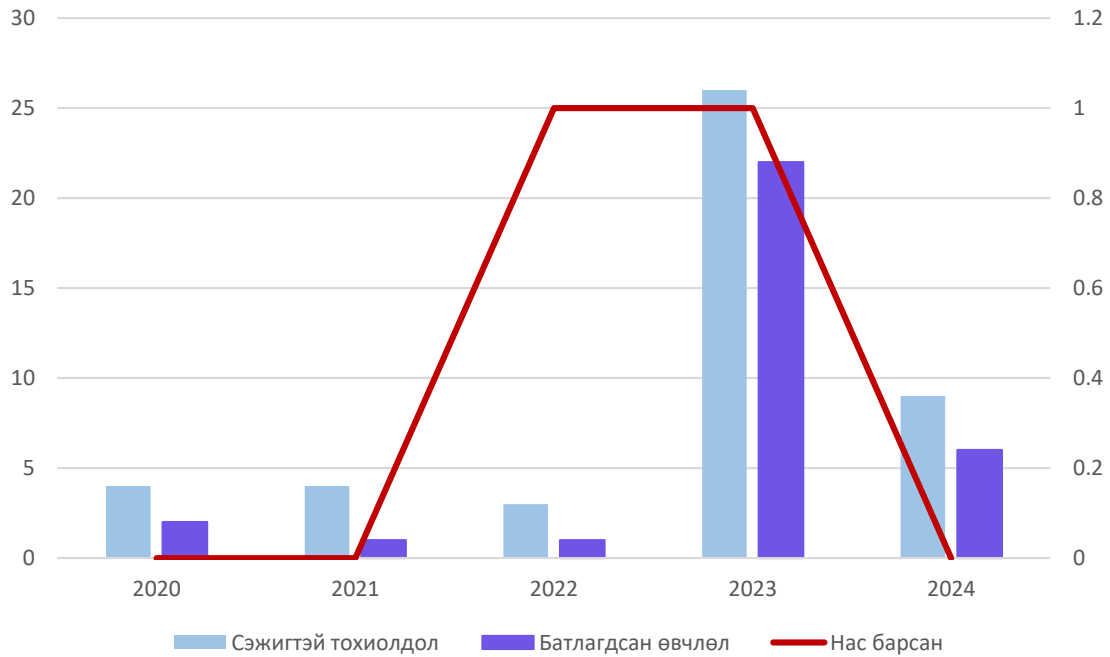
№	Аймаг	B53 Хумхаа /Malaria/				Нас баралт
		Өвчлөл		10,000 хүн амд		
		2024	2025	2024	2025	
1	Архангай	0	0	0.0	0.0	0
2	Баян-Өлгий	0	0	0.0	0.0	0
3	Баянхонгор	0	0	0.0	0.0	0
4	Булган	0	0	0.0	0.0	0
5	Говь-Алтай	0	0	0.0	0.0	0
6	Говьсүмбэр	0	0	0.0	0.0	0
7	Дархан-Уул	0	0	0.0	0.0	0
8	Дорноговь	0	0	0.0	0.0	0
9	Дорнод	0	0	0.0	0.0	0
10	Дундговь	0	0	0.0	0.0	0
11	Завхан	0	0	0.0	0.0	0
12	Орхон	0	0	0.0	0.0	0
13	Өвөрхангай	0	0	0.0	0.0	0
14	Өмнөговь	0	0	0.0	0.0	0
15	Сүхбаатар	0	0	0.0	0.0	0
16	Сэлэнгэ	0	0	0.0	0.0	0
17	Төв	0	0	0.0	0.0	0
18	Увс	0	0	0.0	0.0	0
19	Ховд	0	0	0.0	0.0	0
20	Хөвсгөл	0	0	0.0	0.0	0
21	Хэнтий	0	0	0.0	0.0	0
Аймгийн дүн		0	0	0.0	0.0	0
22	Улаанбаатар	6	6	0.1	0.0	0
Улсын дүн		6	6	0.1	0.0	0

2024 онд бүртгэгдсэн хумхаа хүлээн авсан дуудлага өмнөх оноос /-17/ буурсан бол 5 жилийн дундажийн түвшинд байна.

Хумхаа өвчний хүний өвчлөлийн тохиолдлыг өмнөх онтой харьцуулахад буурсан /16/, сүүлийн 5 жилийн дундажтай харьцуулахад 1-ээр өссөн байна.

Нас баралт өмнөх онтой харьцуулахад 1-оор буурсан үзүүлэлттэй байна. Халдвар зөөвөрлөгдөн бүртгэгдэж, эрсдэл өндөр байна. Мөн сүүлийн 2 жилд хумхаа өвчнөөр 2 хүн нас барсан байна (График 30).

График 30. Хумхаагийн хүний өвчлөл (Сүүлийн 5 жилээр)

2.3.7. ХОЛЕР

Монгол улсын хэмжээнд 2025 онд холерын өвчлөл бүртгэгдээгүй (Хүснэгт 23).

Хүснэгт 23. Холер өвчний өвчлөл нас баралтын түвшин /2024-2025/

№	Аймаг	A00 Холер /Cholerae/				Нас баралт
		Өвчлөл		10,000 хүн амд		
		2024	2025	2024	2025	
1	Архангай	0	0	0.0	0.0	0
2	Баян-Өлгий	0	0	0.0	0.0	0
3	Баянхонгор	0	0	0.0	0.0	0
4	Булган	0	0	0.0	0.0	0
5	Говь-Алтай	0	0	0.0	0.0	0
6	Говьсүмбэр	0	0	0.0	0.0	0
7	Дархан-Уул	0	0	0.0	0.0	0
8	Дорноговь	0	0	0.0	0.0	0
9	Дорнод	0	0	0.0	0.0	0
10	Дундговь	0	0	0.0	0.0	0
11	Завхан	0	0	0.0	0.0	0
12	Орхон	0	0	0.0	0.0	0
13	Өвөрхангай	0	0	0.0	0.0	0
14	Өмнөговь	0	0	0.0	0.0	0
15	Сүхбаатар	0	0	0.0	0.0	0
16	Сэлэнгэ	0	0	0.0	0.0	0
17	Төв	0	0	0.0	0.0	0
18	Увс	0	0	0.0	0.0	0
19	Ховд	0	0	0.0	0.0	0
20	Хөвсгөл	0	0	0.0	0.0	0
21	Хэнтий	0	0	0.0	0.0	0
Аймгийн дүн		0	0	0.0	0.0	0
22	Улаанбаатар	0	0	0.0	0.0	0
Улсын дүн		0	0	0.0	0.0	0

Холерын хяналтын шинжилгээний дүн

Холерийн хяналтын шинжилгээг 42 сум Нийслэлийн 7 дүүргийн хэмжээнд 172 цэгт газарт холерийн хяналтын шинжилгээг хийж гүйцэтгэхээр төлөвлөсөн. Төлөвлөгөөний хэрэгжилт 93.3%-тай байна. Шинжилгээнд хамрагдвал зохих цэгт газрын тоо 21.5%-иар, шинжилбэл зохих сорьцын тоо 0.7%-иар тус тус өсчээ.

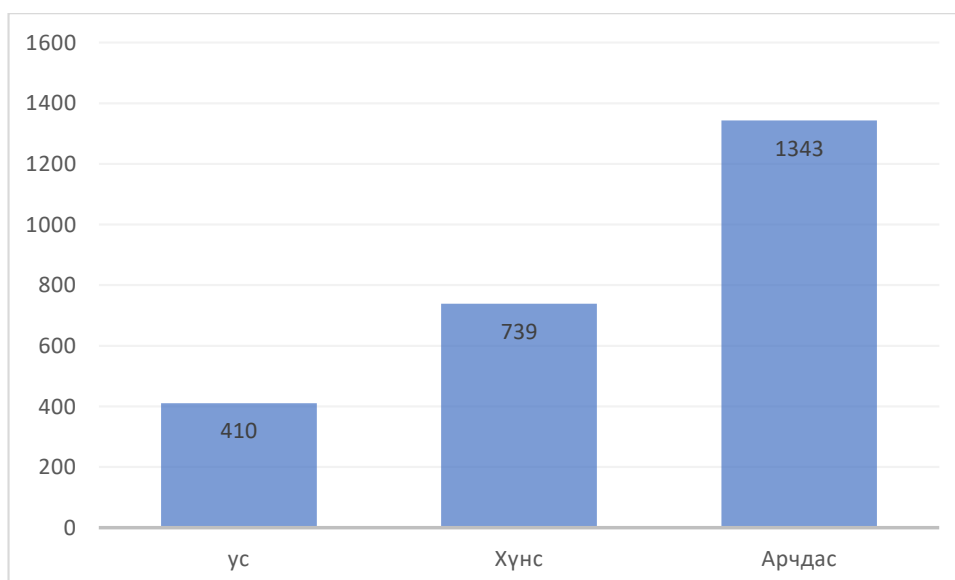
2. Нийт 57 удаа холерийн хяналтын шинжилгээг зохион байгуулж, 2492 нэгж материал цуглуулан шинжлүүлсэн. Лабораторийн шинжилгээгээр холерийн үүсгэгч илрээгүй.

(хүснэгт 1) цуглуулан молекул биологийн шинжилгээ хийсэн (Хүснэгт 24).

Хүснэгт 24. Холерын хяналтын шинжилгээний үзүүлэлт, 2024-2025

№	Аймаг	Холерийн хяналтын шинжилгээ				2023	2024	Өмнөх онтой харьцуулахад
		ус	Хүнс	Арчдас	бусад	Нийт сорьц	Нийт сорьц	
1	Завхан	10	65	97	-	172	127	-45
2	Өвөрхангай	20	80	100	-	200	200	0
3	Хэнтий	5	230	328	-	563	525	-38
4	Өмнөговь	220	80	220	-	520	500	-20
5	Сэлэнгэ	26	4	-	-	30	30	0
6	Увс	-	-	-	-	0	74	74
7	Ховд	10	100	100	-	210	210	0
8	Архангай	5	25	100	-	130	144	14
9	Баянхонгор	56	34	-	-	90	90	0
10	Баян-Өлгий	20	55	80	-	155	150	-5
11	Говь-Алтай	9	3	3	-	15	15	0
12	Нийслэлийн ЗӨСТ	6	45	35	-	86	86	0
13	Хөвсгөл	-	-	115	-	115	120	5
14	Дундговь	15	2	130	-	147	101	-46
15	ЗӨСҮТ	8	16	35	-	59	172	113
Нийт		410	739	1343	-	2492	2544	-52

График 31. Холерын хяналтын шинжилгээнд цуглуулсан материал (төрлөөр)

Холерийн хяналтын шинжилгээнд шинжилгээний үзүүлэлтүүдийг:

Сүүлийн 5 жилийн дундажтай харьцуулахад:

- Шинжлүүлсэн нийт сорьцын тоо 190-ээр олон;
- Хяналтанд хамрагдсан байгууллагын тоо 22-оор олон /хүснэгт 3/ дүнтэй.

Өмнөх онтой харьцуулахад:

- Шинжилсэн нийт сорьцын тоо 150-аар цөөн
- Хяналтанд хамрагдсан байгууллагын тоо 2-оор цөөн дүнтэй байна. (Хүснэгт 25).

Хүснэгт 25. Холерийн хяналтын шинжилгээний харьцуулсан үзүүлэлт

Он Үзүүлэлт		2020	2021	2022	2023	2024	Сүүлийн 5 жилийн дундаж	2025	Өсөлт, бүүралт	
									Өмнөх онтой	Сүүлийн 5 жил
Хамрагдсан байгууллагын тоо		120	114	97	150	150	126	148	2	-22
Шинжлэгдэ -хүүн	Ус	600	398	368	262	432	412	410	22	-2
	Арчдас	901	105 2	143 9	821	1368	1116	1343	-25	-227
	Бусад	132	-	-	129	30	58	-	-30	-58
Нийт сорьцын тоо		2171	2065	2642	1939	2694	2302	2492	-202	

2.3.8. БЭТЭГ

2025 онд бэтгийн сэжигтэй 24 дуудлага бүртгэгдсэн. Хүний өвчлөл (5) тохиолдол (1) нас баралт бүртгэгдсэн байна. Үүнийг бүргэгдсэн

газраар авч үзвэл Улаанбаатар хотод Баянхонгор аймагт 40% (2), Баян-Өлгий аймагт 20% (1), тус тус бүртгэгдэж байна. (Хүснэгт 26).

Хүснэгт 26. Бэтгийн хүний өвчлөл, нас баралтын түвшин (2024-2025)

	Аймаг	B67 Бэтэг /Эхинококкоз/				Нас баралт
		Өвчлөл		10,000 хүн амд		
		2024	2025	2024	2025	
1	Архангай	0	0	0.0	0.0	0
2	Баян-Өлгий	3	1	0.3	0.1	0
3	Баянхонгор	1	2	0.1	0.2	0
4	Булган	0	0	0.0	0.0	0
5	Говь-Алтай	0	0	0.0	0.0	0
6	Говьсүмбэр	0	0	0.0	0.0	0
7	Дархан-Уул	0	0	0.0	0.0	0
8	Дорноговь	0	0	0.0	0.0	0
9	Дорнод	0	0	0.0	0.0	0
10	Дундговь	0	0	0.0	0.0	0
11	Завхан	0	0	0.0	0.0	0
12	Орхон	0	0	0.0	0.0	0
13	Өвөрхангай	0	0	0.0	0.0	0
14	Өмнөговь	0	0	0.0	0.0	0
15	Сүхбаатар	0	0	0.0	0.0	0
16	Сэлэнгэ	0	0	0.0	0.0	0
17	Төв	0	0	0.0	0.0	0
18	Увс	0	0	0.0	0.0	0
19	Ховд	0	0	0.0	0.0	0
20	Хөвсгөл	0	0	0.0	0.0	0
21	Хэнтий	0	0	0.0	0.0	0
	Аймгийн дүн	4	3	0.0	0.0	0
22	Улаанбаатар	1	2	0.0	0.0	1
	Улсын дүн	5	5	0.0	0.0	1

2.3.9. КОРОНАВИРУСТ ХАЛДВАР

Улсын хэмжээнд 2025 онд коронавируст (КОВИД-19) халдвараар 13 хүн өвчилж, нас баралт бүртгэгдээгүй.

Нийт тохиолдлын 94,2% (13) нь хөдөө орон нутгуудад бүртгэгдсэн бөгөөд Дорнод, Увс аймагт өвчлөл бүртгэгдсэн байна (Хүснэгт 27).

Хүснэгт 27. COVID-19 халдварын өвчлөл, нас баралтын түвшин /2024-2025он/

№	Аймаг	Covid-19 Коронавируст халдвар				Нас баралт
		Өвчлөл		10,000 хүн амд		
		2024	2025	2024	2025	
1	Архангай	3	0	0.3	0.0	0
2	Баян-өлгий	7	0	0.6	0.0	0
3	Баянхонгор	8	0	0.9	0.0	0
4	Булган	0	0	0.0	0.0	0
5	Говь-Алтай	20	0	3.5	0.0	0
6	Говьсүмбэр	0	0	0.0	0.0	0
7	Дархан-уул	16	0	1.5	0.0	0
8	Дорноговь	8	0	1.1	0.0	0
9	Дорнод	32	2	3.8	0.2	0
10	Дундговь	0	0	0.0	0.0	0
11	Завхан	2	0	0.3	0.0	0
12	Орхон	0	0	0.0	0.0	0
13	Өвөрхангай	9	0	0.8	0.0	0
14	Өмнөговь	27	0	3.6	0.0	0
15	Сүхбаатар	0	0	0.0	0.0	0
16	Сэлэнгэ	12	0	1.1	0.0	0
17	Төв	22	0	2.4	0.0	0
18	Увс	46	9	5.5	1.1	0
19	Ховд	0	0	0.0	0.0	0
20	Хөвсгөл	0	0	0.0	0.0	0
21	Хэнтий	6	0	0.8	0.0	0
	Аймгийн дүн	218	11	1,2	0.1	0
22	Улаанбаатар	7	2	0.0	0.0	0
	Улсын дүн	225	13	0,6	0.0	0

Эх сурвалж: Эрүүл мэндийн хөгжлийн төвийн 2025 оны 12 сарын мэдээ

2.3.10. БРУЦЕЛЛЭЗ

Эрүүл мэндийн хөгжлийн төвийн мэдээллээр 2025 онд бруцеллэз хүний өвчлөлийн 37 тохиолдол бүртгэгдсэн нь өмнөх оны мөн үеэс (68) тохиолдолоор буурсан 10,000 хүн амд 0.1 байна.

Нийт өвчлөлийг аймгаар харьцуулж үзэхэд 2023, 2024 онуудад Дорнод аймагт хамгийн өндөр бүртгэгдэж, 10,000 хүн амд 5.6, 9.1 болж өссөн үзүүлэлттэй байсан бол 2025 онд тус аймаг 8 тохиолдол болж 10,000 хүн амд 1.0 эрс буурч нас баралт бүртгэгдээгүй амжилттай байна (Хүснэгт 28).

Хүснэгт 28. Бруцеллэзийн хүний өвчлөл, нас баралтын түвшин /2024-2025/

Аймаг	A23 Бруцеллэз /Brucellosis/				Нас баралт	
	Өвчлөл		10,000 хүн амд			
	2024	2025	2024	2025		
1	Архангай	4	2	0.4	0.2	0
2	Баян-өлгий	0	0	0.0	0.0	0
3	Баянхонгор	0	0	0.0	0.0	0
4	Булган	0	0	0.0	0.0	0
5	Говь-Алтай	0	0	0.0	0.0	0
6	Говьсүмбэр	2	1	1.1	0.6	0
7	Дархан-уул	1	2	0.1	0.2	0
8	Дорноговь	0	0	0.0	0.0	0
9	Дорнод	8	24	1.0	2.8	0
10	Дундговь	6	0	1.3	0.0	0
11	Завхан	0	7	0.0	1.0	0
12	Орхон	0	2	0.0	0.2	0
13	Өвөрхангай	0	0	0.0	0.0	0
14	Өмнөговь	0	0	0.0	0.0	0
15	Сүхбаатар	1	0	0.2	0.0	0
16	Сэлэнгэ	0	0	0.0	0.0	0
17	Төв	1	2	0.1	0.2	0
18	Увс	1	3	0.1	0.4	0
19	Ховд	7	5	0.8	0.5	0
20	Хөвсгөл	0	0	0.0	0.0	0
21	Хэнтий	0	2	0.0	0.3	0
Аймгийн дүн		31	50	0,2	0.3	0
22	Улаанбаатар	6	2	0.0	0.0	0
Улсын дүн		37	55	0,1	0.2	0

Эх сурвалж: Эрүүл мэндийн хөгжлийн төвийн 2025 оны 12 сарын мэдээ

2.3.11. ЯМ

2025 онд Монгол улсын хэмээнд ямын хүний өвчлөл бүртгэгдээгүй байна (Хүснэгт 29).

Хүснэгт 29. Ямийн өвчлөл, нас баралтын түвшин (2024-2025он)

	Аймаг	А24 Ям				Нас баралт
		Өвчлөл		10 000 хүн амд		
		2024	2025	2024	2025	
1	Архангай	0	0	0.0	0.0	0
2	Баян-Өлгий	0	0	0.0	0.0	0
3	Баянхонгор	0	0	0.0	0.0	0
4	Булган	0	0	0.0	0.0	0
5	Говь-Алтай	0	0	0.0	0.0	0
6	Говьсүмбэр	0	0	0.0	0.0	0
7	Дархан-Уул	0	0	0.0	0.0	0
8	Дорноговь	0	0	0.0	0.0	0
9	Дорнод	0	0	0.0	0.0	0
10	Дундговь	0	0	0.0	0.0	0
11	Завхан	0	0	0.0	0.0	0
12	Орхон	0	0	0.0	0.0	0
13	Өвөрхангай	0	0	0.0	0.0	0
14	Өмнөговь	0	0	0.0	0.0	0
15	Сүхбаатар	0	0	0.0	0.0	0
16	Сэлэнгэ	0	0	0.0	0.0	0
17	Төв	0	0	0.0	0.0	0
18	Увс	0	0	0.0	0.0	0
19	Ховд	0	0	0.0	0.0	0
20	Хөвсгөл	0	0	0.0	0.0	0
21	Хэнтий	0	0	0.0	0.0	0
	Аймгийн дүн	0	0	0.0	0.0	0
22	Улаанбаатар	0	0	0.0	0.0	0
	Улсын дүн	0	0	0.0	0.0	0

2.3.13. ШУМУУЛААР ДАМЖИХ ХАЛДВАР

Дэлхий дээр 3500 орчим зүйлийн шумуул тэмдэглэгдсэнээс Монгол оронд 4 төрлийн 37 зүйлийн шумуул тэмдэглэгдээд байна. Төвийн захирлын 2020 оны А/79 тоот тушаалыг үндэслэн 2024 онд дараахь таандалт судалгааг хийж гүйцэтгэсэн.

Орхон голын ай, сав газруудаар шумуулын зүйлийн бүрдэл, тархалт, халдварын эрсдэлийг тогтоох, шумуулаар дамжих халдварын хүн амын дундах тархалт, халдварт өртөх эрсдэл,

мэдлэг, дадалыг үнэлэх, тэдгээрээс урьдчилан сэргийлэх талаар орон нутгийн ард иргэдэд сургалт, сурталчилгаа хийх үйл ажиллагааг 2024 оны 08-р сарын 16-ны өдрөөс 26-ны өдрийг хүртэлх хугацаанд хийж гүйцэтгэсэн. Тандалт судалгаагаар нийт 84 хүнээс асуумж судалгаа, 30 сорьц цуглуулж, шумуулаар дамжих халдвар, хачигт халдвараас сэргийлэх талаар 12 удаа яриа хийж, зурагт хуудас 80 ширхэгийг түгээж ажилласан (Хүснэгт 31).

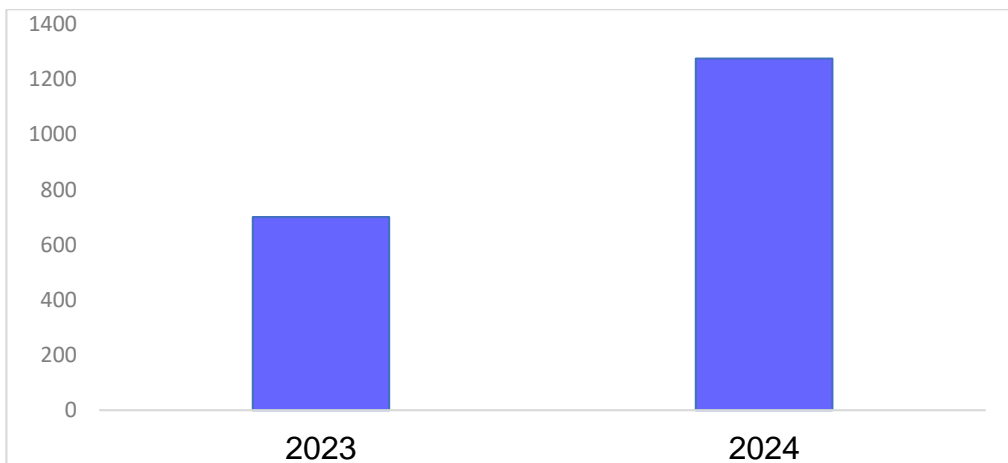
Хүснэгт 31. Шумуулын тандалт сүүлийн 5 жилээр

Он	Аймаг	Сум, дүүрэг	Цуглуулсан шумуул	Төвд ирүүлсэн шумуул	Лаборатори шинжилгээ хийгдсэн	Хариу
2019	5	11 сум, дүүрэг	2945	2945	0	-
2020	8	13 сум, дүүрэг	1110	600	484	Бүгд сөрөг
2021	9	16 сум, дүүрэг	572	572	0	-
2022	5	8 сум	3500	1	1601	Бүгд сөрөг
		сум, дүүрэг				
2024		12 нууранд				

Үндэсний хэмжээнд 2024 онд нийт Орхон голын ай сав газруудаас 8 цэгт газраас 1274 шумуул цуглуулж, тэдгээрийн төрөл зүйлийг

тогтоох шинжилгээ, судалгааг эхлүүлсэн. Шумуулын лабораторийн шинжилгээ үргэлжилж байна (График 32).

График 32. Шумуулын тандалтанд дээжилсэн сорьцын тоо 2024-2025

БҮЛЭГ ГУРАВ. ЛАБОРАТОРИЙН ТУСЛАМЖ, ҮЙЛЧИЛГЭЭ

3.1. ЛАБОРАТОРИЙН ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ЕРӨНХИЙ ҮЗҮҮЛЭЛТ; 2025

2025 онд зоонозын халдварыг вирус судлалын лабораторид нийт 4127 сорьц шинжилснээс 799 буюу (19.3%) эерэг байна. Шинжилсэн сорьцын тоо өмнөх оноос (1,281) - аар, буурч эерэг сорьцын тоо өмнөх оноос (621) -аар өссөн

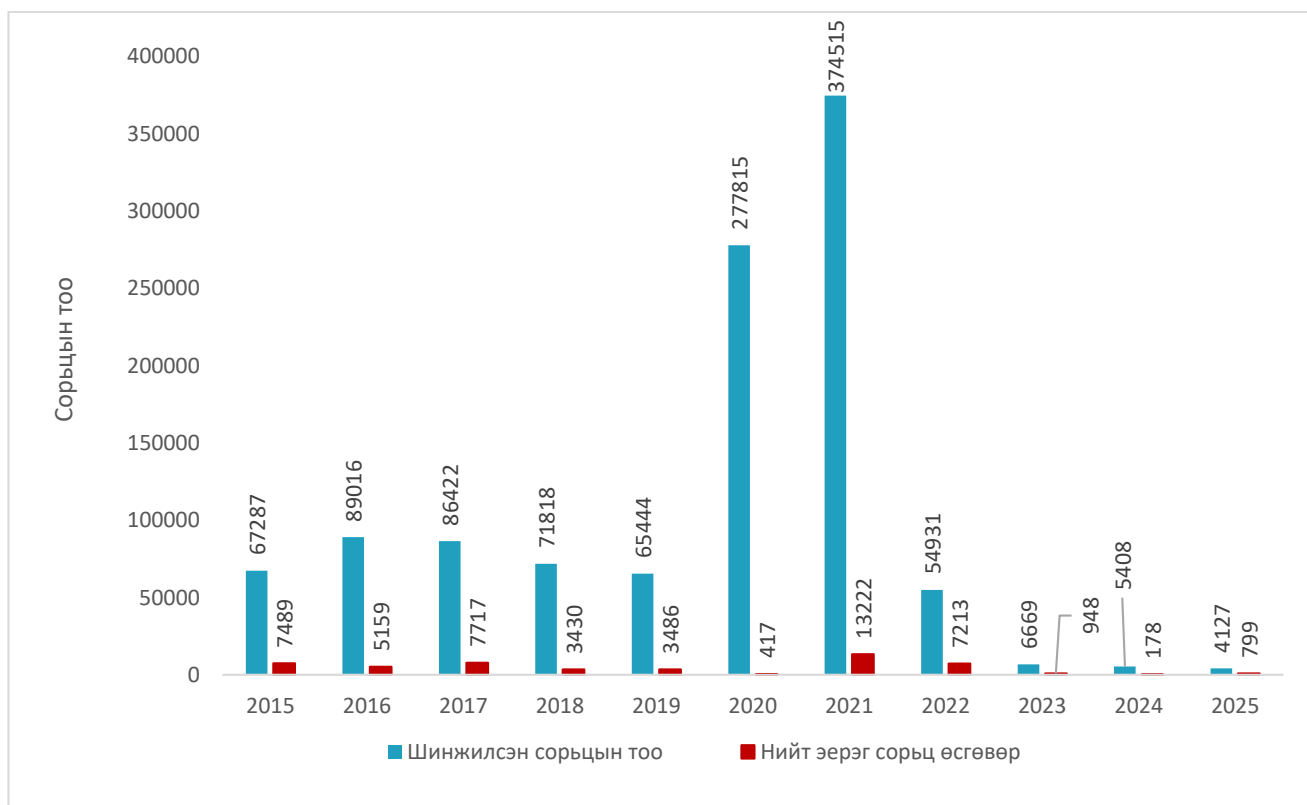
байна. Шинжилсэн сорьцыг оноор харьцуулахад буурсан үзүүлэлт нь орон нутгийн ЗӨСТ-үүд оношилгооны чадавхи нэмэгдсэнтэй холбоотой байна (График 33).

2025 Нэгдүгээр сар

2025 Арванхоёрдугаар сар

График 33. Лабораторийн оношилгоо, шинжилгээний тоон үзүүлэл (Сүүлийн 10 жилээр)

2025 онд зоонозын халдварын 21 өвчний 4127 халдвартай сэжигтэй материалын дээжинд лабораторийн оношилгоог хийсэн байна. Энэ онд

Streptococcus suis-н шинээр оношилгоо хийгдсэн байна (Хүснэгт 32).

Хүснэгт 32. Зоонозын өвчний нэр төрөл сорьцын тоо (2024-2025он)

Халдварын нэр	2023	2024	2025	Өсөлт/ Бууралт	Халдварын нэр	2023	2024	2025	Өсөлт/ Бууралт
1.Холер	159	171	52		8.Татран	5	0	0	
2.Тарваган тахал	1354	2924	784		19. Денгийн чичрэг	2	30	899	
3.Хулгана тахал	439	91	89		20.Баруун нилийн чичрэг	1	55	899	
4.Боом	208	181	129		21.Крым конг цусархаг чичрэг	109	870	131	
5.Бруцеллөз	0	59	5		22.Хумхаа	5	30	789	
6.Эризоплойд	49	1	625		23.Токсоплазмоз	62	167	74	
7.Хуурмаг сүрье	65	88	625		24.Бэтэг	20	22	298	
8.Ям	0	88	703		25.Шувууны томуу	306	0	0	
9. Хуурмаг ям	0	88	625		26.Шар чичрэг	0	29	0	
10.Листериоз	31	90	694		27.Ку халуурал	436	3	392	
11.Пастерлиоз	0	88	703		28.Хачигт боррелиоз	328	142	350	
12.Хачигт риккетсиоз	1563	529	1044		29.Пастерлиоз	0	88	273	
13.Галзуу	9	9	0		30.Бортинал	384	92	1	
14.Эрлихиоз	150	1	344		31.Япон энцефалит	69	26	365	
15.Анаплазмоз	150	89	344		32.COVID-19	294	0	0	
16.Бабизиоз	68	1	344		33. Гадаад чанрын хяналт	12	0	14	
17.Хачигт энцефалит	391	341	403		34. Streptococcus suis	0	0	0	
				Нийт		6669	6400	9442	

Зоонозын 24 халдварын нийт 5,100 сорьцод лабораторийн шинжилгээг хийж гүйцэтгэж, 21% (1071) ийлдэс судлалын 18 халдварт,

Генетикийн аргаар 19 халдварт буюу 79% (4,029) сорьц шинжилгээ хийж хариуг хүргүүлж ажилласан байна (Хүснэгт 33).

Хүснэгт 33. Лабораторийн шинжилгээ хийсэн арга /сүүлийн 4 жилээр/

№	Өвчний нэр	2020		2021		2022		2023		2024		2025	
		Ийлдэс судлал	Генетик	Ийлдэс судлал	Генетик	Ийлдэс судлал	Генетик	Ийлдэс судлал	Генетик	Ийлдэс судлал	Генетик	Ийлдэс судлал	Генетик
1	Тарваган тахал	306	399	428	44	833	108	39	130	14	2081	71	93
2	Хулгана тахал	0	6036	0	1979	0	4439	0	387	1	88	11	703
3	Боом	0	5	0	0	0	16	3	34	7	12	7	17
4	ям	0	0	0	0	0	4	0	0	0	88	0	703
5	Хуурмаг ям	0	0	0	0	0	0	0	0	0	88	0	625
6	Листерия	0	0	0	25	0	336	0	31	2	88	0	692
7	Бруцеллэз	10	0	14	0	45	0	0	0	59	0	5	0
8	Хуурмаг сүрьеэ	0	0	0	0	0	29	0	16	0	88	0	625
9	Эризоплойд	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	625
10	Бартонелла	0	0	0	0	0	2777	0	384	1	92	0	1
11	Анаплазмоз	0	0	56	120	271	650	82	68	2	88	48	78
12	Эрлихиоз	0	0	56	120	71	648	0	150	2	0	48	296
13	Лептоспироз	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	89
14	Хачигт риккетсиоз	992	81	592	1988	1332	4862	877	676	476	50	506	217
15	Галзуу	63	0	0	3	0	1	0	0	8	1	0	0
16	Хачигт энцефалит	149	1	0	0	238	1326	309	72	103	239	67	351
17	Денгийн чичрэг	1	484	0	0	35	2166	2	1	29	0	131	768
18	Баруун нилийн чичрэг	0	484	0	0	0	0	1	0	29	26	131	768
19	Крым конг цусархаг чичрэг	0	427	0	0	0	0	0	109	0	870	131	126
20	Хумхаа	3	486	3	1	1	2166	5	2	3	30	3	1005
21	Токсоплазмоз	2	0			183	0	62	0	167	0	72	1
22	Бэтэг	32	0	5		18	0	20	0	0	0	0	0
23	Шувууны томуу	34	0	0	20	0	0	0	306	0	0	0	0
24	Ку халуурал	0	6036	0	1979	51	3496	0	436	3	1	48	296
25	Хачигт боррелиоз	162	6038	70	1954	347	1332	217	111	136	10	57	296
26	Бортинал	0	0	0	25	0	0	0	0	0	0	0	0

27	Гадаад чанарын хяналт	24	2	0	0	0	12	0	0	0	0	0	6
28	Япон энцефалит	0	484	56	0	18	2166	1	68	0	0	131	1002
29	COVID-19	315	253600	65	364577	165	24657	0	3	0	0	0	0
30	Татран	0	0	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0
31	Бабизиоз	0	0	0	0	0	0	0	62	0	0	48	296
32	Пастерлиоз	0	0	0	0	0	0	0	0	0	88	0	703
33	Шар чичрэг	0	0	0	0	0	0	0	0	29	0	0	0
34	Streptococcus suis	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
35	Fascolliasis	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	273	0
	Нийт	2098	274563	1345	372835	3608	51192	1618	3351	1071	4029		

3.2. АРИУТГАЛ ХАЛДВАРГҮЙЖҮҮЛЭЛТИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА; 2025

Ариутгал халдваргүйтгэл, био-үйлдвэрлэлийн алба нь зоонозын өвчний лабораторийн тусламж үйлчилгээний үйл ажиллагааны хүрээнд дараах стандарт, техникийн шаардлага,

арга зүйн заавар, Эрүүл мэндийн сайдын тушаал, албан даалгавар болон Төвийн захирлын тушаал, журам зааврыг баримтлан ажиллаж байна. (Хүснэгт 33).

Хүснэгт 34. Ариутгал халдваргүйтгэл, цэвэрлэгээ үйлчилгээний ажлын үзүүлэлт

		2020	2021	2022	2023	2024	5 жилийн дундаж	2025	
		17862	359519	33733	16328	32649	92018.2	18346	
Хуурай халуунаар ариутгасан /ш/		Үзүүлэлт	36533	45722	40350	37426	42044.6	21175	
Угаасан шилэн эдлэл /ш/		Халдваргүйтгэсэн материал /ш/	78738	52276	39963	30582	53180	18878	
Хатаасан шилэн эдлэл /ш/			47549	34749	35637	34270	29491	36339.2	16340
Цэвэрлэж халдваргүйтгэсэн талбай /м2/			138006	104579	172419	120059	132599	133532.4	123000
Шинжилгэнд нэвчлэг	Бөглөө /ш/		4790	6909	7715	8096	8355	7173	3549
	Тампон /ш/		5570	2505	5775	4930	2825	4321	1720
	Бор уут /ш/		5375	2120	2259	2736	967	2691.4	431
	Маск /ш/		606	267	58	0	0	186.2	0

Автоклавын халдваргүйтгэл:

Петрийн аяга-3479 ш, хуруу шилтэй-2627ш, бусад-161ш, цэвэрлэгээний алчуур-5672, багаж-15 нийт-11838 нэгж халдвартай болон халдварын сэжигтэй материалыг хүлээн авч 38 удаа автоклаваар халдваргүйтгэсэн.

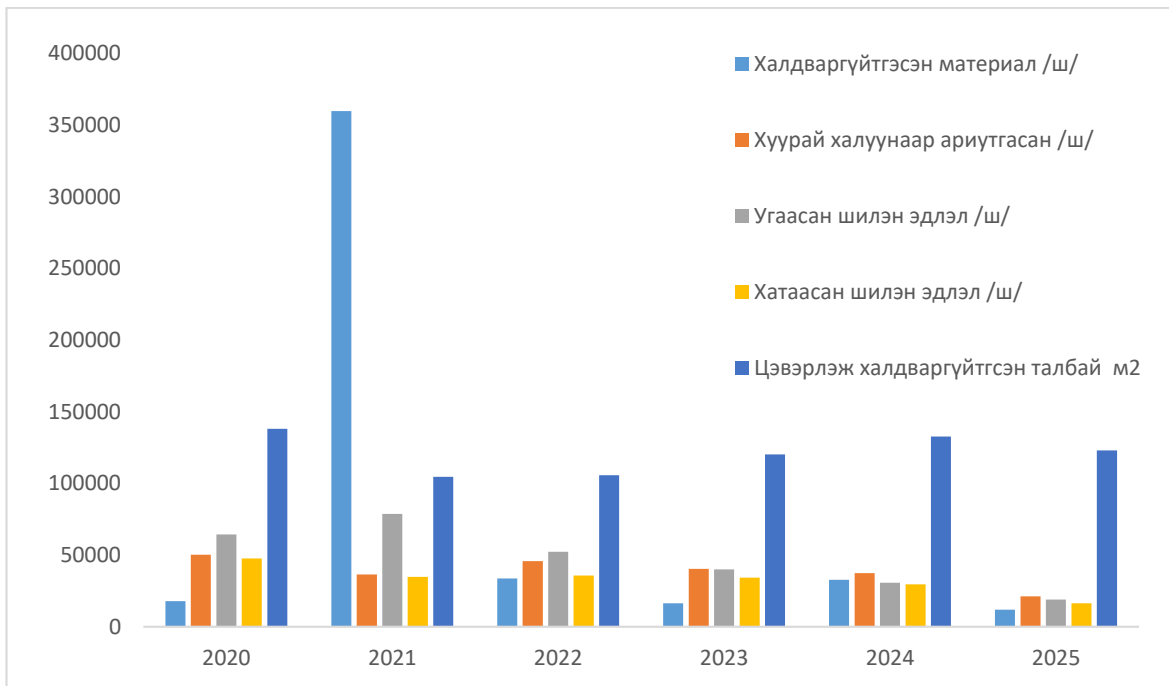
Шүүлтийн даавуу-214 ш, тампон-1550 ш, автомат пипеткний хошуу-28028 ш, бусад-3835 ш, багаж-175 ш, цуглуулагч-590 ш, хуруу шил-500 ш, пипетка-1165 ш нийт-35547 нэгж материалыг ариутгасан.

Микробиологийн тэжээлт орчин ариутгал:

71 удаа 1603.58 л-ыг даралтат уураар ариутгаж лабораторийн шинжилгээ

Даралтат уурын аргаар ариутгасан:

График 34. Ариутгал халдваргүйтгэл, цэвэрлэгээ үйлчилгээний ажлын үзүүлэлт

Орон нутгийн салбар төвүүдийн захиалгын дагуу 21 төрлийн үндсэн тэжээлт орчин 297,7 л, 50 төрлийн ялган оношлох тэжээлт орчин 56,67 л, 38 төрлийн будаг урвалж уусмал 285,95 л, 29 төрлийн будаг шингээсэн цаас 5865 ш, 3 төрлийн оношилгооны бактериофаг 180 мл нийт 13,3 сая төгрөгний үнэ бүхий бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэж цаг тухайд нь бэлтгэн нийлүүлсэн байна.

Харилцагч, хамтран ажиллагч байгууллагууд болох Дархан ДЦС-ын лаборатори, Мах импек ХХК, Ариун чанар лабораторид 8 удаагийн нийлүүлэлтээр нийт 19 төрлийн 20,3 л, ялган оношлох тэжээлт орчин 500 г, 1 төрлийн 2,4 л үндсэн тэжээлт орчин, 4 төрлийн 3,3 л будаг урвалж нийт 1,3 сая төгрөгний үнэ бүхий бүтээгдэхүүнийг тус тус нийлүүлэв (Хүснэгт 35).

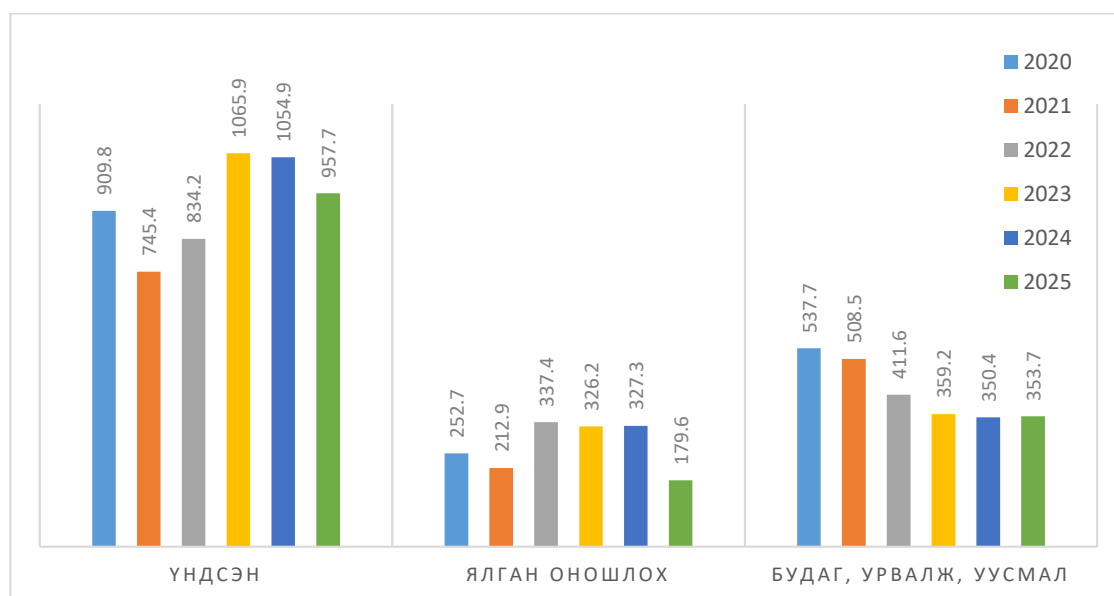
Хүснэгт 35. Биоүйлдвэрлэлийн лабораторид үйлдвэрлэсэн биобэлдмэлийн тоон үзүүлэлт

№	Тэжээлт орчин	хэмжих нэгж	Он					Өмнөх 5 жил дундаж	
			2020	2021	2022	2023	2024	2025	
1	Үндсэн	литр	909.8	745.4	834,175	1065.9	1054,95	922	957.75
2	Ялган оношлох	литр	252.673	360.5	337,404	326.2	327,269	291.3	179.634
3	Будаг, урвалж	литр	537.619	508.49	411,62	359.2	350,44	433.5	353.265
4	Нян залгиур	мл	500	96	595	95	810	419.2	275
5	Будаг шингээсэн цаас	ширхэг	9820	6530	8145	17330	6900	9745	12940

Лабораторийн тусламж үйлчилгээний бэлэн байдлыг хангах зорилгоор 2025 оны тэжээлт орчин, биобэлдмэлийн захиалгыг албан бичгээр хүлээн авч нэгтгэн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийн календарчилсан төлөвлөгөө гарган ажиллав. Хүний өвчлөлийн тохиолдол, мэрэгч амьтны дуудлага, лабораторийн яаралтай шинжилгээний ажилд шаардлагатай үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүн:

- 25 төрлийн 73 серийн 957.75 л 22.296.253 төгрөгийн үндсэн тэжээлт орчин,
- 154 төрлийн 300 серийн 179.634л 9.265.188 төгрөгийн ялган оношлох тэжээлт орчин,
- 116 төрлийн 193 серийн 353.265л 4.783.550 төгрөгийн будаг урвалж уусмал,
- 1 төрлийн 2 серийн 275 мл 1.571.350 төгрөгийн бактериофаг,
- 27 төрлийн 29 серийн 12940 ш 3.207.796 төгрөгийн будаг шингээсэн цаас (График 36)

График 35. Үндсэн болон ялган оношлох тэжээлт орчин, будаг урвалж үйлдвэрлэлийн үзүүлэлт

Зоонозын халдварын хүний өвчлөл, мэрэгч амьтны дуудлагад лабораторийн яаралтай шинжилгээний ажилд шаардлагатай үндсэн тэжээлт орчин үйлдвэрлэх, захиалгын дагуу савлан нийлүүлсэн.

Онош зүйн болон ЭЗЧХЛ-ын захиалгын дагуу савлан нийлүүлсэн бүтээгдэхүүн:

- Үндсэн болон өвөрмөц тэжээлт орчин петрийн аяганд- 3445 ш

- Хуруу шилэнд -3233 ш
- Флаконт 91 ширхэгийг тус тус савлаж лабораторийн оношилгоо, шинжилгээ, сургалтын үйл ажиллагаанд нийлүүлсэн ба Боомын хуурайшуулсан фаг-60ш, Хуурмаг сүрьеэгийн фаг-85ш, тахлын фаг-101ш, 69мл-ийг тус тус зарцуулсан байна. Хүснэгт 36).

Хүснэгт 36. 2025 онд БҮЛ-д үйлдвэрлэсэн үндсэн тэжээлт орчин, зарим төрлийн ялган оношлох тэжээлт орчин, будаг урвалж, бактериофаг, будагтай цаасны хэмжээ, харьцуулалт

№	Тэжээлт орчны нэр	Хэмж их нэгж	2021 он	2022 он	2023 он	2024 он	2025 он	Сүүлийн 5 жилийн дундаж
1	Махны ус	л	101	118.3	144	215,6	181,4	
2	Мах пептоны агар	л	141	125.5	220.1	137,5	105,1	
3	0.1%-ийн Пептоны ус	л	3.3	6	36		1,8	
4	Хоттингерийн үндсэн уусмал	л	80	70	100	180	154	
5	Мах пептоны шөл	л	40	51.4	45.1	62	51,9	
6	Хоттингерийн агар	л	180	212.5	201.7	174	172,3	
7	Хоттингерийн 0.3%-ийн хагас шингэн агар	л	11.5	10.5	13	10	10	
8	Хоттингерийн 0.15%-ийн хагас шингэн агар	л	6	8	9	10	6,5	
9	Хоттингерийн 0.7%-ийн хагас шингэн агар	л	8	8	7	15	8	
10	Хоттингерийн шөл	л	40	52.15	60.15	98,2	132,5	
11	Мах пептоны 0.7%-ийн хагас шингэн агар	л	5	5	15	8	13,2	
12	Мах пептоны 0.3%-ийн хагас шингэн агар	л	6.5	8.4	16	8	5	
13	Мах пептоны 0.2%-ийн хагас шингэн агар	л	2	2.4	1.65	1,5	2,5	
14	Шүлтлэг шөл	л	15	23.25	20.35	26,2	20	
15	Шүлтлэг агар	л	33	41.7	35.15	40,2	40	
16	1%-ийн Пептоны ус	л	17.15	27.5	0.5	25,05	23,1	
17	10%-ийн Пептоны ус	л	53.3	41	40.3	0	15	
18	Мартейны агар (тахалд)	л	2	2	5	3	0,8	
19	Мартейны 0.3%-ийн хагас шингэн агар	л	0.6	0	0.5	0,6	0,8	
20	Элэгний агар	л	0	1.3	1.5	0,4	0,6	
21	Элэгний шөл	л	0	0.5	0.5	0,4	0,6	
22	ЦДС	л	9.5	7.3	13.4	5,3	8	
23	ГСТО	л	2.35	7.15	13.3	5,55	5,7	
24	ТСBS	л	5	8.1	13.35	7,55	6,4	
25	Плет агар	л		5.75	4.57	5,1	7,5	
26	Физиологийн уусмал	л	176	151	115	115	103	
27	Ариун нэрмэл	л	156.4	115	110.1	101,1	152	
28	Боомын фаг	мл	96	95	95	95	0	
29	Тарваган тахлын фаг	мл	0	250	0	500	275	
30	Хуурмаг сүрьеэгийн фаг	мл	0	250	0	215	0	
31	Генцианвиолейттой цаас	ш	2080	3700	3150	1350	3000	
32	Фуксинтэй цаас	ш	1950	3350	2920	1350	3000	
33	Мертолит натри шингээсэн цаас	ш	2300	500	8000	4000	4800	
34	Хүхэрт устөрөгч үүсэлтийг илрүүлэх цаас	ш	100	200	1900	100	300	

35	Индол илрүүлэх цаас үүсэлтийг	Ш	100	200	100	100	300	
----	-------------------------------	---	-----	-----	-----	-----	-----	--

БҮЛЭГ ДӨРӨВ. СУРГАЛТ, СУРТАЛЧИЛГАА

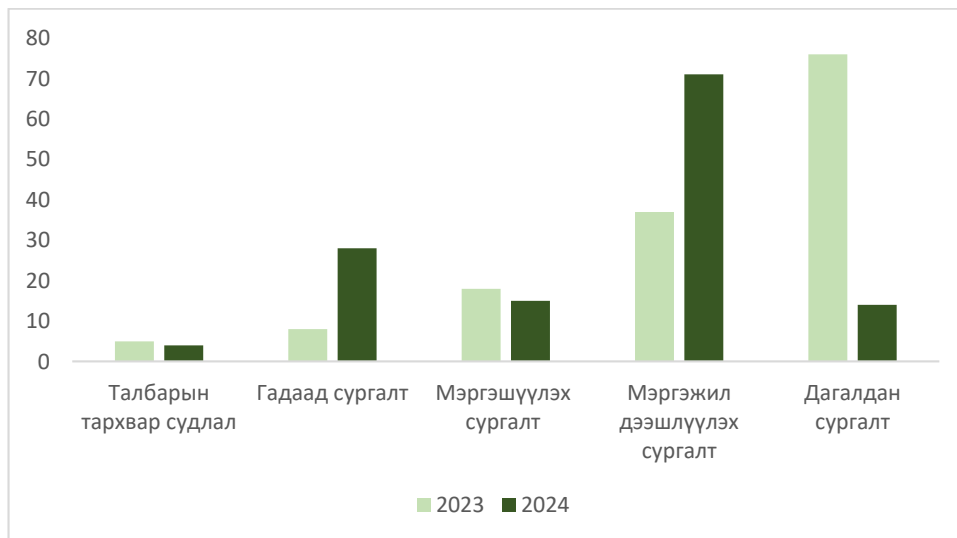
4.1. СУРГАЛТ СУРТАЛЧИЛГААНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА; 2025

4.1.1. ЭМНЭЛГИЙН МЭРГЭЖИЛТНИЙ СУРГАЛТ

2024 оны байдлаас ЗӨСҮТ нь гадаад сургалт давхардсан тоогоор 28 мэргэжилтэн, ажлын байрны дагалдан сургалт 14 мэргэжилтэн,

мэргэжил дээшлүүлэх 71, мэргэшүүлэх сургалтыг 15 мэргэжилтнүүд тус тус хамрагдсан байна (График 37).

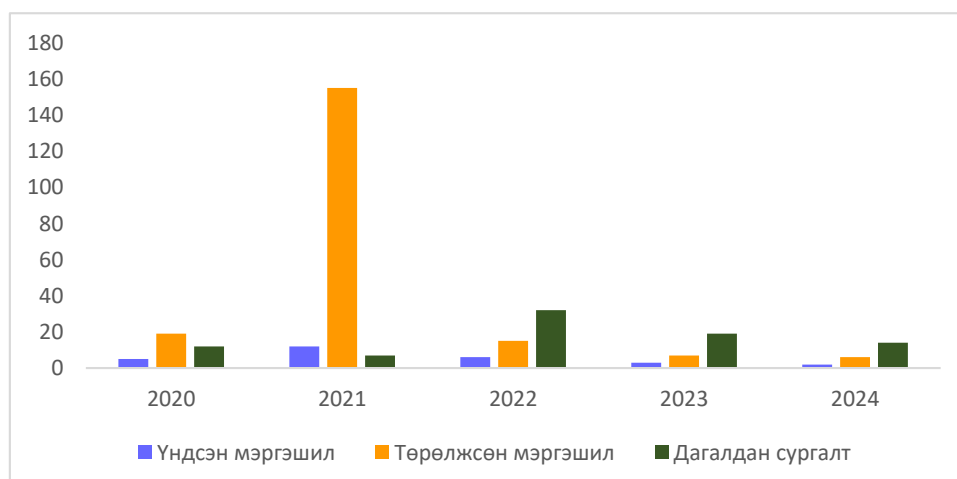
График 36. Эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнүүдийн сургалтад хамрагдсан байдал (2023-2024 он)

Нийт сургалтыг төрлөөр нь сүүлийн 5 жилээр харьцуулж үзэхэд төрөлжсөн мэргэшлийн сургалт 2021 онд 80%, дагалдан сургалт 2022 онд 40%-ийг эзэлж байна. Мөн энэ онд Үндсэн

мэргэшлийн 3, төрөлжсөн мэргэшлийн 7, дагалдан сургалт 19 хүн хамрагдсан байна. (График 38).

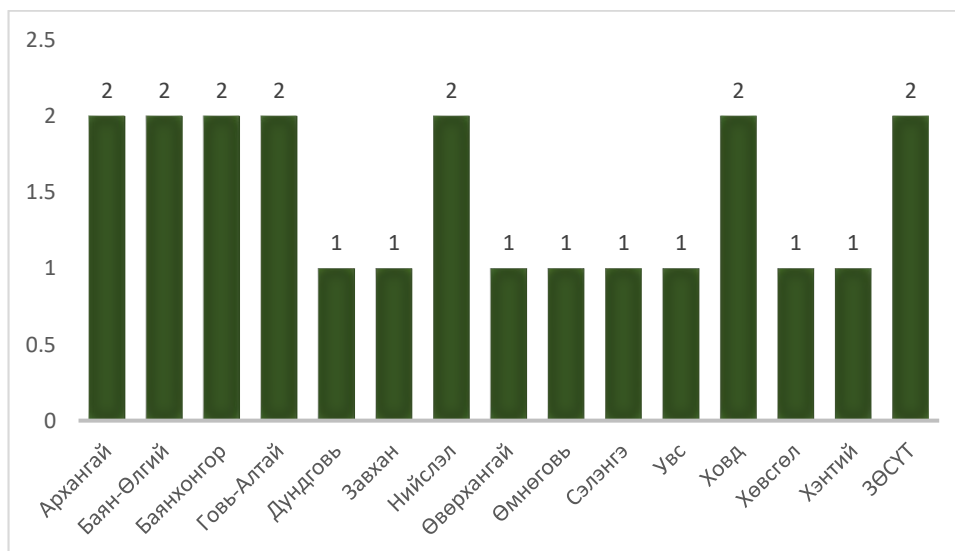
График 37. Эмч эмнэлгийн сургалт төрлөөр 2020-2024

Зоонозын өвчин судлалын чиглэлээр үндсэн мэргэшлийн сургалтад сүүлийн 5 жилийн байдлаар нийт 28 эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнүүд мэргэшсэн байна. Тус сургалтын хамрагдалтын сүүлийн 5 жилийн дүнг ЗӨСТ-тэй аймгаар харьцуулж үзэхэд ЗӨСҮТ, Баянхонгор, Говь-

Алтай, Ховд, Баян-өлгий, Архангай аймгийн ЗӨСТ-өөс тус бүр 2 мэргэжилтэн хамрагдсан нь өндөр үзүүлэлттэй байгаа бөгөөд Говьсүмбэр, Сүхбаатар, Булган аймгуудаас мэргэжилтэн одоогоор суралцаагүй байна (График 39).

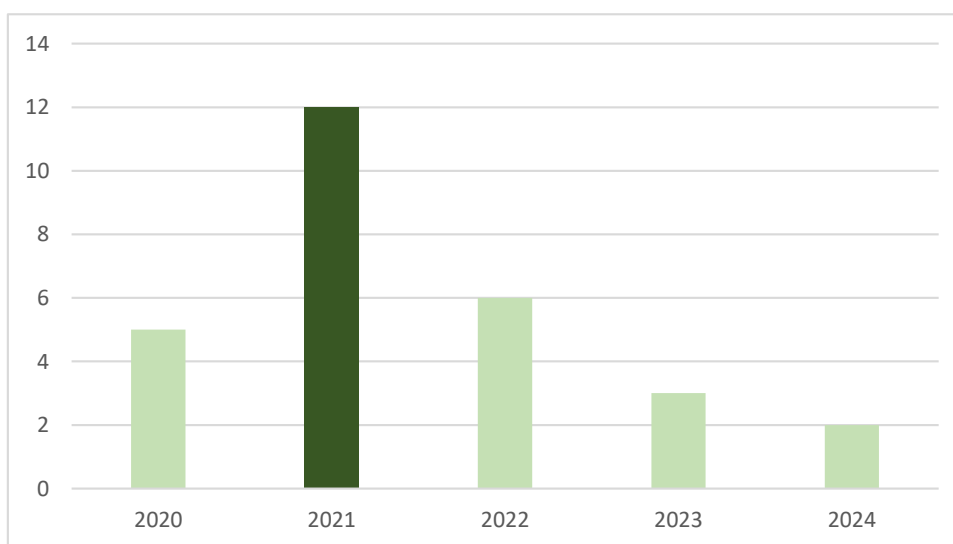
График 38. Үндсэн мэргэшилээр суралцагчдын тоо ЗӨСТ-тэй аймгаар /2020-2025/

Зоонозын өвчний үндсэн мэргэшлийн сургалтад хамрагдалт 2021 онд коронавируст цар тахлын үед 13 буюу хамгийн их

хамрагдаж, сүүлийн жилүүдэд буурах хандлагатай байна (График 40).

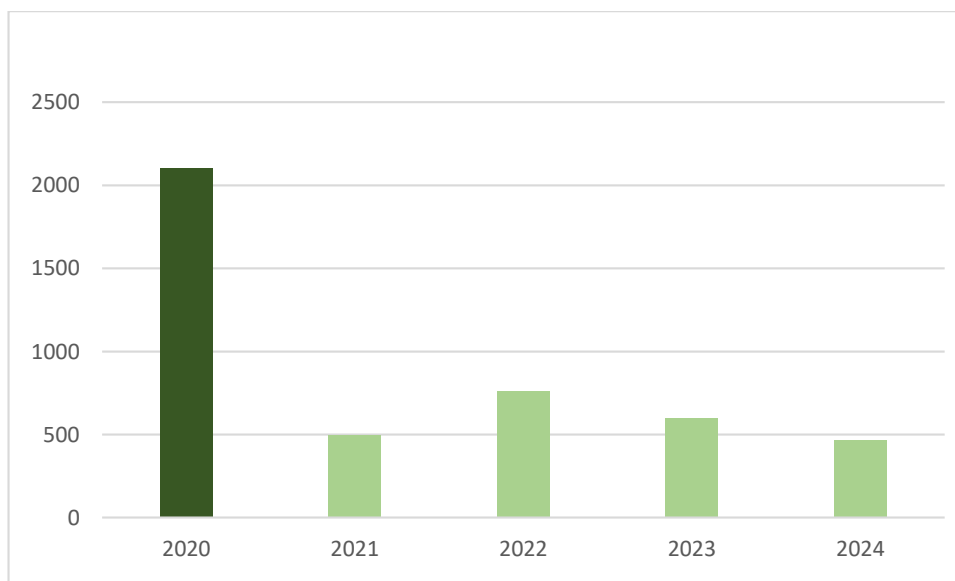
График 39. Үндсэн мэргэшлийн сургалтад хамрагдалт /2020-2025/

Зоонозын тасралтгүй сургалт сүүлийн 5 жилийн хугацаанд нийт 4430 зохион байгуулагдаж, үүнээс 47.5% (2105) 2020 онд

зохион байгуулагдсан бол 2024 онд байна (График 41).

График 40. Тасралтгүй сургалт сүүлийн 2000-2025

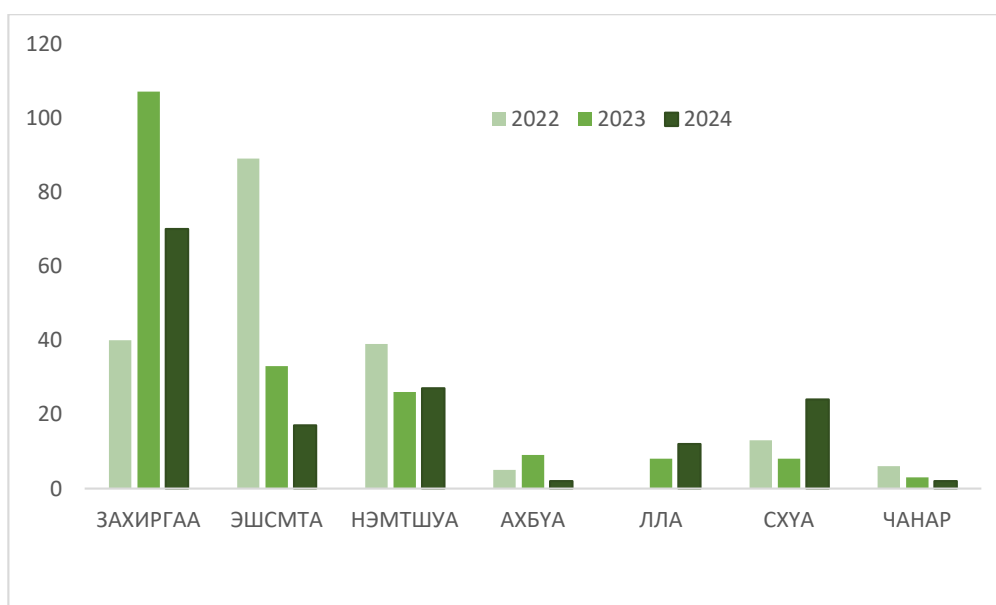

4.1.2. ОЛОН НИЙТЭД ЧИГЛЭСЭН СУРГАЛТ СУРТАЛЧИЛГАА

2024 онд зоонозын өвчин судлалын үндэсний төвийн цахим хуудсанд нийт 271 мэдээ, мэдээлэл нийтлэгдсэн. Үүнээс Ил тод- 79, Цаг үеийн-80, Авлига-3, Шувууны мэдээ-14, Зөвлөгөө-21, Мэндчилгээ-2, Мэдэгдэл-1, Таны мэдлэгт-3, Ажлын зар-49, Зарлал-16, Сэтгэл ханамжийн судалгаа-1, Тендер-1, Мал, амьтны өвчлөл-1 мэдээ нийтлэгдсэн. 2023 оноос төвийн цахим хуудасны багтаамжтай холбоотойгоор орон нутгийн Зоонозын өвчин судлалын төвүүдээс ирүүлсэн мэдээллийн

төвийн нийгмийн сүлжээнд нийтлэхээр болсон тул нийтлэгдсэн мэдээ өмнөх оноос буурсан байна. Цахим хуудасны хандалт 174,982 хандалттай байна. Өмнөх оны хандалт (114,695)-аас 60,287 хандалтаар өссөн байна. Энэ онд цахим хуудсанд нийтлэгдсэн нийт цаг үеийн болон зоонозын халдварын талаарх 194 мэдээг харьцуулан үзэхэд Захиргааны алба хамгийн их буюу 107 мэдээ нийтлүүлэн байна (График 42).

График 41. Олон нийтэд чиглэсэн мэдээ, мэдээлэл (сүүлийн 5 жилээр)

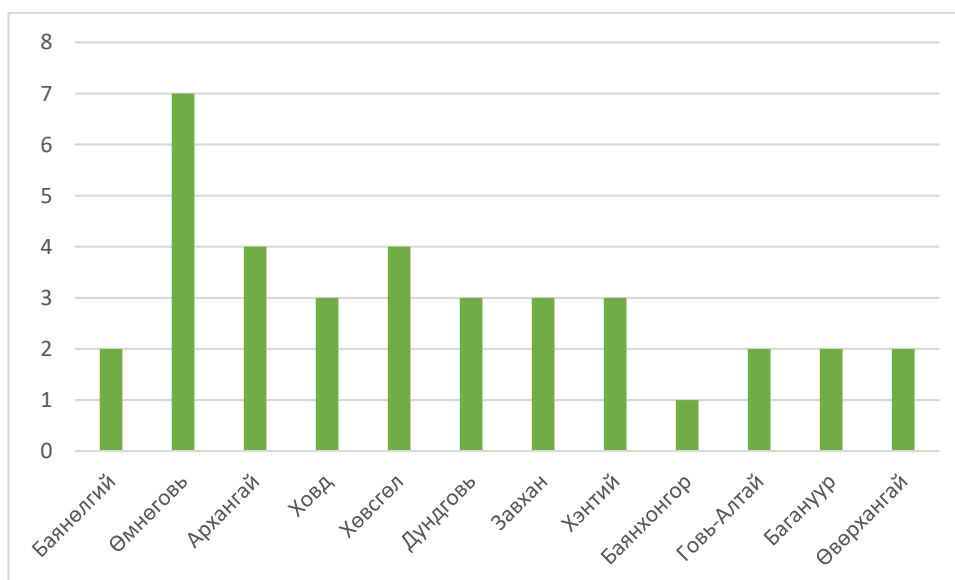

Тайлбар: Төвийн Ёс зүйн салбар хороо-1, Дэглэм-1, ЭМЯ-2 тус тус мэдээ нийтлүүлсэн. Мөн СХҮА-аас ирүүлсэн мэдээг 4 дүгээр сараас эхлэн Ил тод цэсэд нийтлэн тус цэсэд бүртгэж эхэлсэн болно.

Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төвийн www.facebook.com/nczd.gov фэйсбүүк хуудсанд 510 мэдээ нийтэлж хандалт 461,007 байна. Энэ нь өмнөх оны 990,536 үзүүлэлтээс 529,529-өөр буурсан байна. Нийтлэгдсэн мэдээг ангилбал үйл ажиллагаатай холбоотой цаг үеийн мэдээ - 232, Зоонозын халдварын

инфографик, постер – 189, Стори - 655, видео контент 34 тус тус эзэлж байна. Нийт нийтлүүлсэн мэдээг аймгаар харьцуулж үзэхэд Архангай, Өмнөговь аймгууд өндөр үзүүлэлттэй байна. Харин Нийслэл, Сэлэнгэ аймгийн ЗӨСТ мэдээ, мэдээлэл нийтлүүлээгүй байна (График 42).

График 42. Аймаг, нийслэлийн ЗӨСТ-ийн мэдээ нийтлүүлсэн байдал

Төвийн цахим хуудас, нийгмийн сүлжээг хөтлөх болон хэвлэл мэдээллийн байгууллагуудтай харилцах үйл ажиллагааг зохицуулах журам боловсруулан захирлаар цахимаар хүргүүлсэн.

Цахим хуудас: Ажлын зар-4, Тарваган тахал-3, Ил тод-6 нийт 11 мэдээлэл нийтэлсэн. Нийт хандалт 16,410 байна.

Фэйсбүүк хуудас: Ажлын зар -1, Тахал-5, ХӨСҮТ-8, Цаг үеийн-3, Галзүү-3, Бэтэг-1, Боом-5, Стори пост-18, Мэндчилгээ-1, Үерийн зөвлөмж-4 нийт 49 мэдээ нийтэлсэн. Нийт хандалт 38,832 байна.

Чатбот: Төвийн фэйсбүүк хуудасны мессенжер 24/7 горимоор ажиллаж 12 иргэнд мэдээлэл хүргэсэн байна.

Телевизийн ярилцлага: ТМ, Eagle, Дорнод, Сүхбаатар тв-д НЭМТШУА-ны дарга Л.Роломжав мэдээлэл өгөх үйл ажиллагааг зохион байгууллаа.

Радио ярилцлага: МҮОНР эрүүл мэндийн нэвтрүүлэгт тус төвийн захирал эмч, мэргэжилтнүүд оролцож малчид, ард иргэдэд

3 удаагийн мэдээлэл, зөвлөгөө, сэрэмжлүүлэг өгсөн байна.

Мэдээллийн сайт: www.gogo.mn, www.mnb.mn, www.itoim.mn сайтуудад галзүү өвчнөөс сэргийлэх, зудын болон шар усны үерийн үед үүсэж болзошгүй зоонозын халдвар, тэдгээрээс хэрхэн сэргийлэх талаар ярилцлага, мэдээлэл өгсөн.

Инфографик, постер: Инфографик, постер: 9 халдварын хэвлэлийн эх (А5 хэмжээтэй 18 нүүр) бэлтгэн Төсөл хариуцсан мэргэжилтэнд өгсөн.

Наадам болон эрүүл мэндийн ажилтны өдрийн мэндчилгээ бэлтгэсэн.

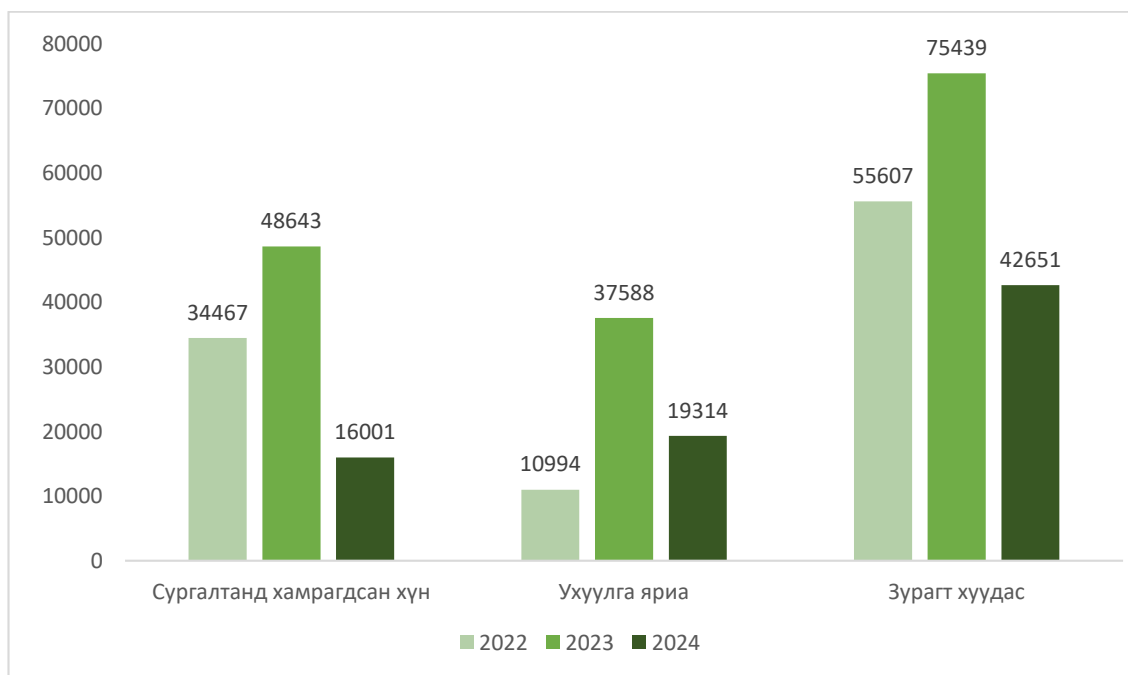
Үйл явдалд суурилсан цахим тандалт: Үйл явдалд суурилсан тандалтыг хандалт өндөртэй цахим хэвлэл мэдээллийн хэрэгслүүдээс Microsoft excel программд огноо, цаг, минут, үйл явдлын нэр, мэдээллийн эх сурвалжийн холбоос зэргийг бүртгэдэг. Говь-Алтай аймгийн Тайшир суманд 2024.07.30-ны өдөр бүртгэгдсэн тарваган тахал өвчний сэжигтэй тохиолдлын мэдээлэл 2 цахим хаягнаас 2 удаа мэдээлэгдсэнийг бүртгэсэн.

4.1.4. ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН БАЙГУУЛЛАГУУДАД ЗОХИОН БАЙГУУЛСАН СУРГАЛТ

2024 онд 77,966 хүнийг эрүүл мэндийн сургалт сурталчилгаа хийсэн байна. Тохимын болон онлайн сургалтанд 16,001 (20.5%) хамруулсан бол 19,314 (24.7%) хүнд ухуулга сурталчилгаа хийж, 42,651 (54.7%) зурагт хуудас тараасан байна.

Нийт тараасан зурагт хуудас, ухуулга яриа, сургалтанд хамрагдсан хүний тоо бүүрсан үзүүлэлттэй байна (График 43).

График 43. Сургалт, сурталчилгааны ажлын зарим үзүүлэлт 2022-2025 он

Иргэд, олон нийтэд зоонозын халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх мэдлэг мэдээлэл хүргэх үйл ажиллагааг дараах байдлаар зохион байгууллаа.

Танхимын сургалт мэдээлэл:

1. Сүхбаатар аймгийн Эрдэнэцагаан сумын Бичигт боомтод ажилладаг ЭАХХУ-ын байцаагч нар болон боомтын 20 ажилтан, албан хаагчдад тарваган тахал өвчний тархвар судлал, хариу арга хэмжээний талаар сургалт зохион байгуулав.

2. Дорноговь аймгийн Замын-Үүд суманд хийгдсэн тандалт судалгаагаар тус суманд оршин суудаг 80 гаруй иргэд,

3. Баян-Өлгий аймагт хийгдэж буй тандалт судалгааны хүрээнд 100 гаруй өрхөд тарваган тахал өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх мэдээлэл хүргэлээ.

4. Архангай, Булган, Сэлэнгэ аймгийн зарим сумдад хийгдсэн тандалт судалгаагаар 85 иргэнд хачигт халдвар болон шумуулаар дамжих халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх зурагт хуудас тарааж мэдээлэл хүргэлээ.

5. Тарваган тахал өвчний тархвар судлал, хариу арга хэмжээний талаар Нийслэлийн яаралтай тусламжийн 103 төвийн 150 гаруй эмч мэргэжилтнүүдэд танхимын сургалт зохион байгуулсан.

6. БНӨСУ-д НҮБ-ын мандаттай UNMISS ажиллагаанд үүрэг гүйцэтгэсэн Монгол Улсын Зэвсэгт хүчний 013, 150 дугаар ангийн 674 энхийг сахиулагч нарт 4 удаа Хумхаа өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх мэдээллийг хүргэж, сургалт зохион байгуулсан.

Телевизийн ярилцлага:

1. TM, Eagle, UBS, NTV, C1, Монгол, TV25, Tenger Tv, МҮОНТВ-д галзуу, хачгаар дамжих халдвар, боом, тарваган тахал өвчний нөхцөл байдлын болон урьдчилан сэргийлэх 19 удаагийн ярилцлага өгсөн байна.

2. Экологийн цагдаагийн алба, ЗОС ФИЛЬМ МЕДИА ГРУПП ХХК-тай хамтран Тарваган тахал өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх талаар видео контент 3-ийг бэлтгэн нийтэлсэн.

Радио ярилцлага:

1. МҮОНР-ийн эрүүл мэндийн нэвтрүүлэг, Баян-Өлгий аймгийн радио телевизэд тус төвийн эмч, мэргэжилтнүүд оролцож малчид, ард иргэдэд 3 удаагийн зоонозын өвчний мэдээлэл, зөвлөгөө, сэрэмжлүүлэг өгсөн байна.

Цахим сүлжээ:

1. Цахим хуудас: 203 мэдээ нийтэлсэн бөгөөд хандалтын тоо 186,670 байна.

2. Олон нийтийн сүлжээ: 418 мэдээ нийтэлсэн бөгөөд хандалтын тоо 298181 байна. Тарваган тахал, галзуу, боом, анзаарагддаггүй халдварт өвчин, бэтэг өвчнүүдээс сэргийлэх, эрсдэлд өртсөн үед авах арга хэмжээ болон гамшгийн үеийн буюу үерийн үед зоонозын халдвараас сэргийлэх мэдээ мэдээллийг нийгмийн сүлжээнд байршуулан, хүргэж байна.

3. Төвийн фэйсбүүк хуудасны чатбот 24/7 горимоор ажиллан 84 иргэнд мэдээлэл хүргэсэн байна.

4. Мэдээллийн сайт: www.isee.mn, www.gogo.mn, www.mnb.mn, www.itoim.mn, www.news.mn, www.eagle.mn, www.news.mn, www.lkon.mn, www.zugii.mn, www.tsahiur.mn, www.zarig.mn болон өдрийн сонин зэрэг мэдээллийн сайтуудад нийт 32 удаагийн ярилцлага, мэдээлэл өгсөн.

Шинээр боловсруулсан инфографик, постер:

- Анзаарагддаггүй халдвар-26,
- Зоонозын халдварт өвчний тухай-1,
- Денги-1, Боом-2, Бруцеллёз-1,
- Хачгаар дамжих халдвар-3,
- Халдваргүйжүүлэлт- 6,
- Боом өвчний тухай видео-1, постер-1
- Галзуу-1,
- Сармагчингийн цэцэг-1 удаагийн контент боловсруулан цахим мэдээллийн хэрэгслээр дамжуулан ард иргэдэд мэдээлэл хүргэн ажилласан (Хүснэгт 37).

Хүснэгт 37. Сургалт, сурталчилгааны үйл ажиллагаа 2024 он

ЗӨСТ		Архангай	Багануур	Баянхонгор	Баян-Өлгий	Говь-Алтай	Өвөрхангай	Өмнөговь	Увс	Ховд	Хэнтий	Хөвсгөл	Дундговь	Завхан	Сэлэнгэ	ЗӨСҮТ	2023 он	2024 он	
Сургалт	Сургалт хичээлийн тоо		5	34				158				326				10	0	499	
	Бусад байгууллагын тоо	109			10	19		298		144			9	14		250	502	887	
	Хамрагдсан нийт хүн	1980	510	738	3500	441	2001	3706		550		519	498	543	505	1029	48643	16001	
Ухуулга	лекц	Удаа					52		179			348			5		179	584	
		Хамрагдсан хүний тоо	1927											1143			1557	3070	
	Яриа	Удаа			8													423	8
		Хамрагдсан хүний тоо	5299		5963	1500	647			927	3493							37588	19314
Хэвлэлийн сурталчилгаа	ТВ ярилцлага			2	10				5	2		4				25	138		
	Фб, вэб сайт	20		163	320		397		260			337		124	43	544	3277	2313	
	бусад																5	5	
	Хандалт			13912	25000		12680		9437	19483		26494			3543	160540	2776006	370549	
	Тараасан зурагт хуудасны тоо	6845	60	1151	2000		25190		4132	2420		50		563		300	75439	42651	